

ספר המבקש

כתב חד מן קאמ"א

הרב שם טוב בן פאלקירא זל"ה

והוא כהר להשקות כל למא מי זהב המכמה והעדע אורה זו חורה. לדעת מה יעשה ישראל איזה דרך שיצור לו האדם והיה מקל הפארה. ללל בעים אדירים ובייר אוכל מה עתוק עדנש כל ענקש ה' אשרהו נוח לו לאדם שנרא. מה נעלנו אעריו כי נעשו לשון הזהב והאלדת יפה כלבנה צרה. הלל הוא כעום עעדי יעים רבים עד בואי הנה וגם נחמיו לכהן המכס השלם

והכולל גוע היקום

כמוה"רר בנימן מערי הכרן נר"ו

הוא וסיעת ערמקוהו לעען דפ"ום האיספרלא רנא ויקירא המורני העלפים

כה"רר יהודא ליב זוסמנש יצ"ו

ולזכות את ישראל הפריש עמטונו לקצנעו נדפוס נאה ועתקבל לו עשפט הנכורה. ונדין הוא שיטלו שכרם המיים והשלום כל הון יקר לפוס

לערא אנרא. כ"ל לעיר אנכי עפר טן

האדעה מרדכי תמה יל"ו

נרפם

פה ק"ק האג הנירה

סמוך לק"ק

אמשטרדם

ע"י המדפים

כה"רר ליב זוסמנש ומשחתפו

בשנת וונקש יי אשרהו לפ"ק

ספרית מקורות

ירושלים, תש"ל

אדמו הרב הגאון הגדול המפורסם החסיד ועניו נ"י פיה
ע"ה כבוד מוה"ר שאול הלוי נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק האג"ע"א

כל יושני תנל ואוכני ארץ הניטו וראו זה דבר קדש כנר ה' לעולמים. זה
ספר המבקש אשר כתבתי זה יומי קמ"ק שנה ועדיין לא יא
בעולם גלוי לכל העמי'. לשנוע טעונו לאכול מפרי העמק לק"ק האג"ע"א
כחן אטרי אפר אטרו כי נעשו ואטרו כל אדם יאטך בעצמות ומה עי האיש
המקץ מיים אובג ימים. ינעם לנפשו להגות באטרו פיו לקפה פוסר השכל
להנין דברי חכמים. כל יתהלל המכס נמכמו הגבור בנצורתו גיזר נעטרו
כ"א עם ה' יהי' חמים. ישעע חסם ויוסף לקח טוב לעאלל ותאזה הוא לעינים
וכמעד להזכיל להיטיב לו באקריה הימים. ננועם שימו ושיריו העריבני מעורר
ישנים ומקין נדעים. עמנרו רבי שם טוב פאלקירא נדע ומפורסם
גדול נצורה ויראה כל' ען העסוימי'. עד הנה ה' דבריו טעמים כללוקי'
של פליטון המוכס בקרן בן עטן לא נדע איה איהם הס מעיני כל מי
כעלמים. כל ידעיו וירשאוהו וינקשוהו ולא כעלל לו יתן איש אלף כסף פטירו
לא השגורו כי השער סגרו עבוא נדעים. וירא אותם ה"ה המכס השלם
המופלל ועושלם נעעלות כמ"ה"ר בנימן מעלי הכהן כר"ו בן לאומו
לדיק העטק עוה"ר חיים שלום מעלי הכהן ז"ל בן הרב המובהק רבן
של ישראל עוה"ר בנימן מעלי הכהן אב"ד ור"מ נע"הק ירושלים חוב"ב
ויקטול עליהם שלא יאבדו עמך הקהל ויאטר לקוק אותם נעע נרול ועופרת
להוליא אותם מפללה לאורה להראות העמים והזרים את יפיו או עמוס יקרא
דקיי לעטן יפלאו כל הון יקר ונעים ולא יחסר להם כל טוב ליהנות בהם בני
אדם ואי עמוס יקרא לשכני שלא יתחה שמו מישראל ולא יבקר ען הארץ
וקנעם נדפוס כיון לתקס ניעקנ ולהפילס בישראל. ואפריית טילחא באכפאי
ובאכפאי נצרייא כי טוב ויפה הדבר כי נלדק כל אטרי פי' ודבריו נכוים. כל
רואיהם יכירו כי ה' נתן לו חכמה ומלק לו נבינה עשרת פונים. ילהיב
הלננות ויטהר העקשנות ויכך הרעיונים. והסכיסה דעמי וירי חתון עשו
לעשות את אשר קשז ועדאנה מדבר שלא יבוא איש זר וינבק לשלוח יד במלאכת
רעהו אשר לא כחה. לכן אפריתי הלל אב"קש לו עכות אשר ייטב לו לגור אושר
נצורה כח"ש על כל אטינו נ"י לא יבואו לגשת אל העלאכה לעשות אותה
שניות נחוך עשך עשר שנים עיוס כלות הדפוס כדי שלא לנרוס היק לעמי
העמק נצורה. וכל העובר על דברי חכמים יבוה נמלתן הוא ימות נכסש
ערה. מקולל נמלתו עבוא עליו רעה לא ידע עקרה. ומסול עליו הוה לא
יוכל כפרה. והשועע לדבריו אלה נבוא נרכה. נכל אשר יפנה ישכיל
ויליק ועזונותיו מליין לו נכבוד והרווקה. לא ישעע שד ושנר ננבולו און
סרן ואון כווקה. יבלה יסיו נטוב עד עמרוס יערה רוח לקנ הכדמה. העיר
על חילה נכנה וארטון על טשפטו ישנ ישראל נעעמדם ולויס נדוכבן וכחכים
נענחמן לערוך העערכה. סדר הענודה ישנ לירושלים ויקור שכונתו
למיון כי שם ליה ה' את הנרכה. הכ"ד היום יום ה' ל' אב לפרט ישאו וישקו
נ"ך כ"ל עמק"שך לפרט גדול פה ק"ק האג"ע"א:

חקמן שאור הלוי חונה קיק האג"ע"א

הרב הגאון הגדול. מעוז ומגדול.
 נ"י פ"ה ע"ה כבוד מוה"ר שלמה
 שלם אב"ד ור"מ דק"ק ספרדים
 אשר באמשטרדם:

הרב האי גאון הנשר הגדול הגאון
 המפורסם בישראל נ"י פ"ה ע"ה
 כבוד מוה"ר שאול נר"ו אב"ד ור"מ
 דק"ק אמשטרדם יע"א:

קנה שם טוב קנה לעלמו. טעמו
 וכיטוקו עמו. ה"ה הר"ב ס'
 סבקש ה' ז"ל אור הגנוז נכמינת יד
 עכטה שנים וריחו נדף כשמן אפרסמון
 בשמן ובמעשיו ובטקיותו. אשר עדנה לא
 היה ולא כראה בעליל לארץ לשאר עמו.
 ורבים עמים יודפי לך ענקשי ה' החאוו
 חאוו למזו' נבוע' אסרו' טהורות טא"שר
 שמה למטו. ואין איש שם על לב להביאו
 אל מונח הדפוס והיום הזה הן הונח על
 יד הקכס השלם והכולל כטוה"ר
 מרדכי חטה הי"ו ונחמו אל
 הכהן גנר חכס נעח מונע היחס
 ועעלה ה"ה הקכס השלם כטוה"ר
 בנימן מעלי הכהן נר"ו
 בן לאותו ליק הרב הכולל כטוה"ר
 חיים שלום מעלי הכהן
 זלה"ה ננו של הרב הטובהק הטא"י כנרק
 טוה"ר רר בנימן מעלי הכהן
 ללה"ה אב"ד ור"ע נעה"ק יושלים
 חוב"ב. שדנה רוקו אותו לקוננו נדפוס
 עד שיאיתו לאורו יראי ה' וקאשי שמו.
 אשר על כן נדון הוא שיטול שכרו להקזיק
 בידו להיות טעיר לעזר כדי שילא
 טקשנמו אל הפועל וכל המסייעו עליו
 חבא נרכת טוב יהי אלקיו עמו. ואזהרה
 ללאו ילאח שלא ישיג איש גבולו עד טשך
 י' שנים בלא רשות והורענא טעעל' הקכ'
 הכ"ל ושותפו האלקף הערוטס המורכי
 העוטל' כ"כ כה' יהודא ליבזוסמנש
 ינ"ו וכל העונר על דברי חכמים ככר עלמי
 אטורה כחונ נמורה ארור טסיג גבול
 רעהו. ולשועים יוכעס זאן ושקפה שינו ושקפת עולם על ראשם ישר יחו ליון טכלל
 יופי נכו וטזוכלל הכנים בענדחם ולויים נדוכנס וישראל נעטעס להקריב אשה
 לה' דבר יוס ניומו אכ"ר. כ"ד הטדנר לכבוד המורה ולועדיה. העוטע על המורה
 ועל הענדח חוך אטוני עם טגולה ק"ק ח"מ סכדלי' נאטשטרדם יע"א קוחס היום
 י' טכס טשנת זק בחושך אור ליטרים למ"ק:

כל סבקש ה' לשעור עולמו וקומיו
 וללכת נדרכיו דרכי טועס
 ישים לנו ועינא פקיחא אל הספר הזה קטן
 הכמות וגדול האיכות הרבה יש בו ניותן
 טעם לשנא המאמר שהי' טפורסם טאל
 נמורה ובקכטה וניותר נזה הספר הוליא
 טאלורמיו רוק קיים שיש נהס יראת
 שטים טאל והיה טוכן נקרון זויט זה כמה
 טאות שנים עד היום הזה שנטעורר לב
 חכס לב יקח טלות לזכות את הרבים
 נדנר הנוק לעקים ולנריות הואו כהנא
 הקכס השלם העוטלח הטושלס כטוה"ר
 בנימן מעלי הכהן נר"ו
 אשר יאטר עליו כי הוא זה האיש שם על
 לב להעלות הספר הנכבד הזה על מונח
 הדפוס נאוסן שיהיה יד כל בו ולא ילטרכו
 להוליא הולאה ערונה לכסף טקנמו.
 הנה שכרו אחר ופעולמו. וענמה בו
 נדקמו. לשעור את כהנמו. לשען אשר
 לא ינא איש זר להסיג גבולו טשך זמן
 עזר שנים טיום כלות הדפוס העינר על
 הדברים האלה עמיד ליתן את הדיון ולשלם
 חונמו. אצרי אנה שוטע לדברנו וכותן
 טעד למטכו איש כטמנת ידו וכנרכמו.
 עיניו ועינינו מחויבה כי חכס ה' ליון טהר'
 יננה הטקשע ולכבוד יהיה נמורה נכבוד
 מהלמו. נב"י אכ"ר. כ"ד יוס ג' ב' אב
 אשר לו אחת הארץ למ"ק

הקטן שאול חונה בק"ק
 אמשטרדם יע"א

הצעיר שלמה שלם

החכמה שלם חרב. המוכהק שליחא
דרחמנא חסידא קדישא הגאון
המפורסם כבוד מוה"ר ר' חיים
יוסף דוד אולאי נר"ו יאיר

הרב המאור הגאון הגדול נ"פ"ת
ע"ה כבוד מוה"ר אברהם נר"ו
אב"ד ור"מ דק"ק ראטרדם יע"א:

על כל דברי האגרת לורך היריעה
במסכת הזאת כע"מי רבה
מפאר' ויב היע"ר הסופגנין והדובשנין.
כל אדם מוז באמנים אטריה עמוקה
ברקמי זהב עהוללה נדב"ר עולאי בקר
וערב מרכין. רמי רמי השי"טה בטר
דבעיא הדך פטה עמולא דבר או
ענטא כפא דקטא אחוי סיוטא דיכא
רנא חוטא קרוב לקי"נין. לא יחילנו
הולל"ים חכס בכתתו גבור גבורתו
ועזיר דעתו כי לא ידע כי כל"מו
והו כעור מן אררי קיט לא נהנין. כי
יב סמוך אמו שעורות עיניו טלא סיוטא
סע"ו מן העין קרנא בעיניה כעין
מין דקמין. כי אס באת חורה לשמה
ירבה עלמה ובטלותו מן דין הוא
הד"ר כל העם עוינין. וכל כי האי
דקוי לאטרופו כנועם זיק סוד שרפי
כחרייקי לגופי אף זו מן החוכמה
ועוסר עלבים ללעד בני יהודה קש"ע
ואלו כאטנין. דכא כתנא די רשים
בראשונה היה כעמן והיה כל עקש
פאש ולא טלא דרך בקשה איכו
השחא זה יאמר היום גלו"מי את אחי
אככי מבקש ואנהיכנה לעיינין. על יד
לורנא ערבנן המכס השלם עיקוסי כהונה
בר רמי ובר רברני יושני כסאות שער"ים
לכל בני ישראל עלבים עודיינין. כהירכא
כד הויכא עליא טופא הייתי עז"ה אשר
ישא את שמו בנימן הלניק גאון ירושלים
הר"ב לאריא דני עילאה עמיל גרמיו
כטעיל פני אריה זיו איקוינין. ואמרו
העלבים פקיע שמיהו עושין כל לרבי הרבים ועליינין. וילא חוטור עוגע שלי דברני
אדם כי יקריב אבידה המתבקשת מקויה לעכשת קנועה כענגנין. לני למוקקי ישראל
יהעו דמיהם על האי לורנא ערבנן לעשות מקברתו ישיעו לו אשר לכסף ואשר להב
דמלו ביה עפלי והבית ילא אחא אי"ד ופסיק עפיק ודחיק על פת למס כהטא דלע"רי
החייטם עם הזונין. כא הגברים לבני עכלול טעיל לקה יפרו ישע להחויק ברו
לכבוד.

ראיחי דני הגאונים המפורסמים
מעללי רבנן בשמיה ויקריה
דהאי לורנא ערבנן דאחא עהמס להכא
ה"ה המכס השלם עוהר"ר בנימן עוגע
הימים עמשפת עלי הכהן אשר זכה
כי לכות את הרבים דבר שלא זכה
בו אדם עעולם להוילא לאור מעלומה
דני ספר" מבקש ה' אשר היה
אור גמחה ועכוסה לפני עין כל עמ
עין לא רחמה זה כטה שנים ומיכף
שנא לידו עלמה על רמו לאמר עטה
הנא לידו אל ימטיכה ולא נא ולא שקט
עד שקבען ברפוס. ע"ז אמרין לפעלא
טנא ישר ואני מפלה לאל מי כל מן
ה' בידו ילליק לברך על העוגער נגמר
עלאתו שלאכת הקודש וראוי לכל ב"י
היראים והשלמים בחורת ה' ובטלותו
להחיק ידו להיות לו לעזר ולמטייע
לשטה גדולה כו כני שיהא זכות
המקבר דני ספר הכ"ל וכות הרבים
מלוי נ. וק"ו בנו של ק"ו שלא ירום אי
את ידו ואח רגלו לנא בגבולו אשר
גבלו הגאונים הכ"ל שלא ידפים אום
אדם את ספר הכ"ל כמחוכמו עמד עמר
שנים וכל העובר על דברי המכסים
יקולו על ראשו העונשים שדברו וגורו
המכמים והשועע יוכעם ויזכה לראות
בכמות ליון וירושלים כ"ד היום
יום ז' ז"ך ענקס מקל"ו לפ"ק

הקמן אברהם החונה ב"קק
ראטרדם יע"א

יאיר הקי"ם והעלום בר סיניא דער
העלבים פקיע שמיהו עושין כל לרבי הרבים ועליינין. וילא חוטור עוגע שלי דברני
אדם כי יקריב אבידה המתבקשת מקויה לעכשת קנועה כענגנין. לני למוקקי ישראל
יהעו דמיהם על האי לורנא ערבנן לעשות מקברתו ישיעו לו אשר לכסף ואשר להב
דמלו ביה עפלי והבית ילא אחא אי"ד ופסיק עפיק ודחיק על פת למס כהטא דלע"רי
החייטם עם הזונין. כא הגברים לבני עכלול טעיל לקה יפרו ישע להחויק ברו
לכבוד.

לכבודו ולכבוד הרבנים הוריו ז"ל איש אשר כנרצחו הן כותבין אוב"ן:
 ומפריין נמטייה לשותפו האלוף המורני המופלא המדפיס יהודא יעלה על
 כל צרכה ותהלה שז ועפאר בניוכין. וכבר עילתא אסורה עפוס
 רבנן שרפים עומדים מעל גאובי עלטא אמו איכה גזיר לעען אשר לא יקרב איש זר
 עד"סם ועולה עד כלות עשר שנים והאיש אשר יעשה בזדון עספרי"לי הפרלה
 פורץ גדר בן זוכ"ין טוביה לחכי לשעוע דברי סכמים שורה יהא בנימיה ורענן חרעו
 לנצרה מקדישין ליום הכני"סה כחונת בנין. וליר ישראל ישר לן שופריה בן ישי
 בראש ברועו יקנן עה פורה ויטע אהלי אפדנו לחקת (לפ"ק) עולם כה יעשה
 אלקים צהר ה' יראה הר ניסאי. פי הסדנני הלעיר

חיים יוסף דוד אולאי ס"ט

הקדמת המחבר

בכל קנין קנה החכמה אנושית. ואל דעה חכמים לכך שית
 ואם תתאו ראות סולם והואל. אשר עליו קרא מעשרה בראשית:
 אכין בכני איש ובסודם. ואראה כי כל מעבדם :
 הבל אין בם מועיל בלתי. שכל כי זה כל האדם :
 לאיש שמחה במענה פיו ואמרו. ותכפל כזמרתו ושירו: וזה סבה
 היות איש אץ בניבו. ואף כי בו יהיה משנה אמרו: לכבי שיר כבר
 נטש לפנים. וסוגו מזהב שכלו הסירו: ומעליו כבר שטח לכל לא. וחי
 נכשל בסח דרכו וסירו: להתהלך במישרים ולנטוש. עקלקלות ועשק עם
 זמירו: היות כאור באור היים ולחפוש. הדר חכמה כאור שכל ונרו:
 אני מואם בתענוגות בני איש. ואמנם העניג לבי בספרו: ואנוה ביגע
 לכבי. עד אמצא עומק דעה וסחרו: ואם זה לב בני אדם ייגה. והוא
 עמל בעין כל איש וצערו: ומעודי תשוקתי ואהלי. לחכיר מעלת אנוש
 ותארו: ומה חכלית מציאותו ולמה. אלהים מכני חבל כחרו: ואם
 יש לו שלמות הוא אמתי. אשר נוצר ונברא בעבורו: ואם זה השלמות
 הוא בכספו. וכוחו ורב חילו ועשרו: ובהיות לו כלי חמדה ומטמון.
 וכצבור הון כחול ימים ואוצרו: ואם נמצא בהחענג במאכל. ורב
 משחה עדי שבעו ושכרו: ומלא את כרסו מעדנים. והוא שטוף
 במשגל כחורו: הלא דומה בזה לשאר בתמות. והוא שוה בכל זה
 לחמורו: ואם נמצא כנוף איש עת היותו. חוק ללב אכור יעירו:
 ואכריו בריאים וחוקים. ויח רענו דומה לחארו: והן זה השלמות שב
 למחר

הקדמת המחבר

ז

למחר. לחסרון וחיש ימק כשרו: חלא זה יחרון עליו בחוק. ובגבורה לארית או לגורו: ואם זה הוא חיות אדם מאושר. ומשלו על בני חבל ועשרו: וירכיבו אלהים במתי הוד. ובשמש יתיה מאור מאורו: ובהיות לו קהל אחים ורעים. להגדילו ורב בנים לעורו: חלא כל זה כצל יכרה ונוהם. יהי באחרית ככלות שארו: וציר מות בכא לשחית בשרו. אזי לא ימצאו מרפא לצירו: ואם נמצא במדות המעולות. כענית איש והכניעו ליצרו: חלא הוא באמת תמותה. ויצר רע ושמן המצירו: ומתנדב ומשלו מותר. ומלאחו לדל די מחסרו: ורודף חום בפיתו גם לכבו. חיות שוים וכן תוכו ככרו: ואין כל זה שלמות איש ואף כמו. בעת כי יעשהו רב שכרו: ונשאר כי שלמות זה חבונת. ותפש האנוש שכל וחקרו: ואז תרתי חבונת זאת וסת היא. ואם היא שיר ומח יחרון לשירו: וזה ניבו מלא כוב ויורה. בחסרון מעלתו איש ישירו: ואם לשון ודקרוק מאמרים. שלמות זה ולהיות צח דבורו: ולדעת יסוד מלה ושרשת. ודבור קל ותכבד ורו: ואין זה רק דגלות מה בלב איש. לוולחו וזה חפצו בדברו: ואם דברי מליצה הוא אשר כם. יפותח כל חסר לבב כשקרו: ולחשוב כי בדעת הוא מדברי ולב שומעיו יפתח מאטרו: ואם נמצא בניצוח לשוני. במאמרים מפורסמים חכרו: אשר יודו בני איש כם ויכיר. לחסרונם חסר לבב מחירו: ואינו זה לדעה חק ומשפט. שלמות זה ומותר ואסורו: ואם נכרא להחכם ולעסוק. בדיו ממון וקלו ותמורו: להבין איך יהיה משפט מריבים. עלי דבר ונוקי שור ובורו: וקרבו שגגת איש או זדונו. ולדעת טמאו מטהרו: ואיך יחיר שבועותו לנשבע. ואיך יפיר נדריו ואסרו: ואם גדול מאוד זה השלימות. וכו תלוי תמימות איש וברו: ותוא דח אל נחנת משחקים. לציר הנאמן משה בחירו: הכי יש בלעדו כל זה שלמורת. ירזי עמו אנוש רצוי לצורו: וכו ימצא עמוק תורת ועמו. לכרו איש יהי קרוב ליצרו: בהסתכל גבורת אל במעשיו. ופלאי סוד פעולותיו בחקרו: וישיגו כמופת הוא אמתי. צרפתו באש שכל ובורו: ויבהל תחלה על סנה איך. באש כוער ולא יוכל לבערו: ולא מחוך סנה מלאך אלהים. אזי נראה ומכל רע שמרו: ואיך יוצא נחר אש מלפניו. וכל נחר כחבל זה מקורו: וכאשה לתחבונן ואיכת. בגוף אחד יצרת עם זכרו: להסתכל במהותם לילדע. באי זה צד כנגדו היא ועורו: והוא כצל והיא תחתיו כמים. עלי מורד וכנהל בעברו: ואיך נחשץ יפתח ואדם. תפתח היא עלי ידה יצורו: ובשלשה בני אדם לחשב. ואיך עובד אדמת הוא בכורו: ורועת אחריו נולד ונכרא. כצלם אל וכדמוחו צעירו: ואיך גדול בשנים הוא קטנם. במעלתו ותקטן גבירו: ולמח נחרג שני בשרח

ח קדמת המחבר

בשרה. אבל חי בין בני אדם כגורו: וראשון שב לאדמתו ונשאר.
שלישי חי ובין עומדים מגורו: והפועל בכל דבר להכיר. והכליתו
וצורתו והמרו: והומר הוא לכל הוות ונפסד. יסוד וכמעשה ספיר
ודרו: שאל איך נקבצו בו ההפכים. ותוא אחד ותוא הרכה לסיפרו:
וממשילו במראתו לשלג. לך סיד זה כבר גלת ובארו: כאשר החלוף
בעלה בכל עת. ותוא החתיו חבקש להמירו: ואם תקח לוח לא
תעמוד היא. כרגע עד אשר תקח לצרו: לואת צורת הלילה הזורים
בו. ונסתר עד יכוסח סות פארו: כמו ערום להראות ימאן. עדי
צירת חתי שמלה לעורו: ואיך בו נמצאו לחו ויבשו. ובו התערבו חומו
וקורו: ומה סבה עלות איד מאדמת. ותענן ואיך יזוק מטרו:
ואיך קרתו יחי מושלך כפתים. ויחפור כמו אפר כפרו: ואיך איד
הם ורטיב הוא יסודם. בהתקבץ למעלה מאירו: וכוכבי אש
אשר עולים ויורדים. והכרק והרעש וסערו: ואיך קיטור אשר הוא
הם ויבש. יסודם בעלות לרום וסורו: ואיכה יולדו מיני אבנים.
כבטן צר וכספו ואכרו: ואיכה יצמחו מיני צמחים. ויחבשל פרי עץ
כאמירו: להתבונן בגוף נדון ומרגיש. וכוחותיו ומה מהות גדרו:
ואבריו ותועלתם ופעלם. ורוחו עם בשרו איך קשרו: ואיך יהיש
בחושיו החמשה. ודמינו ומחשבתו וזכרו: וכל אלה בגוף אדם קשורים.
לזאת אוכדים בשוכ גוף לעפרו: להבין מסתרי רוח מדבר. ואיך בלב
כלאו ואסרו: היות צופת לגוף לא קל וכבר. ומסתכל בחבניתו וזחרו:
ואיך טבע חמשי נע ולמה. הנועתו ואיך רוצו וזחרו: וגוף עליון אשר
כל גוף יסובב. בחרו א היות כסא יקרו: ותוא מקור לכל רוחות
ונפשות. חסידים שם ושם צדק וישרו: והוא שער אשר איש יחזה
אל. כפתחו בו ועין לכו חשורו: כמו נפתח לפנים אל נביאי אל. בעמדו
בתחלה עלי נהרו: וזת סלם אשר איש יעלה בו. בראשו יחזה שרי
יצרו: אוי יראה לאל יוצר בראשית. וידבק בארון עולם ושרו: והוא
חונן לאיש דעה וכינה. מלמד לו ומשכילו ומורו: וישכילו בשכל בו
נתנו. כשמש יחזה אותו באורו: ואז יפנה במחשבתו למעלה. ושכלו
משנתו או יעירו: להכסף לרוכב בערבית. וליתן עין וחרר לאדירו:
לסבת כל אשר הוא אית לברו. בצבאותיו מלא עולם הדרו: ודומיה
החלה לו ומשכיל. דרכיו זה לבר המאמירו: ועומד על אמתת היצורים.
יתלל יה והחלה גמרו: וישבע מדרכיו גיד אשר כם. לאיש שמחת
כמענה פיו ואמרו:

ספר המבקש

אשא דעי מרחוק. ולפועלי אהן צדק

לח' אלהי הצבאות. שהוא בצבא שלו אומה:
ועושה גדולות עד אין חקר ולאין מספר נפלאות:

תהלה גדולה שבח והודאות:

וראלקים אשר לו מגיני ארץ מאד נעלה
נורא עלילה. שבח וגדולה.

מלא כל הארץ כבודו מאין קץ ותכלה.
ולו דומיה תהלה

לאדם מערכי לב ומה מענה לשון.
לב אדם יחשוב דרכו ומה יכון צעדו.

מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ

אמר שם טוב ב"ר יוסף אבן פלקירה ויהי בשנת ה' אלפים
וארבע ועשרים. למנין שמונים העברים. לזיכרת היצורים.
בחודש השמיני מחדשי זאת השנה. אין עננים בגפן ואין תאנים בתאנה.
והעלה נצל וכפה לא רעננה. הוא החודש הדומה לזמן הזקנה. יתה
עלי יד השיר. לחדש אמרים נושנו ודברי שיר להשיר. ודרך המליצה
להישיר. וכאשר פנו לערוז ימי עלומים. ותחלי נעורים היו כחולע
חדומים. והפכו כלמר נחר והלבינו הכתמים. וחשכו כוכבי נשף
השחרות ויחלו הימים. וימי נחורים כחלוס עפו. ומן בלחות תמו ספוי.
ועם חניות אבה חלפו. ועמדו הרעים ונהדפו. וטבו הרודפים ונרדפו.
ובחורים כשול כשלו ויגעו נערים ויעפו. ועברו השנים נקודת השבעי.
(פירש ל"ה שנים והוא האשלע בין שנים שנה כנקודה נחוק העולה).
וקרנה שנת הארבעי. יסרוני כליותי לנטוש זמירות הידידים והרעים.
ולבלוס פי מלגנות הכילי אשר כליו רעים. ולשמור לפי מחסום מלשנת
הנדיבות והשועים. ולעוזב מליצת החשוקים אשר הרוכבים רועים.
ולקון צשירי הגודדים והנעים. אשר צמדבר החשק תועים. כי כל זה
הבל ותעהוועים. ולחקור כל דבר שהוא אומת וליצי נחמד ונעים.
ולחלוס נחחחות הנעורים אשר כאש יוקדת. ולהדוף הנפש הזרה ממזב'
ולסיות הנפש השכלית על משמרתה עומדת. ועל דלתי החכמ' שוקדת.
ולאל יוגרה עונדת. ולחור ללני מנוחה. מלהג הרבה שהוא יגיעת
צשר' ולנפש עלנזן ואנחה. ולעבוד את ה' בשמחה. ומרחות צרע
לעגוס העינים. ולבלתי שמוע דבר שהוא שוא לחטוס האזנים. ולהגית

חמבקש

הלבנות. מעוצב הרעיון ומרוגז המחשבות. כי יש דברים רבים הנל מרבים ההוגה בהם הולך באפלה. יצלה ימיו ושנותיו צבהלה. יחשוב לכת דרך סלולה. וינים פחים צדרכו. ויחשוב דבר נמלא הפכו. יחמוד דבר וימס כעש חמודו. ילל במים אדירים ויעלה חרס צידו. על כן נחתי א לבי להשליך אחר גוי מחמד הזמן. אשר לכלה וחרץ ימזומן. ולא אהלהך כפעם בפעם באשמי. ולהקים צדך הישרה פעמי. ודק יהלך לפני. ולהכין מיום רביעי ליום השבת שכלו לה. יום מנוחה ומרגוע לנפשות הצדיקים והחסידים. יום יגיע ואנחה כנפשות הפושעים והמורדים. יום אשר חלה הנפש הנשאתה מעולם הכליון. להודות לה' ולזמר לאל עליון:

ולחבר אגרת מורה הדרך הישרה. ומגדיל בין קודש לחול ובין טומאה לטהרה. ומוליא מחשבה לאורה. ולהיות דבריה

על פי החורה סדורים. וליסד צניניה על יסוד השירים. למען יעמדו בלב ימים רבים ויהיו נזכרים. ויסדתי צםפירים. וגרתייה לשני גורים. ולסדר דבריה הראשונים מדברי המשוררים. לדבר בלשון המליצים והשוערים. ואערוך דבריה האחרונים. מדברי חכמי לב הנאמנים. ולהציב עמודיה אשר היא נשענת עליהם. מחידות חכמים ומשליטים. ואחרי אשר חלפו ימי הנצרות. והתעוררה הנפש להתנער מעפר התאוות. וללאת מעצדות לחרות. ויקץ כישן וכאיש מחרוקן מיון הנערות. והגיע לשכרותו של לוע השכרות. ויהי צפי כלענה מרה. נפת תטופנה שפתי הנפש הזרה. אשר היא כפרה סוררה. אמרתי על נפשי לגרש השיר ולשלת. ולהיות דינה כדן שעיר המשלת. ולשוב בלב טהור לאל נושא עון ומטא סולת. ואדור נדר לכל אעמוד עוד נסודה. וכחתי לה זה ספר כריתות ואמן בידה:

בנות שיר מעלי פני אשרח.

ואגרתיה התי ספר כריתות.

ובת חכמה אארש לי לאשה.

ואקנה בת חבונה לי צמיתות.

ולמען נתערבו דברי קודש צדברי שיר צשירתי. וחכמה ודעת והוללות וסכלות צזמרותי. ומוקלחם שיחת אמת ומוקלחם שיחה צטלה. וצמקומות פטרתי העיקר ולקחתי הטפלה. ורגע אדבר צדברי הילדים השטופים צחאוות צבהמה. ופעם אומר אמרי זקנים שקנו חכמה. והיו אומם הצברים כדנש שאינו נקי מארס הצדורים. מהם קרים. מהם חמים ומהם פושרים. מלאים וחסרים. כי כאשר ממונות ים המחשבה לבי דברים העלים. גם ערב צב אהם עליה. ועל כן היו צשירי צמאה ורוה. והאפסוף אשר צקרבו החאוו חאו'. רחלצני דבר טוב להיו' האגרת חתומה. ולהפטר מהש' יר

נדברי חורה וחכמה. ותהיה וידוי על מה שקדם מחטא שירי נעורים.
ותשובה על מה שעבר מפעם דברי חשק הנחורים. והיה דברים מעירים.
לנפש האמת והדברים הישרים. ואמריה מדריכים ומורים לנאת מארץ
עיפתה כמו אופל ללמות ולא סדרים. ולישר דרך איש ונצילו. ולפקוח
עינים עורות לחזות בנועם ה' ולצקר נסיכלו:

נעורים עת כלות ככלות עשנים.

ויחולו להראות זקונים.

ושער ראש בהחלבן ויוהיר.

אשר יחלבנו כחמי עונים.

פשוט בגדי נעורים חבלואים.

והצואים והלבש הלבנים.

והחי יתן אל לבו. ואיש אשר רוח נקרבנו. להחל נחלי הימים.
ובכלות ימי עלומים. לטהר הנפש מטומאת הגויה. ולשומם
מחממי פשעים נקיה. ומצור שאין ומטיט היות להעלותה. ומיד שאל
לפדותה. כי עד חלות הגוף נחקפו וכחו. וילך לנ האדם רע מנעוריו
יבקש מעל אהיו להדיתו. ואחר חלו' תיקן הנפש המשכל' והיא חשיחו. כי
אז הגוף נמורד והולך לתרץ וכלה. ויורד מטה מטה. והנפש למעלה
מעלה עולה. ותזרח שמש הנפש הנשאת ותכבה שלשנת הנבלה.
והחכם עיניו נראשו. לראות מטוב ה' ולתור מנוחה לנפשו. תכור ימי
הזרה בימי השלוה. והדאגה בימי החדות. והמנלית והבורח מן הקלוות
ועומד בנתיים. ולכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. עת לכל דבר
ועת להפכו וטונים השניים. כי הרע לזה טוב לזולתו. ומה שיוסיף
לזה יגרע לבלתו. והטוב רע. ומה שיקצר בזאת העת צעת אחרת
ישתרע. וכל היות אין נמלט משגוי כהרף עין. כי מוס האפס דבק
בו וקרנעיהיה לאין. והנה דק האומר כי מאין בא ולאין הוא הולך כולו
הפספס. וזה הגרחה עתה לא יעמוד וקרנע לאיש אחד נהפך. לא יעמוד
כי מוס האפס הדפו. והמר ימירנו. וטוב צרע יחליפו. ומה נמלנו לחיד
דברי חכמים האומרים. כי הצורות כלל עץ עומד על מים תמיד נגרים.
וחומר מים רבים תחתיו עונרים. ואיש דעת לפי השתנות הימים מעשיו
ישנה. פעם יהרום ופעם יבנה. עת יסע ועת יחנה. ואשר ישנא
בזה הזמן יאהב בזולתו. ומה שירחיק בזה היום יקרבהו מחרתו. ירחק
כפי יכלתו מהסדרון וידבק בשלמות. וידע כי למען הגיעו א תכליתו
טוב לו שימות. יחליף הנגיחותיו. כחלוק ימותיו. ולפי זרכו יהיה
קומו ונצתו. ואת הכל עשה יפה נעתו. ואמרתו אני:

נהג ולך כפי היום והעת.

והנח ולא תחיה בצער.

והחכם עת היוותר בין חכמים.

חמב"ק ש

ועם הבורערים הסכל וחבער.
 ובראותך ארי תשאג והעת.
 חמור תראה פחה פיך וחבער.

ואמר החכם מחק ההנהגה שיהיה האדם עם הימים ושיפעל בהם
 כפי ההנהגה: ואמרתי אני:

פחה לגחלים כשחמצא אוי.
 הפח ותדריק עד עלות להבת:
 גם כן בהצמיח זמנך עין חנית.
 חרשה ואליו תעשה להבת:

ובימי הילדות ושנות הנערות. וזמן העלומים ופרק הצחרות.
 אף אני נשיר עניתי. וחכמת המליצה והלכות קניתי. וכתים
 מלאים כל טוב השיר בניתי. ואספתי כל צחור בשירים וחיל עשיתי.
 ורוח השיר דבר בי ועל לשוני תיטוף מלתו. וימלא פי תהלתו. וראיתי
 קץ לתכליתו. הפיאותי חולה מעייניו ותרב גדולתו. צכור נחתיו
 והוא יקראני אזי אתה? ונעורי ועד עתה. עליתי צחמר השיר
 ואחזתי בסנסניו. אריתי פרי מגדיו. ורויתי למאים מנחל עדניו.
 ובתי השיר למעלה מרצואתים רבו. וכרצוא מהם נכתבו. כי רובם
 אבדו שהיו להכתב ראויים. כי היו מזוקקים שנעתיים. ומכל סוג
 נקיים. ומסם שהיו צדברי תורה עשירים ממוקם אחד וצמקומם
 עניים. וכונתי היתה צחצו מקנת שירותו. וצחקקי צספר מקנת
 זמירותו. כדי שיהיו שעשועים. צהתעסק הלצ צעניני החכמה אשר
 אותו מיגיעים. כמו שאמרו חכמי לב כי כונת חכמת הנגון וסבחה.
 כדי לשמח הנפש ותנוח מיגיעתה. ובימים המעטים אשר רהבם עמל
 ואון יהיו צמחשך טעשיהם. ואין לי עתה חפץ בהם. חצרתו הלכות
 חולין והנהגת הצריאות. והנהגת הנפש אשר היא ללב רפאות. ותועלת
 לאצרים צמאמרים שקולים. ואגרת המוסר המוצאה יושר הפעלים
 וצרי היגון המשמח אצלים. ומגלת הצכרון זכרתי בה העתים שעברו
 עלינו. כי לעת יום ציום גדודי התלאות יצואו אלינו. ואיגרת הויכות
 צציוא' ההסכמה. אשר צין התורה והחכמה. וראשית חכמה וספר המעלות.
 זכרתי בהם תכלית חכמה והתועלות. ומעלת צני אדם הגדולות.
 תה השיגה יד דעתי צילדותי. ואלה ילדי מחשבותי צצחרותי. עם
 היות השעה דחוקה ודחופה. ויד האומות עלינו תקפה. וכובד האצן
 ונטל הטחול וכבד משתיים עלינו. וכמה הרפתקאות עדו עלינו. וכל
 צצר יראה עני צצנט עצרת זמנו. ונע ונד צארץ לקצש מזונו. והתלאה
 סובצת מכל עבר. ומכל נד יצוא השוד והשבר. עד מתוק לאיש רגבינחל
 ולשקוד על גדיש וקצר. ואין אדם צדיק צארץ. ורבו הפורטים פרץ. וכל
 טמא שפתים ונושך צלשון. יקודש ככל דבר צצקדושה לפתוח ראשון.

ולבדך ראשון. וליטול מנה יפה ראשון. ועל כל זה לא הדלתי מעלותי כל מעלה רמה. ולא נסוג אחור לבי ותע אשורי מני אורח מזומה. ומלחפש בנר המחשבה חדרי החכמה. ואחרים חשתי לא התמהמתי מרוץ. כי טוב סחרה מסחר כסף ויהי מה ארוץ:

חקור חכמה ודע משפט ועתים.
ואף כי אה בסוף ימים ועתים:
ויחקור לבך שכל ואף כי.
גדודי הדאגות שם נחתים:

ואני מחנן ל השם י"ת ויתעלה השם לו גדולות ונוראו. לנקות אותי מנסתרות ושגיאות. לתת לי יטעו וחסדו להראו. ומזדים יחשכני ותלחות. ואל ימשלו בי הצרות הנאות. ויזרה לכל רוח הנמלחות. כי איתם ונקתי מפשע. כי לא יכון אדם ברשע. ואבקש מהמעייץ בזאת האגרת. כי אם יראה זה שגיאם שחיה מסותרת. ל יתן ליה צעין רעה אל צטובה. וידינני לזכות ולא לחובה. כי הפרי אי אפשר בלא קליפה ופסולת. והמשכיל יאכל הפרי ויזרוק הקליפה אשר אין זה תועלת:

לרעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה:
לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזימה:
הלא כחבתי לך שלשיים במועצות חכמה ודעת:

אפתחה במשל פי ואביעה חידות. אוליא מפי מלין ואדגרי ככדדות. למזיניהם מה ידדות. מתוקות מדגש ונופת לופים ומפז רב נחמדות. אשר חכמים יגירו והוחקו בספריהם. ואודיע דברי חכמי לב ואמריהם. ואשרי שומע להם לבקש האמלעות בכל הדברים לא יוסיף מהם ולא יגרע. ויקיים מצות החכם ע"ה אל חט ימין ושואל הסר רגלך מרע. אמרו כי נער היה צמדינה. צעיר ימים זקן חבונה. ולמען השים כל כוונתו לחקור החכמה ולבקש. קראו שמו כל יודעו לפנים מבקש. לא ימים מחוך אוהל החכמה. ואחר כל מדה יקרה ידרוש וכל מעלה רמה. צרת מהקללות ובחוך עמדי. והדרך הישר למדי. ולשבת בלל חכמי לב חמד. קל כנשר לרדוף אחרי האמת ובעלונה. עז כנמר לשקוד על דלתותיה. וממית עצמו עליה. משתדל לדעת אמתת הדברים ומצין לאשורו. ואל יפתה לבו לדגרי כל אדם וישקול לאמרו. וכשמעו דבר אם יעיד עליו השכל יאמינו. ואם אין אל יבוא בחזונו. ועמל הוא צעינו. ולהעיר האדם על זה ולהזהירו. הלא זה דגרו:

מאמין אל כד דבר אבין. דומם נחשב כי לא יבין.
נמשל לבהמה אין יחרוץ. לו על בקר יאכל הבין.

ער כן מלא את לבו לדרוש ולחור עניני האדם ודרכיו. ולחפש נכר השכל מהלכיו. ולהכיר מעמדיו המעלה הראשונה ממעלותיו. ולהכין הפעולה הנבחרת מכל פעולותיו. ולהשקיל במה נחשלה ועל כסא כבוד יבן ובמה יזכה לקרב ליוצרו. ובמה נחשב ואיך נגדף האדם וללמו. ולדעת אי זה הדרך ישכון אור וחושך יצוא מקומו:

בחיבת מעשי איש החוזה כי
בכולם ימשול כדיון וחכלית:
והשכל לבד יעמוד אשר הוא
לכל המעשים סבה וחכלית:

בקש המבקש למלא דברי חפץ וכתוב יושר דברי אמת. הולך באורח נדקה ולא עזבהו חסד ואמת. וזה החלו לעשות. לשאול על חפצי בני אדם ולנסות. לדעת אי זה מהם יכשר. ומי האוחז הדרך הישר. ומה תכלית המולא און לו ועושר. ומה תועלת מאמץ כחו וגבורתו. ומה מעלת קונה תכמות ותכליתו. וחקר ההצלחות השלש אשר הם לבני אדם חשוקות ואהובות. ואלוהן חכלית העינים ויתאוו להצלחות. והם הצלחת העושר והגבורה. והצלחת התכמות אשר היא נכפש קשורה. והחל לחקור הצלחת העושר להיות חשוקה מהשתי' ואהובה. ובעיני הסמוך נכבדת ותשובה. יען בעושר ימלא האדם מרגוע ונופש. וישיג כל תאוה תערב לנפש:

אנוש ימצא בהונו און ויכול.
להשיג תענוג שחיה ואכיל:
וזהב אל מבקש אח צרכיו.
ישיבנו ובסוף יענה כל :

נבחר שם מעושר רב ומכסף ומוהב חן טוב. בושט בעשרו הוא יכול ובעלה נדיקים יפרחו. כד אה ה' מהינד ומראשית כל תצוהתך:

החל המבקש להתוכח עם צעלי המומן. השתדל לרדת לסוף דעתם בקצן העושר ובמומן הטמון. כי הם יקנהו ראשית דרכם ויסי אלס אמון. חקר תענוג המתענגים האוכלים ושותים וחוגגים. ובאהבת העלמות שוגים. ויחנקו חיק נכריה ובזרה שוגים. האוכלים למעדנים. הלוזשים שני עם עדנים. האמונים עלי תולעת. חש ולא התמהמה לדעת. מה חפץ ממהר לעשות עושר וחושו. וכי מה תקות חנף כי יצנע כי ישל אלוה נפשו. ובחלי ימיו יעצבו ושלם אותו נראשו. והנה עשיר לקראתו אשר שם זהב כסלוי. ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו. ויאמר לכסף מצטחו. ולא נאמנה את א רוחו. ובעל לטון ואיש רע עין. פעלו מאפע והוא מאין:

עשיר למלאח תאות יצרו.
יבגוד בקוניהו ואל יוצרו:

אם מעשיו תחקור אזי תמצא.
כי אין אלהים לו לבר עשרו:

דבר המבקש אל העשיר תחמונים ודבריו צנחה נשמעים. אולי יכנע לבנו הערל וישוב מדרכיו הרעים. ויחדש בקרבנו רוח נכון תחת רוח עושים. ויאמר לו אדני העשיר אשר צפו מסולא. ועל כל העשירים בעשרו נעלה. ויהי לשם ולתהלה. אשאל ממך שאלה קטנה וקלה. למה לקבץ עושר כל יגיעתך. ולאסוף הון כל מחשבותך. ולמה תיגע הנפש הצרה והתמימה. כבודה בת מלך פנימה. אלוהה מהמלאכים הקדושים. ותרד מערבות לשכון בתי חומר וגויות אנשים ארחומיהם עקשים. ויהיו לה למוקשים. בכנס דברים הכל המה. והרס מחרסי אדמה. כל מלאכה נמנזה ונמס. ולצנע צנע ולהיות מעול וחומס. ומדוע כל עמלך לאזור כל דבר שהוא כלה מאליו. ואין יתרון לבעליו. שמע לחכם האומר במשליו. כי כל מה שהוא על העפר כעפר חסוב. ושהוא יסודו ואליו ישוב. רלוף התאוה מרורות פתנים בקרבנו וחמה עכשוי:

ואמר החכם היגו מהנכון לגלות הנפש צנקה התאוות אלא צהשגת העולם הרוחני ולמה אדוני לא ישית אל לבנו. מלות החכם ויבנו. אל תיגע להעשיר מצינתך חרלי. ולמה זה הכל מהכל. כי יש עושר שמור לבעליו לרעהו. ודגש מלאה אכול דייך פן תשנענו והקאתו. ואם כשר הדבר צעיניך. איענך עלה שחקנה חכמה בכל קנייך. כי טובה חכמה עם נחלה. צשתיקן שלם הללחתך ותהיה לשם ולתהלה. והעיר תצנה על חלה. ואם תחסר אחת מהשמים תפול ולא תקום אחרי נפלה. ואחר אשר האל נתן לך עושר והרבה נכסיך. וינו אחך את הנרבה והלליה מעשיך. אל תחבק חיק נכריה וצורה אל חשגה. וסיגי הצנע ממתשנותיך תהגה. ונתורתו יומס ולילה תהגה. כי אז תלליה את דרכיך. ואז תשכיל מהלכיך. ואחר אשר הגעת לשלימות הגויה. צקש ורדוף להשיג לשלימות הנפש השכליה: **ובשמוע** העשיר דברי הנער. שם על דבריו ואחזו סערי. ויחר עליו אפו. והרתית כמזולה קצפו ואליו התמרמרי. וישא משלו ויאמר:

במקבצים עושר היה בוחר. ועזוב קריאה אל זמן אחר:
לאסוף לך סמון בחר להיותי. עובד אדמה או היה סוחר:
אך אם בנשך כספך חובל. לתת אחוזי בזה ואר חוחר:
שמועתי שאלתך אחי העור. והיא שאלת כסיל ונער. ועלתך הפך כל עלת העם אשר בשער. כי תיעלני לפרוש מהתענוג ולחיות חיי נער. פקח עיניך וראה. כי כוכב הכבוד צלגל העושר קצוע ומס ידרוך ויראה. ומי שיזרח עליו את כל גזוה יראה.

ובו כל שפל יתגאה. ובמסכנות ישפל הגבר והאיש עשתה. (פירש מלשון הפסוק עד אשר אם אלו עמים טאין יאשג יעשה ו' והוא צדין התפעל עגרת כל"ה ועניינו מלשון שטפה) ומה או נשבר או נשבה אין רואה. והזהר הוא שמש התפארת אשר בכל מחשך זורח. והכסף הוא המחיר כל מאפל כמו הירח. ולילית החוגות נוצלת וצין השמחות פורת. עמו מתעלסים באהבים והדודאים נחנו ריח. הוא המוליד האדם מעצדות לחירות. והכסף מטהר כל מוזרות. והוא כל מוס יכסה. והיה למסתור ולמחסה. והאיש עמו כל הישר צעינו יעשה. וכל גיח ילית ויגשא. והע"פ שפשעיו מכסה. ואני הוא המזיה להדבק בגילות. כדי שלא יהיה האדם בשפלות. ולהזהיר על זה אמרתי אלו השירים. הנחמדים מזהב ומפז רב יקרים. ואמרתי אני:

היה קובץ מאד על יד וחרבה.
ודע כי העני לאיש כמותו:
ואם חפיק רצון שואל וחפצו.
מהרה תהיה אליו כמותו:
ועוד אמרתי אני:
אמת כי העני ימיה בחרב.
לאיש עני אשר אין בו אילות:
והחרב ימיתה בכבוד.
והעוני ימיתה בשפלות:

ואמר החכם שלא תשתמש הנפש כהאותיה וחפלה יהיו חיים מות. ומניחותם חפס. ראה ראיתי את עני הרש. אשר השקט לא יוכל וכיס נגרש. ילעק מזוק העתים ולילה ויום לא יחרש. והעשיר במסכנות מצטחים. ועשה לו חלונות ועליות מרווחים. ולו כל בני אדם כבוד יתנו. ואחרי דברו לא ישנו. ולזולתו לא יכנו ודבריו יאמנו. על פיו יסעו ועל פיו יתנו. נכבדי ארץ יאשרוהו לעשרו וחילו. והוא במלכים יתקלם ורוזנים משחקים לו. וחכמי לב לדברו חרידים. ונדברו יעמדו מרעדים. ויהיו לו לענדים. ירונו למלאות רנונו ואין עומד כנגדו. ודק האומר כשיטרך העשיר ה'ל חרם ישבור כדו. והעושר סנת שלום סנית והאהבה. והדלות סנת הקטטה והמריבה. ואיש אשר חננו השם עושר ונכסים. הוא המושל על בני דורו והוא המיוחס שגמיוחסים:

בהרבות עשרך תהיה לארון.
ואויבך אזי תחפור וחבאיש:
ומיחס הלא די לך בצורה.
אשר תורה היוחך מבני איש:

ואמרו חכמים ז"ל כל חולי ולא חולי מעים. כל כאב ולא כאב לב.
 כל מחוש ולא מחוש ראש. כל רעת ולא רעת אשה. כל
 חסרון ולא חסרון מלאך. צמערבא אמרו חסרון כים קשה מכולן:
ועתה איענך נח ענה ואורה אוחך הנער. לשוטט בחונות וללכת
 משער לשער. לתעות צמדנר ולצא ציער. ולעמול יומם
 ולילה לקבץ ממון. והזהר פן תאכל לחם צמסכנות וצשמון. ודע כי
 גדלות שוחה עמוקה. ואפלה מנודה ומעוף נוקה. והיה לאנן נגף
 למכשול ולפוקה. יצואהו צמנודה רעה ויסיס צמחניו מועקה. על כן
 יצרת ממנו כבורח מן הדלקה. זכור מה שאמרו ז"ל ואל אשה נדה
 לא קרב שלא נהגה מקופה של נדקה. ראו כי חכמת המסכן צויה.
 ודבריו אינם נשמעים ואע"פ שיש עליהם ראייה. ודברי העשיר כסולת
 נקיה. ואלו היה חכם מחוכם מכל האדם. ונגלו לו דברי החושיה
 וסודם. וצפת העוני ללכדה רגלו. אין דן דינו למזור רפאות תעלה
 אין לו. והיה כאב מארץ קולו. יסובנהו בלחות ללמות. ומחיים צחר
 צמות. דבריו איו למוקשים. נצזה וחלל איסים. אמרתי אני:

אנשים אמרו מאין חבונה.
 אשר אין האנוש כי אם בשכלו:

ואמרתי כאיש חכם אשר אין.

אנוש כינאם ברוב עשרו וחילו:

והכסף באזלו מבלי איש.

אוי לא האמין אשתו לקונו:

ויהיה בין בני אדם בשפלות.

עדי עפיו יהי משחין חתולו:

וישא עוד משלו ויאמר על הצנין אשר העוני רוחו סמר. ועל

האיש אשר צכוד העושר התימר:

חסר עושר חסר כבוד משולח.

וגם נעזב והוא נחעב ונאלח:

והכבוד לאיש עשיר וההוד.

יבירך מעשה ידיו ויצלח:

ועץ יעמוד בעוד עליו קליפה.

וישאר בעוד שרשו יהי לח:

ראה הנער כי צאלה הימים. אין חפץ צחכמים. ויודע דעת

ומציני מדע ירצו לשערים. ילכו שחות וצמארה נארים.

והזמן שערי החכמה לחם. כל עמם נאנחים מנקשים לחם. וכסילי

עם עוצי לב ושמחים. יאכלו חרצות מחים. על כן אומר הס כי לא

להזכיר צמם החכמה ולא להשמיעי. כי עת האולה הגיעה. חמן החכמה

חלף לו והלך. על כן מדברתיך כלך. וכך אלל מי שהשעה משחקת להם הממלחים כסף נתייהם. אשר זממם יופך וירמום סלה ויהיו לנס. חבור מנות החכם שאמר אם ראייה החורה חניניה על ישראל צדר (כ"ל פור והוא עליון שעמתייה ענדין בעלמא) ואם לאו כנס.

מליך חוצה יפוצו: אם תראה כי בם יחפצו:
אך לא ישמעו על פיך. אם תראה בם יקוצו:

ובשמוע המבקש תרפתו אשר חרפו וניצו. השתוננו כליותיו ויתחמץ לבבו. וסוליא מפיו מלין והשיבו. ויאמר הנה העתרת עלי דבריך ודברת חולעה. ותחלת דבריך סכלות ואחרית פיך סוללות רעה. והנה דבריך עדי. וצמאמרריך סהדי. כי אם אתה עשיר צממון אתה עני צדעה. ועל האמתה כיס העני טובעה. ואין לה עין רואה ואין שומעה. ואין לה יתרון על נפש הנהמה. והיא נפש כסילות הומיה פתיות ובל ידעה מה. הלא ידעת כי הצוטח על עשרו. ועל הון אולרו צוטח על חוהו ושקר. יען הם כטל משכים הולך ובענן צוקר. וצמרהה נהפכים נקשה רמיה. ולדקו האומרים כי העולם הזה דומה לגלגל אינטליא. זה מתרוקן חה מתמלא וחוזרים חלילה. ואין ימלט משחות את קובעת כוס התרעלה. ואם חגזיה כנשר. ותשים קנך צין כוכבי העושר. הזמן יורידך משם. נתלכד בחצלי עוני ונפח הימים ומוקסם. ונאמת כי טובה חכמה מזלי קרצ. ומהמון רשעים רב. כי היא תחיה צעליה. ותכין דרך חיי העולם הנא למשכיליה. והעושר עשה יעשה לו כנפים. כנשר יעוף השמים. ועושר האדם וקנינו. מחר תעוף עינו צו ואינו. ואחרית שמחתו חוגה. ומרצה נכסים מרצה דאגה. וטובה חכמה עם עניוה וישר. ומסכלות עם המון רב ועושר. ושלמה ע"ה אמר טוב רש הולך בתומו מעקש דרכים והוא עשיר. ומה תועלת לאדם צעשרו כי אם אכול לשבעה. ושמה ולא לשכרה. וכסות צקרה. וכן שאל יעקב צבינו ע"ה ונחן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. והחכם שאל רש ועושר אל תחן לי הטרפני לחם חקי. ואמר החכם המלתיים מאד מזני אדם. מי שנתן להם הספוק מהדברים. ועושים פעלים הטובים. ואמר שלמה ע"ה טוב מעט צדקה מרב תצוהות בלא משפט. ומה יתרון לאדם על הנהמה. בהיותו שטוף באכילה ומלא כרסו מאדמה. ומחיל בלע יקיאנו. ותאות עלל תמיתנו. ואמר החכם יש אכילה שמונעת אכילות. ואמרתי אני:

יקורל מאכר אחד אשר הוא.
ישוה גוף אנוש חורב שממה:
יש מאכל יביאו איש במעיו.
ויוציא מגייה הנשמה:

וברבות הטובה מה יתרון לבעלה. כי אם ראות עיניו צרבות

אוכליה. ומוסיף עושר מוסיף מכאוב ותרצ חננתו. והוא סנה להוסיף פשע על חטאתו. ולנטות אלוה עשהו ולנבל צור ישועתו. וכמה עשירים צעפרס נוקשו. ואחר עלותם למדרגת העושר ירדו לתחתית הדלות ורשו. ומגן עדנם לעי מדבר גורשו. ונוע ינוע בניהם ושאלו ומחברותיהם דורשו. והיה עפרס רשת לרגלם. ולא קמו אחרי נפלם. ואמר המשורר:

אם הזמן יהיה עלי ראשך לצר.

גור פן יהי מחר לרגלך רשת:

כלו באברה היחה כנף לבן.

נשר והוא אברה עלי פן קשח:

ראיה צעפירים רעה חולה וקשה. ישנה היא ולא חדשה. כי יש אדם נחן לו האלהים עושר וכנסים. והרבה קנינים והגדיל מעשים. וזיתו מלא זהב וכסף. כל ימיו מכאובים וכעם ענינו וחלי וקצף. כי לא ישליטנו האלהים לאכול ממנו. כי איש נכרי אשר לא עמל צו יאכלנו. ומה יחרון לו שיעמול לרוח. ולא יסקוט ולא ינות. לעשות עושר. ולא צמשפט וכושר. ומה שאסף הוא זולתו יפזר. ואולי צנו אחריו על הפתחים יהיה מחזיר. ואלה הפגעים והמקרים. יקרו למלכי ארץ וא האדונים האדירים. ולפחות ולסגנים ולשרים. הממלאים כסף צתיסה. הצונים חרבת למו אף כי יהודי האמלל אשר צפתע פתחום ידל כנודו ויע שכמו לסכול ויהי למם עובד. היה צגוים ככלי אונד:

הישמח היהודי האמלל.

וחלקו בין בני אדם מקולל:

ואם היום יהי עשרו כחול ים.

למחר יהלוך ערום ושולל:

ומה יצדק ילוד יעקב ויזכה.

בעוד אויבו ידיגהו ופלל:

ואיך ירים לראשו ישראל.

והנה הוא בדם מכוח מגורל:

אלהים עמך הושע אשר אזי.

חקדש את שמך המחורל:

והאיש הישר אם ייגע להעשירו וסוגו ירצנו. לחונן דלים יקצנו. להקים הכושל ולעמרו בהכשלו. ולתת לשוא די מחסורו אשר יחסר לו. ישמח בחלקו צימי הנלו. ויודוהו כי יטיב לו. **וחכמינו** לא אמרו אמר ליה רב לרב המנוחא. אם יש לך הטיב לך כי אין בשאל תענוג. ואין למות התמהמה. אך בשאל מי יגיד. ואם חאמר אניח לבני ולבנותי בני אדם דומים לעשני השדה הללו כולצין והללו כובלין.

ואמר החכם כשלא תקנה בממון השבח הטוב ותמות עמו אויבי הנפש
 מה תעשה בעושר ובנכסים. **ואמר** ואמנם יזקש העושר וטובת ענין
 האדם. להטיב לבני אדם. ואם לא יהיה כן מה ישאר מטובת ענין
 האדם. כשתחסר ממנו הטובה. והטובה אמנם תהיה אל הרב ואל
 החזרים. ובחזרים יהיה האדם משונח מאוד. ועוד היאך יתכן שיהיה
 האדם בשלוה בלא חזרים. כי כל מה שיהיה גדול והמעלה גדולה תהיה
 סכנה גדולה. ויהיה לרבו אל החזרים יותר. ואמרתי אני:

העת מאוד תפרוץ ואת גובר.
 הרבה לך רעים קנה חבר:
 יהיו לך מחאלת ימים.
 עזר ומהשוד והשבר:

ויוסף המזקש שאת משלו ועל העשיר העתיר דנריו ויאמר לו אלו
 קרה לך העשיר כמקרה האיש אשר נגילך היה. אז יפקחו עיניך
 ותלח לריויה. ותגלל מצור תחתיה. **אמר** לו העשיר הגידה נא לי
 המקרה אשר קרהו. **אז** פתח המזקש פיהו וענהו. זכרו כי עשיר
 היה מהמתענגים. המגלים ימיהם בטוב ואוכלים ושותים וחוגגים.
 כל אשר שאלו עיניו לא חלל מהם. ותאותם יבוא להם. מגליה בכל
 מעשיו. ויהי האיש ההוא גדול בנכסיו. לא הית' לו מחשב' רק בתענוג
 הגויה. ואין לו חפץ בתענוג אלא באכילה ושתיה. ובמלאות כרם צבילה
 וחיה. השליך אחר גוו דברי החכמים ומוסריהם. וארח לחזרה עם
 פועלי און וירדוף אחריהם. לא הימה לו אלא עם הזונים והזוללים
 והסובאים. לא ישב אלא במושב בללים. ולא עמד אלא בדרך חטאים. צנה
 לו בית מדות ועליות מרוחים. ועשה שדה ושדות ושרים ושרות לשמח
 נאנחים. ויהי כי ארכו לו שם הימים אחר בלבו כל אמיט ולא
 תבואני שואה. וזה יהיה לי לגלח ולדור דור לא אראה ברע ותלחה.
 ויקר מקרהו באחת מהלילות. כי המלאך הגואל מכל רע הנפשות
 אשר מאתו אלולות. הגולה און אנשים ובמוסרם יתחוס. העיר רוחו
 הקשה אולי ישוב מדרכו הרעה וילך בדרך החוס. כי הפיל עליו
 תרדמה. ויתלוס והנה הוא הולך במדבר שממה. ערום ויתף רעב
 וגמא. ולבו מתפחד ומהחרדה ככנור יהמה. תארו חשך משחור וגופו
 מטונף בצואה. ועל כתפו משא כבד אותו הלאה. ושנים כושיים כל
 אחד מכוער בתארו. בידיהם רמחים ורבים אחריו לדקרו. והוא בורח
 מפניהם עד שפגע בהר לינים פחים בדרכיו. ובו מקום נר אשר אין
 דרך לנטות ימין ושמאל להוליכיו. וילך צו ביגיע רצה אין מרגוע
 לנפשו. עד שעלה לראשו. ויפול משם לבאר שחת רוח זלעפות בה
 נושבת. ואש תמיד תוקד בה ולא תכבה ממנו השלהבת. ויתרד האיש
 חרדה גדולה. ויפול ממתו לארץ וינעק בקול יללה. ויתקננו לקולו

כל רעיו וכל יודעיו מלפנים. והיו כל חזריו וזריו משתנים. וישאלוהו
 לספר להם המאורע. ולהודיעם זה הרע. וכשמוע דבריו חרדה גדולה
 נפלה עליהם. וישכימו בצוקר ויתקבלו פותרי החלומות והיודעים
 שזריהם. והנה אין יודע פתרונו. ומה שזר החלום וענינו. זה
 אומר כזו וסקר דברי החלומות. זה אומר כי יקרה זה לבעל המרה
 השחורה בחלומות. זה אומר כי זה מהחלומות השדים. שמראים
 לאדם בלילות והדעת שודדים. ויהי בלילה השנית ראה האיש ההוא
 בחלומו כאשר בחלילה. והוסיף חימה חשכה גדולה. ויקץ בקול גדול
 למרחוק נשמע. הסריר הלצנות וכל עין דמוע דממע. ויאמר להביא
 לפניו הרופאים. היודעים החלואים. וישקוהו הסמנים אשר למוח
 מועילים. ומנקים אותו מהאדים העשניים שהמחשבה מזלזלים. ולא
 עלתה לאיש ההוא ארוכה בהם. ולא מצא מנוח ללבו. אלא ראה
 החלום כפעם בפעם. ונשמה לא נשארה בו. עד שהיה למשל ולשנייה
 ולקללה. תחת היומו נחמד ונעים לשם ולתהלה. ויהי היום ובני אדם
 מספרים זה המקרה שקרה אליו. והנה עבר איש מן המוכיחים איש
 חס וישר זך צמעליו. וישמע דבריהם ויאמר להם בעזרת הצורה
 ית' ויתעלה החונן דעת האדם וחכמתו. אני אפתר לאיש ההוא
 חלומו ואעלה ארוכה למכתו. וירצוהו איו ויספר לו חלומו ומה שראה
 בתומו. ויאמר להם האיש זה פתרון החלום מה שראית הולך במדבר.
 פתרונו שזא ימיד ותהיה במדבר שמימה וקצר. ומה שהיית ערום
 ויחף שאין לך מעשים טובים שיגינו עליך. ומה שהיית רעב ולמא
 פתרונו עשם תשוקתך. לקבץ עושר ולהמענג בתענוגים. ושחור תאריך
 פתרונו רוע מעשיך. ישחירו פיך בשעת המות. וענוף גופך בלואה
 פתרונו העונש שישלם לך על חטאיך. המשא הכבד פתרונו משא
 העונות והחטאים. ושנים האנשים הרודפים להרגך. פתרונו רוע
 המעשים ורוע המחשבות שהם מוליכים אותך לאבדון. והנה
 שהיית נופל ממנו פתרונו שהפול ממעלתך ותרד לבאר שחת ואל
 תופת לא תכזה אשו לעד. והמקום הגר פתרונו העולם הבא שהסולך
 בו הליכתו ביגיע ועמל ואין כל אחד יכול להסולך בו אלא בטוהר
 המחשבות. והרחיק התאוות הגופניות. **ענהו** האיש שמעתי דברך
 ואחרי הודיע אליהם אותך את כל זה אין נכון ותכס כמוד. אכן
 אחלה פיך תיעלני היאך אנלל מזהה המזוכה. ומה אלא לאור
 מו החשכה. **ויאמר** לו האיש זה יהיה לך בהפוך כל הענינים
 אשר אתה בהם. ושתחזור להפכם ובהנרך ומאחריהם. ובהרחיק
 כל תענוגותיך. ובהכנס תאוותיך. ובהיות עבודת יולרך עבודתיך.
 ובהגות יומם ולילה בתורתו. ולהביע זכר רב טובו ולרנן לדקתו.
 בשקוד על דלתותיו יום יום בשמור מזותות פתחיו. בהביע תהלתו

ובספר שנתיו. **ולא** אחר האיש לעשות הדברי. וישוּב לאל כלל
 נדכה וגשבר. והספך לבו ללל טהור ורוח נכון חודשה צקרנו. וירדוף
 אחר נפשו ולבו. ולמקלת ימים ראה בחלומו. והנה הוא הולך בזה
 המדבר צלמו. והנה נבקעו נהרות ומעינים. ובו פרדסים וגנים.
 בכל מיני האילנים. ושני אנשים בזהר הרקיע יזכירו. ופניהם
 ככוכבים יאירו. אחד הולך לימינו ואחד לשמאלו. הולכים לפניו
 להדריכו ולהשכילו. ויוליכוהו אל מקום כלו אורה. אין חושך ואין
 צלמות אלא נהרה. ובו מהסדר והתפארת. והזיו והגוה והאדרת.
 מה שאין השון עולה לספר ולא הפה להביע. כי מי תהלתו ומי
 כל שנתו ישמיע. ושאל להם מה המקום הנורא הזה. כי אשרי עין
 אותה תחזה. **ויאמרו** לו זה המקום אשר לנדיקים מקדם מוכן.
 ובזה לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפץ השם צם כסא
 הוכן. ויקץ האיש והנה חלום והודיע אותו לכל רעיו. ויספר
 אותו לכל יודעיו. וישוטט בארץ להשיב בני אדם מעונותיהם.
 ולהשכילם ולהורם למען יזכו לעמוד בזה המעמד האלהי נפשותיהם.
השיב העשיר כל אה דברי רוח והבל. וחידות הנשים והזקני ס
 אלו לאלו בבית האבל. ואתה מביא עלי עדים. מדברי חלומות
 שלא מעלים ולא מורידים. והפתי העוזב הנראה לחוש וסומך על
 הנעלם. ורבים אומרים זה צפיהם אבל לא ראינו מי שראה אותו
 בהקץ לעולם. **השיב** המבקש הראות השכלי שבו יראה המשכיל
 זה הענין הרומני אתה חסרת על כן לא אשיבך על אלו הדברים
 שאמרת. והנכון להניח אותך בטעותך. יען יקשה להשיבך מדרךך
 ולרפאות סכלותך. ושלמה ע"ה אמר אם תכתוש את האויל במכתש
 וכו' ויהי ככלות דבריהם. וכתתם אמריהם. אמר המבקש בלבו אין
 ראוי להאריך בכיוולת בזה. עם זה העשיר הנבל והגבזה:

ואמר החכם העתקת טבע מי שטבעו רע קשה ונמנע. ומה נמנע
 שימלאו צמדות בעלי העושר. מדות השלמות ומעלת הדק
 והיושר. כי תאות העושר מלראות האמת חסמא עיניהם. ומלשמע
 חוכמת תוחדש אזניהם. ואמרתני אני:

ומן יוריש מתי חכמה ויעשירי.
 כסירים וחסר לבב יאשר:
 ומים האסוף עם אש בידך.
 בטרם האסוף חכמה ועושר:

אמר החכם קנה עושר וקנה חכמה. כי ההמון יכדוך לעשרך.
 והחכמים לחממתך. והאדם מצטרך אל הממון כי צו קיום
 חייו. ועמו ישיג רצונו ומאוויו. ואמר החכם היגע שבני אדם מי
 שקצר יכלתו ורחבת גדלת נפשו. ואמר אין בתלאות תלחה מי שממוכו

מועט והוא גדול הנפש ואין עושר למו שעשירו רב וגדולה נפש מועטת. על כן צריך האדם לקנות ממון ושישתדל לקנותו בדרך שלא יהיה לו גנאי בקנייתו. כי אין למצטרך אל בני אדם יתרון. ואין לו צנני אדם שם וזכרון. והעני למת חשוב. וישתה בכל יום קץ תמרורים וחמת עכשיו ינידוהו אוהביו והוא לאחיו מחר. חמת חנינים יינו וראש פתנים אכזר. ועל כן לוו חכמינו ז"ל עשה שבתך חול ואל הצטרך לזריחה. ואמרו פשוט נבלתא בשוק ולא תימא כהנא חנא. גברא רבא חנא ואמרתו אני:

ידידי שארו אי זו נקלה.

לבן חורין תמותה או שארה:

השיבוהם שאלה אל נדיב לב.

וכר שכן ראיש עושה נבלה:

ויען לו תהי צריך לאיש חול.

עשה שבחך ופשוט נבלה:

ואמרו החכמים כי החכם יבחר השגת השכל על השגת הכסף והזבן. וכמו שאמר המשורר ע"ה טוב לי חורת פיך מאלפי כסף וזהב. ואמר החכם וההמון מפני שלא טעמו לעול' התענוג הגמור הנקי אשר הוא תענוג השכל והפעלים השלמים. הם זרחים אל התענוגים הגופניים חושנים שהם התענוגים הנצחיים יותר מזולתם. ומן ההוגן שלא תהיה מה שיראו אליהם שהתענוגים הגופניים נצחרי' סנה להיות' נצחרי' בעלמ' כמו שלא יהיה מה שיראוהו הנערי' מנחירת הדצרי' שהם זרחים אחס סנה להיותם נצחרי' בנפשם. אבל כמו שהדברים הנצחיים אלל הקטנים הם זולתי נצחרי' אלל הגדולים. כמו כן הדברים הנצחיים אלל הרשעים זולתי נצחרי' אלל החסידים. וכל אחד מזני אדם יש אללו פועל נצח מחד והוא הנאות לטבעו. ועל כן הנאות לטבע החסיד הוא החסד בהכרח והנאות לטבע הרשע הוא הרשע בהכרח:

כל איש אחד הדומה לו. להיות נמשך ירבה גילו: אך יתחבר לבני גילו:

ויקרי כאשר רצה המצקש להפריד מהעשיר. אמר לו אדוני העשיר צוני ויאמר לו השתדל לקנץ עושר והשתדל בהולאתו. פן תנחם צעת הצורך אליו כשתחסר אותו. ומעוהיך תשלים. שליש בקרקע. ושליש בממון ושליש בטמון. **ויקרי** המצקש לדרכו והעשיר שז למקומו: **אמר** המצקש בלבו אחר שהתבררה לי כונת העשירים. ושאין אמתה להללחם. אחקור הללחת הגזורים. ומה חכלית גזורחם. **ויצא** איש הזנינים. והוא אדמוני עם יפה עינים. וכאש צרוע לא לבן ולא שחור ולא ציגויי. ונתחנולות המלחמה

תחכימוני. וציון הגבורים ככפיר צעדרי לאן אשר אין מזיל אם טורף
ונמס. והוא גם צן חיל אשר לנו כלכ האריה המס ימס:

טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוח מלוכד עיר:
חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישוגב:
אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו ולא פנה אל רחמים
ושמי טוב:

אמר המבקש אל הגבור אלהים עמך גבור החיל והיה שדי צרריך.
וידך צעורף אויביך וצריך. ושלום שלום לך ושלום לעזריך
הסתכלתי כך והנה כל אנריך בתכלית הצריחות. ואינס צריכים
לתחבוסת ולא לרפאות. כי גופך על תכונת השלמות נכב. ומגזע
המוג הממולכ נחלב. ינלחו כך הכוחות הפועלים על הנפעלים.
ומכונת כל נתחיד תכונה שלמה המשרתים והמושלים. אדמה עלם
מפנינים וגזרתך ספיר. וקלסתר פניך לאור השמש מחפיר. ובהיותך
לפני מלך ציפיו תחזיקה עיניך. היחה המשרה על שמך. ותרג
גדולתך. ופיפית מצני אדם הולק חן בשפתותך:

בך כד יקר לו חי חזי רעד.
אך אין אנוש נשאר אבל יבלה:
חי אלהים אין בך מום רקי.
הוד גופך כל יום ויום יבלה:

אתה חותם תכנית ורב פעלים. וגבר חכם צעח ורוב מעללים.
לאהסך רב לך ולאויבך כשמיר מלור חזק. וקל כצני לרוך
ולשוב כמראה הצוק. לגור אריה נמשלת. ונכחך על הגבורים משלת.
ומי יערוך לאיברים חליך. אני הוא האומר עליך:

בהדרת חארו תראה פלאים.
וקדים תחשוב נגרו נכאים.
ומילדי ענק תאמר אשר הוא:
והוא נשאר לכד מן הרפאים:

אמנם עם היות גופתך יפ'ת ונעימה. ואין צה מוס והיא תמימה.
והאלהים נתן לך כח ותענומה. אזסירך להשחל בשלמות
הנשמה. ולרפאות מחלתה בצברי חכמה. והגות לנך יהיה תבונות
ומשרים תחזינה עיניך. והדרך ללח רכב על דברי אמת וענוה צדק
נוראות ימינך. כי אין הגבורה לנדה הללחת האדם האמיתיה. ועשר
ידות צה לנשמה ולחיה. **ואמ'ן** החכם החכמה היא היחס הגדול והאהבה
היא הקורנה הגדולה. **ואמר** החכם הטובות שמטיב הצורא י'ת
ויחצנך לנצחיו רבות והמסוגלות צאדם שני מינים. האחד מחון לגוף
כעושר והנכסים והבנים. והשני מצפנים הגוף והוא שני מינים. האחד

גוף כנריאות והיופי ושלמות הנורה והכח והעוצמה. והשני נפש
 והוא שני מינים האחד טוב המדות. והשנית זכות הנפש ונקיות עצמה
 והוא השורש בכל הידיעות. על כן המלכות מבני אדם והמואל חן צעוני
 יורשו הוא מי שהטיב אליו נזח הטובה וחננו ידיעת האמת. והוא בכלל
 גבורי כח עושה דברו. **ואמר** יש גבורה והיא המצרכה האדם לנעום
 ולנקט הננוח ולהחזיק כבסמה וכחיה. ויש גבורה צהמית הנריך האדם
 לקנות התענוגים ולהיות שטוף באכילה ושתיה. ויש גבורה רוחנית
 הנריך האדם לנקט הננוח והזכרון והגדולה וכל מדה אשר מכתם
 החטאים נקיה. ויש גבורה אלהית. הנטריך האדם לקנות השכל ולהשלים
 בהשגת האמת הנפש השכלית. וזו הגבורה חשוקה לעצמה ולהשיג זו
 נריך ששים האדם השמלוחו. כי הוא ללס אלהים ודמותו:

גביר זה כחך יהיה לתורה.
 ולהעודה ולא לעבור עברה:
 וללחום מלחמות משנה וטקרא.
 לך יהיה זרוע עם גבורה:

ויקרי כשמוע הגבור דבריו. ונאו באזניו אמריו. שאג כשאגת אריה
 וחרד לבו לזאת. ופתח שפתיו בחרי אף וענהו עמות. ויאמר
 אל המנקה הקשב לדברי אזניך. קראתני ואנכי אענך דברך. דברי
 איש הירא ורך הלבב. ואתה תועה רוח והולך שובב. הלא ידעת
 אם לא שמעת כי הגבורה מדה שאין כמוה מדה. ומי שחמר אותה חסר
 כל טוב וילך בלא חמדה. ובמה ימשול האריה על כל הבהמות. וחוגר
 חמות ואוזר נקמות. כי אם מפני כח ותעלומות. ובאמת כי זאת המדה
 נכבדת ובה חשקתי. ואני הוא האומר ולדקתי:

אין עזו ואין הדר וקח לאנוש.
 כי אם לאמיץ לב וגבור חיל:
 ערוך לאיש גבור רבלתו מ-בני
 אדם. כערך הארי אל ארי:

ואם חמר יאמר הענד העלל מלנקה המעלות הרמות. מפתח
 התלחות ומיראת לוק העתים והמהומות. ויבחר להיות
 בשפלות עם מנוחה. ולשבת נקלון עם השקט ונטחה. ומלרדוף
 אחרי הדברים היקרים צורח. ואמר ארי בחון בחון רחובות ארצת.
 ידוע ידע כי מזה טבע נבז הנפש אשר לנפש החמור והדומה להנמשלת.
 ומות הנפש היקרה נשענוד וחיה צמחלת. **ואמר** החכם ומי
 השלום אין פחד בהם. וימי התלחות אין השארות בהם. ואמרתי אני:
 שפלות חיים וכאב מות. בשניהם מ-שני שברון:
 אם אי אפשר לאיש מוה. או זה יש במות יחרון:
ואמר החכם הנפש השפלה לא תחוש בכאב הציון. והנפש היקרה

חמבקש

ירשום מעוט הדברים. **ואמר** שלמה ע"ה חתה גערה
 במזין מהכות כסיל מאה. החזון כי זה העולם בנוי על הנחות וכל
 דאלים גבר. ואל הטייה ואל הנחות יכסוף כל דבר ודבר. וכן יהיה
 לעתיד לבוא כמו שהיה כמה שעבר. והטייה לא יתהוה מזולתו עד שיגלח
 אותו ויפסיד נורתו. ועוד שיחלש ותנטל הרכבתו. וכאמר ה' ענת
 וגבור ה' גבור מלחמה. והוא הנותן ליעף כח ולאין אונים ירבה עלמה.
ואמר החכם הנחות בטבע החיים והשאלה בטבע המות: והנפש לא
 תאבד המות. ועל כן תאבד לקחת הדברים ננחות לא בשלום:

חשיב המנקה מה תתהלל הגבור צרעה. גנוף רמה וחולעה.
 אשר צעפר יסודו. וימס כעש חמודו. מוכן לנגע ועמיד
 לפגע. ויכלה כרגע. יבוא מטפה סרוחה. יסודה מגן עדניו
 לארץ ערבה ושומה. ותהי נצלחו כסומה:

איך יחנאה גוש עפר ואיך.

יעדה שיאו לשמים:

איכה לא יזכור כי עבר.

מעבר שחן זה פעמים:

השרך על ה' יהנך אשר הוא לבדו נותן תענומה. ומאד מאד הוי
 שפל רוח שתקות אנוש רמה. ודע כי גבורת האיש בשלחו.
 ועלמה האיש ציושר פעלו. וכחו זהכניע ילרו הרע. כי לבדו למרע.
 ואמר שלמה ע"ה טוב ארך אפים מנגזר ומושל נרותו מלוכד עיר.
 ואמר המשורר לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה. רוצה
 ה' למיתלים וכו'. ואמרתי אני:

במשכיר אין אשר חכמה חשיחוי:

ואין גבור כאיש מושל ברוחו:

ומכניע ליצרו זה חסר לב.

וזה אמיץ וזה משגה בכחו:

ואמר החכם אין יופי פני אדם מועיל כשיהיה מה ההרגשות
 מהידיעה. ומה צלע צבריהות הגוף והנפש חולה. ומה
 טוב בחחק הגויה והרות חלוטה והולכת לכלה. **ואמר** החכם חלי
 הנפש קשה מחלי הגויה. ואמר כשיהיה הנפש בחולי סכלות יהיה המות
 רפואתה. וראה נער יפה תואר. וינססו צדברים והנס הוא סכל.
 ויאמר הנית נאה אלא שהשוכן בו מכוער. ואמרתי אני:

נפש חוקיר גבוה לפי.

למכבד מח יען קברו.

ומה יתפאר האדם בנח ועלמה. ונסה יחרון לחיה ולנשמה.

והתמור ישא משא כפלים ממנו. וחאז ערבות ישדנן. ואמנס

ימשול עליהם נשכל ונחכמה. ונחכמות יעשה לו מלחמה. ואמרתי
אני:

לולי תבונה איש אשר יעשה.

מעשיו בחכבות אזי יהיה:

אל בהמות יער עלי אדם.

יחרון וכך שכן לגור אריה:

אמנם מדת הגבורה. כשימש אוחה האדם במקומה היא מואשרה.
ומדות הגבורים המעלות. וממעלות ישרי לב הגדולות.
שלא ידך לנס לכל חיד ותלחה. ולא ייראו ולא ירענו ביום שואה
ומשואה. סובלים בסגר פנים יפות תפוכות הימים. ולנס כשמיר
חזק מזור לשאת האמים. ואמרתי אני:

מי הוא יקר נפש ופי הוא נאמן.

רוח ואמין לב ואם הוא רחמן:

גבר אשר לא יחרד לבו לאיד יבא וגא זע מפני ירדי זמן:

ואמר החכם השלם והחסיד הוא המעיין בדברים השלמים. ויסבול
התלאות ואינו חושש מפגעי הזמן הגדולים. כי אם לא

יסבול אוחה יפסידו הכלתו וינאלו עליו הדאגות המונעות מעשות
הפעלי' השלמים. *ומקצת רוע המזל יקשה לסבול אוחה. (פירוש עליון
ויקטו עפני בני ישראל. וכן עלה וקלמו). וכשיקרה לאדם וישאבו יורה
על גדולת נפשו. *ומקצתו והוא קלל חבלו וכשיקרה לאדם ויסכלהו
לא יורה על גדולה נפשו. **ואמר** החכם העיון באמיתת הדברים
סבה שימאס האדם באמיתותיהם. והחשק עורון לחוש מהשיג המוחש.
ואמר הדאגה על מה שלא היה רעה חולה. ואמרתי אני:

אם איד כמו סלע כמו פטיש אני:

ואני כמים אם החלאה רשף:

לבי בבואה יחזק כי היא כמו:

*סחר מאורה יחזק בנשף:

(פי' מלת סחר היא הלכנה עליון ח"ל כ"ל שעות מיכסא סיחרא)

וידעי כאשר רצה המבקש להפרד מהגבור. אמר לו זוגי. ויאמר לוא תסכן
בעצמך ומכל רע שמרהו. ומה שתוכל לעשות בתחבולה עשהו.
וילך המבקש לדרכו והגבור שז במקומו. **הבן** בחוץ מלאכתך. ועתה
בשרה לך אחר ונכית ציתך. גם מתרפא במלאכתו אוח הוא לנצל משחית.
יגיע כפיך כי תאכל אשריך ועוז לך. **אמר** הדברים האלה שם המבקש
פניו לחקור הללחת החכמה וזמה היתה משתי ההלחות (פירוש העוזר
והגבורה) שלימה. ולמען כי שם חכמה נאמר על החכם בחכמות
המעשיות ועל המורגל במדות הלידות. חקר לו טרם חקירתו הללחת

החכ' במעלות השכליות. ויבקש לו חרש חכם והוא ראש צעלי אומניות.
 אז אמר לו אדוני המהיר במלאכתו ענמה לך ירבה האל עושך.
 ויאלו כלי למעשך. ראיתך חכם לב בכל מלאכה ומחשבות חושב.
 ומן הזוקר ועד הערב לעשות זבוב ובכסף ובנחושת אהה לבדך יושב.
 ואהה אשר האל נתן חכמה ללבך. ורוח נבון אין ראוי להיות
 המלאכה דייך. ולכלות בו כל ימי חיידך. אכן קבע עתים להצונן
 במעשה השם וצריאותיו. והיה שוקד ללמוד חוקותיו ותורתיו.
השיבו החרש לדק החכם באמרו כי הלומד מן הקטנים דומה
 לאוכל ענבים קשות ושומה יין מגתו. והנני משיבך על דבריך ומה
 טוב דבר צמתו. הלא ידעת כי אין חכמה הערך אל המלאכה. וען
 עמה ירויח האדם כל קנין וכל מלאכה. ושם לזה ה' את הנצרכה.
 ועמה תהיה פרנסתו נקייה. מאין חטא ושגיאה. ולא יחסר אכילה
 ושתייה. והשם יעזרך ועל ימינך יהיה ללך. אם תעשה כמזות המזוה
 יגיע כפיך כי האכל אשריך וטוב לך. שמע מה שאמרו ז"ל שהמלאכה'
 מזכות האבות הטיל כי זכות האבות הממון שנ' לולי אלהי אבי
 אברהם ופחד יצחק היה לי. והמלאכה הטילה הנפשות שנאמר את
 עניי ואת יגיע פפי ראה אלהים ויוכה אמש. והמתעסק במלאכתו
 לא ידבק בכפיו כל מום. והצטלה מציאה לידי שעמוס. ומפני שלא
 יצטרך האדם לבריות ושלא יהיה במסכנות. צוו החכמים ז"ל אהוב
 את המלאכה ושנא את הרבנות. והנהיג לאכת האדם ומעשה ידיו.
 על חכמת נפשו הם עדין. ולפי חרודו במלאכתו. יהיה יתרון שכלו
 ודעתו. ראה כי צללל כי בעבוד היות נפשו בכל מלאכה ודעת.
 נאמר צעדו ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת. וחקרו
 החכמים כי סותרים נכנסו בספינה. ללכת בסחורה אל מדינה. ויהי
 סער גדול צים. והאניה חשנה להשצר מרות סוער מסער ושאוץ גלי
 הים ודכים. ויעילו כל סחורותיהם. כדי להקל מעליהם. והרוח הוליכ'
 האניה לאי רחוק מארצם. ויאלו ממדינה למדינה רקים ונעורים.
 ומכל ממחדיהם וחפצם אין כל להם כי יאלו נקיים מכל נכסיהם.
 וצניניהם נמלא איש חכם בחכמת התשבורת. מסתכל בתבניתה ונפשו
 שרשיה חוקרת. וצנאתו מהאניה. וראה נפשו עניה. כי הים הפשיטה
 ערומה מלבוש ממחדיה. והציגה כיום הצראה ערום ועריה. הלך
 ויתחנר למכמי המדינה. המצקשים חכמה ואוהבי תבונה. ויראה
 חכמת התשבורת להם. והאיר בחכמתו עיניהם. ויבדדו האנשים
 לחכמתו. ויתנו לו את שאלתו. וישמע הדבר אל המלך ויסרהו אל
 משמעתו. וארוחתו ארוחת המיד נחנה לו מאתו. והסותרים האחרים.
 היו על הפתחים מחזירים. ולקץ ימים שלחו קרוביו ואוהביו מלאך
 לדרוש את שלומו. ויבואו אליו ויראה לו מעשה חקפו ועלמו. ואשר

גדלוהו האנשים ואשר נשאוהו. וליועץ המלך נתנוהו. וכאשר רצה המלך לשוב לשולחיו. אמר לו שיגורו מה שיאמר לקרוביו ואחיו. ויאמר לו אמור להם כי אני מגורם להם שלא ייגעו להעשיר והמלאכה תהיה דיים. וטיקנו סחורה שלא תטבע ניס: ואמרתי אני:

קנה דבר אשר יעמוד לנפשך.
בעורך חי והוא לאיש לברו:
ולא חיגע בדבר הוא לברחך.
והוא כלה והורך לאברו:

השיב המבקש אין הדבר כמו שחשבת. והנני מודיעך כי זאת לא זרקה. הלא ידעת כי בני אדם מזטרכים למלאכות לקיום חייהם. להוציא לחם מן הארץ ולהקן מזונותיהם. להכין מלבושים להיוחס ומחסה מקור ולכסות מערומיהם. וחלילה שתמנה המלאכה ממעלותיהם. מהחכמות המיוחדות בנפשותיהם. כי שאר בעלי חיים משיגים לכל זה והם מלאכה לא ידעו. ולהשיג זרכיהם לא ייעפו ולא יגעו. הסחכל בתולעת המשי היאך תארוג לבושה עליה. והעכביש תארוג מזודה לצוד ליד למחליה. ותמלא טרף חוריה ומעונותיה והדבורה תעשה ביתה (פירוט עלשון ומשיח יחזקאל ע"ה את האיסה. והוא פעל כגור מן השם עשה. ר"ל שהדבורה בתכמה נכמה ביתה בתענות עושה. והוא מה שקורין בלע"ז זעקס עק והוא ענין כפלא בטבעה. עיין בספר עקרים ומלא בענין זה נוסף לכסף) ואין יכולת באומנים המהירים. לעשות כאשר תעשינה הדבורים. ואע"פ שמעשה הנקמות טבעיים. ומעשה האדם בתיריים:

פלאים תחזה ודבר גבורה.
בעכביש אשר רשחה מזורה:
ואיכה יארוג חורע לבושו.
ואיך ביתה תששה הדבורה:

שאל המבקש אל החרש אשאל מומך החרש החכם. מאחר כי בכל מלאכת מוחשנת אתה ממוכס. ותחשוב כי אתה בכל פעליך רב פעלים. שתבאר לי שש שאלות בענין הפועלים:
השיב החרש שאל ואני אשייך כפי חכמתי. ומה שלא ידעתי שאל אותו מזולתי:

שאלה ראשונה מה ההפרש בין המלאכה והטבע?

השובה ההפרש ביניהם כי הטבע הוא אומן מצפנים. והוא יורד לעומק הדבר ומחפשט בכלו ויחקן בחכמה חוכו וברו. ואין כן האומן כי הוא יתקן הנראה מנחוץ בלבד ויניתמה שבפנים והטבע מוסיף בשלש המרחקים מפני שיש לו יכולת לזון כי ההזונות דבר

מסוגל בטבע על כן אינו כזון זולתי הצומח ובעל חיים. והאומן לא יוכל להוסיף כי אם בשני המרחקים אחר שירחק מן המרחק האחד כמו שעושים בצועה כשנפתחין אותה.

שאלה שנית הודיעני לכמה דברים ינטרך כל פועל לפעולתו. ואם יחסר אחד מהם לא תשלם מלאכתו?

תשובה הפועל מנני אדם מנטרך לארבעה דברים אשר הם משונים אלו מאלו. אבל בעשיית הדבר כולם חברים והם החומר והמקום והזמן והתנועה והפועל הנפשי מנטרך לשנים מהם והם החומר והתנועה. והפועל השכלי מנטרך אל הצורה בלבד. אבל האל ית' וי"ת אינו מנטרך לדבר כי הוא מוליא יש מאין:

שאלה שלישית הודיעני מה הם המלאכות שהם על הכונה הראשונה לקוחות. ושאר המלאכות להם כמשפחות?

תשובה הן שלש צמנין. והם האריגה והחרישה והצנין. כי מפני שגולד האדם כך ומקבל הרעום צמרה. ואין צמר ושער עליו להיותו לו לסתרה. כי ערום נברא הצטרך אל האריגה להיות לו כסות צקרה. ותחת האריגה מלאכה המטוה חולתה כמו החפירה. ומפני שמצטרך אל מאכל אשר יאכלנו. כדי למלאות המקו' הנחך ממנו. ולא ישלם לו זה חלא עם תזואת הארץ ופירותיה. הצטרך אל החרישה ותחתיה הטחיגה חולתה מחצרותיה. ומפני שצריך להסתתר מהחמיומה והקרירות והסחיות המזיקות. ולצוד מזון למאכלו הצטרך אל הצנין לנכות צית לו ותחתיה מלאכה הנגר והדומה לה:

שאלה רביעית מדוע מקלה בני אדם יש להם לב נבון לעשות בכל מלאכה ומקתנם לא? :

תשובה אמרו המעיינים צכחות הכוכבים אם ימשול על הנולד אחד משלשה כוכבים יהיה מוכן לדעת בכל מלאכה.

והם מאדים ונוגה וכוכב. כי אי אפשר לכל מלאכה מבלתי תנועה וחדות חריזות. והתנועה למאדים והחריזות לנוגה והחדות לכוכב ומי שימשול על מולדו השמש לא ילמד המלאכה לגדולת נפשו כבני המלכים. ומי שימשול עליו נדק לא ילמד המלאכה למיאוסו בעולם וענותנותו ושהוא מסתפק במעט מדברי העול' והשתדלותו להשיג החיי' האחרונים. ומי שימשול עליו שבתאי לא יחפון במלאכה. לעלותו ואבד טבעו וירצה לחיות בשפלות ולשאול מנני אדם. ומי שחמשול עליו הלצנה כמו כן לא יתלמד מפני שפלותו ומעוט הצנחו כמו הנשים:

שאלה חמישית כמה תנועות יתנועע האומן במעשהו?

תשובה בשבע. האחת עגולה והשש ישרות. * האחת* שלמה והשש חסרות. (פירוש היא התנועה לשש קלוות: והם עולה ועטה

ולד' רוחות חנומתם נקיים ישרים. האחת שלשה פירוש היא התנועה העגולה. כי

המטובה העגולית היא השלמה שכל המטובות עפני שאין לה פאה וקנה. עש"כ
המטובות האפרות ולכן חכמתם נקראו קסרות:

שאלה ששית היאך אמרו כי זה גם כן תלוי בעליונים. ומעשה
חשובת לא ידעתי. חבות יעשו צניס?

בטרם כי תהלה איש. ותוקיר מעשיו נסה:
והתבונן ותן טעם. רכל מעשה אשר יעשה:

וידי כאשר רזה המצקס להפרד מהחרש אמר לו לוגי. ויאמר לו
צחר לך מהמלאכות הנקיים אשר אין זה לעושה אותה קלון.
והיא לו הגונה. ואשר תוכל לעשותה צימי הזקנה. וילך המצקס
לדרכו והחרש ישב במקומו:

ויאמר המצקס בלבו וגם אני שמעתי כי החכמים מזהירים ללמד
האדם חומנת נקיה. ותהיה לו לעזרה מילדי הזמן
הנהפכים נקשת רמיה. ואמרו ז"ל אי אפשר בלא צוםס ובלא צורסי.
אשרי מי שמלאכתו צוםס ואוי לו למי שמלאכתו צורסי. והזהירו שילמד
האדם מלאכה מעולה. אשר בעלה מולא חן צעיני בני אדם עמה
ועלה. **ואמרו** כי מלאכה הרפואה מכל המלאכות חשובה. כי
היא מלאכה וחכמה ואל חכמת הטבע קרובה:

בשחרצה להחלמד מלאכה.

למד חכמת רפואה היא מעולה:

ואם רופא תהי אל החשוב כי.

תהי רופא לכל מכאוב ומחרה:

ויש חולה אשר הגדה מזורו.

ויש חולה אשר תוריד שאולה:

במה זה' בכל לבנד ואל צינחך אל השען. גל אל ס' מעשיך ויכונו
מתשבותך. שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו:

וידי כאשר כלו חוכמות המצקס עם החרש. להחוכה עם הרופא
דרוש דרש. וילך אל מדינה גדולה היה זה רופא מנוסה.

והאל מנליה צידו כל אשר הוא עושה. ויצוה בתוך הצאים אל ציחו.
איש איש לבקש רפואה ממחלתו. והוא יושב על כסאו בכבוד ונתפארת

ויעט צמעיל הסוד והאדרת. לבשה למען כחש אדרת* (לשון כאלה שער).
ויולא כל אחד מהם כלי שתנו. ויקחהו ועליו השיס עינו. ויסחכל

צמראהו ועינו. וינע אותם פעמים. ויחמו ויחמרו* המים
(לשון עכירות מלאן יסמו יסמו סימיו. תהלים ס"ו) ויבט אל הענן אשר

על פניהם. וצמראה שמריהם ותצניותיהם. ויאמר אל האחד זה
השמן מורה על חולי ענוס הכבד ועל חולשת האלסטומכא וסיחוס

הפנר. ואם לא ירפא צראשימו אחריתו יהיה עדי חובד. וזה

האחר מורה על חמימות גדול וחזק. זה מורה על קרירות וצבל
 דבר קר בעליו ניזק. ויגזור על האחד שיחיה מחליו. ועל האחר
 שימות ורואיו יאמרו חיו. ויאמר כי האחד בזיעה תסיה רפואתו.
 ולאחר אמר כי תסיה צהלוך מעיו ארוכתו. ולאחר צהקיא הליחות
 אשר צקינתו. כזה וכיוצא בו אמר למצקשים ממנו רפואות. ויאמר
 המצקש צלבו חין לו אלא דברי נבואות. ואם נכת זאת המלאכה
 לדעת כל זה על אמתתו. זו היא צאמת חכמת האדם האמיתית
 ותכלית הצלחתו. והנני אוחז בה ולא ארף ממנה. אצקשנה
 ככסף וכמטמונים אצפשנה. ויאמר אנסה עוד דברי הרופא.
 הרואה הנעלם והעמידות נופה. ומי יודע החכם הוא או סכל
 ואם זר מעשהו. ודבר פיהו אולי משגה הוא. וילך אמו צלכתו
 לראות החולים. ויבאו לבית איש גדול ורב פעלים. והאיש חס יושב
 אוחלים. ולו בת למעצמה שוכנת. ועל ערש דוי יושבת. ונפשה
 מהחולי דואבת. והיא לצדה נולדה לאציה מאין תאום ותאומה. על
 כן היתה רכה וענוגה העלמה. דדי בחולותיה לא עשו. וכפות
 רגליה סג על הארץ לא נסו. כי האב שמר זאת הצת כאישון בת
 עין. וכל מחמדים נחשבו לו נגדה לחין. והיא בחולה ואיש לא ידעה.
 ועול הצעל לא עלה עליה. ויט הרופא יד ימיגו אליה. וימשש את
 כל כליה. ויוסף לגלות זרוע השמאלית ועליה משש באצבעותיו.
 וישתומם כשעה חדר חושב מחשבותיו. והמצקש היה שובר* על כל
 מעשיו (פי' אפסה נשין סנולת). ואש הקנאה בו צוערה. וכמעט תאכלהו
 כאכול קש לשון אש קנאתו לנערה: אז אמר וישא משלו. כי קנא
 צרופא ונפעלו:

אם האהב לעמוד בסוד אישים
 יקרו וסתריהם היה צופה:
 וראות צבית חן אשר מעין.
 כל איש מסוחרת היה רופא:

אחר כן אמר לאצי הנערה דבר סתר לי אליך. צוה להוציא כל
 איש מעליך. ויאמר הסתכלתי בחלי צחק ולי נגלה נגלה.
 והיא מחולי החשק חולה. ומאכזה מסותרת תוכחת מעולה. ושם
 האיש החשוק לו גלה. ועתה ראה צחק היפה נשים. אשר ציפיה
 חזוד הנפשים. ותשלח רוח התאווה צישישים. ומסתכל יועץ ומכס
 חרשים. ואם איך שומע לי. ולא תקשיב לקולי. מהרה תסיה זו
 האילה שלוטה. לאשמנים כמתים ויורדת לשוחה:
ויאמר אצי הנערה אמה מוציא דנה על צחי השרה. ואע"פ
 שהיית יודע ידיעה צרורה. היה לך להיות קלון כוסה.
 ומען הנערה. אצי! הרופא דבר אליך הלא מעשה. ויתמה המצקש

המבקש

לג

על דבריו ואמר גם זה פלא בעיני. ולא יוכל לדעת זה כי אם הנביאים חזון מה' ויאמר עוד אשנה ללכת עמו. ואראה היקום דברו ונאמו:

וילך

אחריו לבית חולה אחר. אשר מעולם חליו צמות היה צומר. וימשש פעם צרועו. ויחשוב זמן ארוך ודבריו חליו הודיעו. אמר לו הסתכלתי בחלי הקשה. אשר מעולם כאבן כל עונה חנשה. ואני רואה צעין הלצ החופשת. כל חדרי בטן והגולד רואה. כי אתה חושב שלך יש למה צריאה. ואין הדבר כמו שחשבת לא צמחית הלמת והריאה צריאה. וזה לך האוח כי הנשימה כנדה והרוח נכאה. **ויוסף** המצקש לחמוה על מה שראה. **ויאמר** דעת זה ממני פליאה. ואולי אמר לו זה המלאך בחלום או הסודע חליו במראה. לא אשקוט ולא אנוח עד שיצחנו דבריו. וארד לעומק אמריו. ויהי בשב שרופא לביחו נפל המצקש לפניו מלא קומהו. ויאמר לו יהי מקורך צרוך הרופא אשר על כל רופא נעלה. והסיר ה' מחולך כל מחלה. ויעלה להם ארוכה ותעלה. וימחר יחשה להחיותם ולהחלימם. למען ההיה משכורחך שלמה מעמם. הסתכלתי במעשיך והגם נפלאים. ודברך והגם דברי נביאים. ואמת וליצ כי אתה הטוב שרופאים. ומהחמים אשר הגולד רואים. ואחר הודיע אלהים אותך. את כל זאת אין נבון ותכס כמוד. על כן כלתה נפשי לחכמתך. והגני מפיל חכמתי לפניך. שחודיעני ממנה ראשי פריקים. ושתבאר לי גדרה ומקלת מהחלקים:

השיב

הרופא גדר זאת המלאכה ידיעת עניני האדם מלד מה שיצירא ויתלה. ושמירת צריאותו צהיותו צריא והסרת חליו צהיותו חולה:

שאל

המצקש אם כן הוא יש נכחה לשמור תמיד הצריאות. ולהסיר כל חולי ולהכין לו רפואות? :

השיב

הרופא אינו כן אלא הרופא יעיין צשמירת הצריאות על האד' ולהסיר מחלתו. וישתדל בזה כפי יכלתו. ויעשה כל מעשיו כפי מה שתחייב מלאכתו. ואחרי כן יוחיל שיהיה פרי לפעולתו. ואין עליו אשם אם נכזזה תחלתו. והחולה לא ירפא. בלא יומו יספה. כי הוא כרצ החובל יתקן כל צרכי האניה וינהיגנה. ומה יוכל עשות אם יהיה סער גדול וישנרנה. וכמהיג הלבא יעשה תחבולות ויערוך הקרצ צחממה ודעה. וסוס מוכן ליום המלחמה ולה' התשועה. ואמרתי חגי:

בעת פועל תהי פועל. אשר יצרח שאר אל אר:

ודע כי דרכך להיות. כחפצך אין בדרך אל:

ראה כי נושב הרוח. ולא כאשר אני בואר:

* (פי אל הוא כח עליון יט לאל יד)

והרופא הוא עתה אל הטבע. נשמור הגופים אל זריחותם ובהסיר מהם מחלתם. ונעז הטבע נאמר ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם. ועל כן כשיחלש הטבע אין צמעה הרופא תועלת. ולהסיר המחלה אין בו יכולת. ואמרתיו אני: חולה ירא כי יספה.

אם טבעו חזק ירפא:

כי אין איש רופא תחלואים.

אך הטבע הוא הרופא:

והטבע הוא העושה כל מה שצריך צגופות בעלי חיים לעשותו. לא צמירות הצריחות על הגוף הצריחה אלא כשיחלה צרפאו אוחו. כשישגל מומנו החלטים שהם סנת תליותו. או צזיעה או צשחנו או צהלוק המעיים. או צהקיה ליחות קיבתו. וסרופא ומלאת הרפואה משרחים אל הטבע צמה שיצטרך אליו מהשירות וזה כשישער לו החמרים שצצטרך אליהם כפי מה שצריך כמו האויר. והתנועה והשינה והרחילה. והמאכלים והשינה והמשגל והסקנה. וכשיחלה יצטרך לו לשער לו הרפואות והצברים שצצניה אל הצריחות:

ואמר *הר"ם ז"ל (הוא הנס"נס) וכבר ציאר גלי"נוס כי היונים כלם כשיהיה משתצט עליהם החולי שהם לא היו מרפאים

אותו דצבר והיו עוזבים אותו אל הטבע. כי הוא מספיק צרפואות החלאים. ואמנם יצטרך אל הרופא לעזור אותו. והטיב אל רח"זי אשר דבר כי כשיהיה החולי חזק מהחולה אין תוחל' שיקום החולה מחליו. ולא יועילכו רופא צשום פנים. וכשיהיה כח החולה חזק מהחולי אין צורך אל הרופא כלל. כי הטבע ירפא אוחו. אמנם כשיהיה כח החולה והחולי שווים אז יצטרך לרופא יעזור אל הטבע. וזה כשיהיה רופא מהיר. ורוב הרופאים יטעו. וחושבים שעתרים הטבע והם משגשים פעלה. ועל כן אמר אריסטון. כי רוב מה שימות אמנם ימות מפני סכלות הרופאים צטבעו:

שאל המצקס אם הרופא צמלאתו יט לו ידיע' אמיתית או מסופקת? ואם יט עליה רחיה צרורה. או הוא ממנה ריקה:

השיב הרופא דע כי רוב דצרים צנויים על אומדן הדעת וצדרכי האומד והשיעור זאת המלכה מודעת. ומאחר שזאת המלכה אמדנית ח"א שלא יחטא ויטעה אע"פ שיהי' למעלה חצוק'ראט. ואמנם יסובח מי שיחטא לעתים רחוקות וטעותו מועט. ואמר חצוק'ראט אני משבח הרופא שטעותו מועט. כי הגבון צזאת החכמה יקשה מציאותו. וחצוק'ראט חצב'ספרים

נכבדים בקצרה. אשר תועלתם גדולה ויתרה. והיו דבריו עמוקים
 אין מצין אותם. עד שקם גי' לינו וגלה מסתריהם ולפנותם. והיה
 נקי ומומחה בזאת החכמה. ומנסה הדברים המועילים והמזיקים
 והוליא לאור כל תעלומה. אלא שחזר בארוכה ספריו. וערב
 בדבריו דברים אין בהם תועלת והיה הפך אצוקר'אט בדבריו.
 ויש אומרים כי האריך כדי להעלים זאת החכמה. ושלא ישיגנה
 האדם כי אם זיגיעה עלומה. ואין זה מפועל המשכילים. אשר
 תמיד משתדלים להיות דבריהם על לומדיהם קלים. והחכמים
 משנחים לאצוקר'אט שהיה טנעו זך להצין הדברים. וגם גי' לינו
 בחכמת הטנע וההגיון חזר ספרים:

השיב המבקש אני מאמין אורך שהיה גיליונם במלח' הרפואה
 חכם ונתועלת איברי האדם. אבל שמעתי כי לעומק
 סתרי הטנע לא ירד ולא הצין סודם:

השיב הרופא היאך תעז פניך לחפא דברים אשר לא כן עליו.
 והיך לא תבזש ליחם סכלות אליו:

השיב המבקש ראיתי כתוב שחזר ספר צקנותו. כתב צו
 דברים הם ראיה על חולשת אמונתו. וזה תופס בדבריו.

אמר אין לי ידיעה אם העולם מהווה אם לא ואם יש אחריו
 דבר מחוץ. או אם אין דבר אחריו. ומאחר שאני אומר שאין לי
 ידיעה בחלו הדברים מהמבואר כמו כן שאין לי ידיעה ביוצר כל
 מה שיש בזה העולם. אם הוא גוף או זולתי גוף ואי זה מהמקומות
 מקומו. ואמנם האלהים והכחות האלהיים. והם הכחות אשר
 פעליהם במזאים בעולם אי אפשר שיהיו אלא מזד הבדוא ועל כן
 הם מורים עליו ומיוחסים אליו. ואין אני אומר בהם כמו שאמר
 פיטאג'אריש. אני איני יודע מענינם כל עיקר. אלא אני אומר
 שאין לי ידיעה בעצמם אבל שהם במזאים אני יודע זה מפעליהם.
 ומאלו הפעלים הרכבה בעלי חיים. ומה שיראה בניחוח ובעונות
 וצראיית המלחמות וממעשי השם י'ת וי'ת אשר יורה על כחו
 והשגחתו ביצורים שרפא אותי מנתלה היתה צו. ומה שיראה
 צים מהגלת היורדים צו בחניות אחר שחשנו להשבר ולשקיע צים
 בחות. אשר ייראו חותו ויבטחו שיושעו יורה ראיה ברורה על
 כחו הנפלא ואין אני רואה שזיק לבני אדם שלא ידעו מה הוא
 עצם הכחות האלהיים. ועל כן ראיתי לגדלם ולהללם כפי
 מה שיחייב הדת. ואני יודע שיש לנו נפש כמו שיודעים כל בני
 אדם. וזה כי אני רואה כי כל בני אדם קוראים לסנה אשר בה תהיה
 ההנועה הצחירית וההרגש במה ששיגו בעלי חיים נפש. אבל עצם
 הנפש אני מודה שאין לי ידיעה צו וכל שכן שלא אדע אם היא

ומה או זולתי מקבלת המות. עד כאן דבריו:

ושמעתי מפי חכמים כי דבריו אלה ראיה כי על סוד חכמת הטבע לא עמד. ודברי הפילוסופים המזכירים כל אלו הדברים לא למד. ואמרו כי אין ספק לחכם בחכמת הטבע במציאות הנזכרת י"ת ושאינו גוף ושמקרה הגוף לא ישיגהו כמו שאין ספק במציאות השמש ואורו לעינים שיראוהו. ועל כן אמרו שאין ראוי לסמוך על דעת גילינו ולא להשען על דבריו. אלא בחכמת הרפואות לבדה ובה ראוי לקבל את אמריו:

שאר המבקש הודיעני ספרי הרפואה שראוי להשען עליהם. הרוגה ללמוד דברי חכמים ולהיות מהם:

השיב הרופא ספרי אבוקראט טובי' מאוד ולריך ללמוד ספרי גילינו שהם פירושיהם וספרי חנן. ויחזק בן עמרם ספרים טובים ודבריהם קלרים במלות ובענינים רחבים. ודברי אל רא"זי בזאת המלאכה נכונים. ומאד מועילים. והיה מומחה במלאכת הרפואות שמשכל ימיו החולים וספרי ינחק הישראלי מאוד מועילים. ודברי אל זה"ר ארואי טובים ואם הם קלים. וספרי בן סנה מדוקדקים ומחכימים פתאים. ולא יבינום אלא החכמים אשר בזאת החכמה ובחכמת ההגיון נקראים. והספר שחבר בן רש"ד הנקרא כליאת קצ ונקי ואין בו פסולת. וכל דבריו נכונים ורבים החועלת. ורבינו משה ז"ל קלר ספרי גילינום ובזאת החכמה חבר ספרים. וכל אמרותיו אמרות טהורות ודברים נרורים:

שאר המבקש הודיעני כמה ידעת כי מחלת האשה. הינה מחלת החשק שהיא מכה אנושה. ואם החושק מרד זאת החכמה ידעת או מאחרים שמעת?

השיב הרופא מפני שאני חקרתי עניניה. נראותי הכחש ענה בפניה. ושאלתי אותה על מחלתה. והנה אין מוש בתשובתה. ותשנתי כי זה יקרה לאחד משני דברים. או שיהיה מרד עולם המחלה והסתלטים השחורים עליה גזורים. או שחללה דואגת על דבר לא תרצה לגלותו ותחבייש מלהודיע אותו. ובחשוב אלו הדברים זכרו שם איש אחד לפני. וכשמעה שמו השתנו פניה. ונראותי זה משתני דפק זרוע האשה וראיתי והנה השתנה הדפק. ומחר תנועתו כי לא יכול הלב להסתפק. על כן לקחתי ראיה ממקורות הדפק וחשו. כי נפשה קשורה בנפשו:

שאר המבקש ובמה ידעת שהחולה היה חושב שימח לו נוח בריאתו. ולא היה כן אלא הלמה היה במחילתו?

השיב הרופא מפני שהסתכלתי סביבותיו. והנה נארוכה אשר מראשותיו. עשנים מועילים לנחם הריאה. וקרופאים

זכרו שהם לו רפואה ושערתו נפשי כי הוצאו בית החולה תחלה. לרפאות זאת המחלה. וידעתי כי הצמח היה במחלתו. מחידוד הקדחת וקושי נשימתו ויוצג שעולו בתחלתו. ושהיה מרגיש בדופן כאלו צמחט דוקרין אותו:

שאל המבקש ומה צורך לעשות אלו התחזולות בתחלואים ולהטעות אלו השומעים והרואים?

השיב הרופא כדי להוקיר זאת המלאכה צעיני הסמון. ולולי זה לא היה משיג הרופא אל הסמון. ולא היו מנקשים לו אפילו שירפא חנם. וכן נאמר טוב שרופאים לגיהנם. כי תכלית זאת המלאכה רפואת המחלה. והם ישימו התכלית הרווח ומהיה המתנה גדולה. ולולי פתיות צני האדם וסכלותם. היו נשענים על הטבע בתחלתם. ולא היו נותנים שכר לרופא. שאי אפשר שיתזיק אותם ויוריד לשחת גויחם. ואמר המשורר:

אמר זמן לכסיל היה רופאי.

חמית בני אדם וקח ממונם:

לך יחרון ער מלאכי מות.

כי הם ימיהון האנוש ובחנם:

וער קן יש מי שאמר כאשר אלו התחזולות ראה. שלא נשאר מהכסף בין צני אדם אלא מלאכת הרפואה?

אמר המבקש אל הרופא אשאל ממך שתבאר לי שתיים עשרה שאלות מוזאת החכמה. כי לא ידעתי טעמיהם ותאומי לדעתן עלומה:

השיב הרופא שאל ואני אשיבך כפי שכלי. וכפי מה שנסיתי בזאת החכמה צימי הצלי:

שאלה ראשונה הודיעני טעם למה שאמרו הרופאים כי היין מוסף נכאז שותו אם ישתהו כשהוא רעב. ויסיר עם האכילה כאז הכואב?

השובה הטעם מפני שהיין מחמם מקום הכאב וימלא האיברים קיטורים רבים חמים והאיברים נמשכים מחמת המלוי.

ויסיר הכאב עם האכילה מפני שחדש באיברי הכואב אשר נצח עליו הקרירות חמום שזה ויעלה מעט מעט מאין קטור רב ויפתח סתומי המקימו' שגדנצקב' המותר וירקק המותר' העני'. והסב' הכולל' שיועיל היין לכל מי שיש לו כאב. מפני כי בחדשו התנועה ינטל הכאב: **שאלה** שנית למה יהיה הצנון מעכל ולא יתעכל?

השובה מפני שאינו מעכל בכל חלקיו אלא בעצם הדק אשר בו וכשיכלה ישאר העצם העב ולא יוכל הכח לעכלו:

שאלה ג' מה הסבה שירזה מי שדמו הרבה וישמן מי שדמו מועט והיה ראוי להיות הדבר בהפך. תשובה ירזה מי שדמו

הרבה להפסד הדם אשר בצער. ושאינו נזון ממנו אלא מעט. ומפני רוע הדם אשר צעורקים הדופקים. וישמן מי שדמו מועט מפני שהדם מתפשט בצער ויזון ממנו הרבה ועל כן ימעט צעורקים וישמן הצער וכשישמן הצער ישמן כל הגוף:

שאלה רביעית איך תהיה פרישה הקיבה החלב הקפוא באלטומכא והדם הקפוא בריאה. והחלב אשר מחוץ מקפיאה. ואיך ההפכים תעשה. וזה דבר מנוסה?:

תשובה מפני כי טבעה להתיך כל קפוא מים וחלב ולהקפוא כל דבר נהך וזה מפני היותה עפרורית:

שאלה חמישית איך היה השתן השחור מורה על שריפת החלטים מחוס גדול ועל נלוז הקור ואיך יורה על דבר והפכו וזמה יוכר מאיזה משניהם נולד?:

תשובה מפני שטבע החום והקיר לעשות אלה השני פעלים. ומה שפועלו החום יקדמו אליו בהכרח הגוונים המורים על החום כגון האש ומה שפועלו הקור יקדמו לו גוון יורה על הקור כירוק וככרתי. ועוד כי מה שהוא מנלוז החום ריחו רע. ואין כן בהווה מנלוז הקור:

שאלה ששית למה חולד האזן בכליות נקטנים ובגדוליו צנועהם?:

תשובה מפני שהדברים הטבעיים בגדולים חזקים ויתכונן החלטים העצים ככה חומם וירדו אל הצועה בשנולים אשר בכליו. ומפני שהצוע' צנועה קרה ומועט' הדם יקפא זה אותם החלטים עד שיהיו כאזן וזה נקטנים בהפך כי הפעלים הטבעיים בהחלטים מאד וחלטיהם עצים ואין בחומם הטבעי כח להתיכס. וכשיתעכזו יקפאו מעט עד שהוליד אבן:

שאלה שביעית למה היה הזרע הנקרא צז"ר קטן"לא אם ישתוהו שלם יהיה רפואה. ואם יאכלהו טחון יהיה סם המות:

תשובה מפני כי מהשעל קליפתו וקליפתו קר מאוד וקמחו חם מאוד עד שעושה חזורה. וקליפתו מחיזה ציניהם. ואם ישתוהו שלם לא יעזור כח קמחו הקליפה. ועל כן היה הטחון פותח הצמחים והשלם מסגיר אותם ומשיב לאחור החלטים:

שאלה שמינית למה ילמחו עורקי הלז מחללו השמאלי ולא מן הימיני:

תשובה מפני שהימיני קרוב מהכבד וזוה החלל הוא מדור צמיו הדם כי ממנו ימשך המזון אליו:

שאלה תשיעית מפני מה היו עורקי הלז נשתי קרומות. ועורקי הכבד מקרום אחד לצדו והיה העורק המגיע אל הריאה מהלז מקרום אחד והוא הנקרא העורק הורדי:

תשובה היות עורקי הלב משתי קרומות מפני חנועת הרוח החזקה אשר בהם. ובעבור שתהיה הרוח שמורה היה הכלי חזק. והיה העורק הורידו מקרום אחד מפני שיהיה דך ויקל עליו להתקבץ ולהתפשט ולמען שיזוב ממנו אל הריאה מהדם הדק האורזי הנאות לענם הריאה. ועוד כי מפני שהריאה רכה לא תלטרך לשני קרומות מה שאין כן בשאר האיברים שהם קשים: **שאלה** עשירית למה לא יחיה הנולד בשמיני ויחיה הנולד בשביעי ובתשיעי:

תשובה זכרו הרופאים כי הנולד בשביעי ילא מהרחם קודם שיחלה והנולד בתשיעי נשאר ברחם עד שנמלט מהחולי שיקרה לו בשמיני. כי בשמיני יקרו לעובר מקרים שונים ויקוהו. האחד מה שיקרה לו ברחם. והשני שינוי הענין אשר בין מקומו ברחם ובין מקומו בחויר. והסנה שיחלה בשמיני מפני שהוא מתנווע בשביעי חנועה חזקה לנאת מהרת' בחודש השביעי ואם הוא חלש ולא יוכל לסתם לא ימלט משני דברים. או שימות מחמת אותו נזק וילא נפל. או שישאר ברחם ויחלה וישאר בו עד שירפא וזה עד חרבעים יום. ואם ישאר עד החודש העשירי ימלט ויחר מאותן החלאים. והראיה כי העובר יחלה בחודש השמיני כי כל המעוברת הן בשמיני חלושות ויותר כנדות ממה שהם נשאר חדשים. ועניני האמות דבוקים בעניני העוברים:

שאלה אחת עשרה למה היו הקרומות המוקפים העובר שלשה: **תשובה** מפני שהקרום האחד המורכב מעורקים דופקים חולתי דופקים והוא הנקרא שליה הולך אליו למזון העובר. והשני הולך אליו להיותו מקום לשמן העובר. והשלישי הולך אליו להיותו מקום לזיעתו:

שאלה שחם עשרה היתה מהאזרים נולד תחלה. כי אם תאמר הלב היאך נזון בלא כנר ואלטומכא. ואם תאמר הכנר היאך התנשל המזון בלא חום הלב. **תשובה** לא ידעתי: **אמר** המבקש בלבו ועל זה נאמר כאשר איך יודע מה דרך החיים בעצמים צטן המלאה ככה לא תדע את מעשה האלמים אשר ידע את הכל:

אמת כי מאנוש דעת פליאה.
ואיך ברא אלהים הבריאה:
ומה דרך נפשות אחרי מות.
והעצמים בבטן המלאה:

אחרי כן קרא המבקש עם הרופא ספרי הרפואות ושמש עמו החולי. ויהי כאשר ראה להפרד ממנו. אמר לו אדוני הרופא זוגי.

אמר לו שמור צריחוך בהשמך מאכול אכילה גסה רק לשבעה.
 ובעונך עולות היגיעה. וילך המנקה לדרכו והרופא שב למקומו.
 למען תלך בדרך טובים וארחות לדיקים תשמור. פלס מעגל רגליך
 וכל דרכיך. בכל עת יהיה בגדיך לננים ושמן על ראשך א יחסר:
אחר הדברים האלה נקט המנקה להתבונן במדות החמודות.
 ולדעת חכלית מעלת השועים הנכבדות. הלובשים כתנות
 אורז והבגדים היקרים. הדומים לפנס רחבים מלמטה ומלמעלה
 לרים. החלקים כמפורן וכמרגלית נאים. ומעליהם יסירו הבגדים
 וישימו הטיף הטהור על ראשם. כי אז יהיה המלאך עומד לנגדם.
 ונראה לפנשם וימלא אדם טהור לב אשר לו עשר ידות בכל מדה
 יקרה. וכל אמרתו לרופא וברה. אוהב טהור לב מואס רע וחמיד
 חושק לשפוט עניי עם ולהשיע לנני אביון לדכא עושק איש לדיק
 חמים צדורותיו. ובנקדות האמלעות העמיד מדותיו. ויברח מהקלוות
 ובחך עמד והורגל מנעוריו ללכת בדרך תמימים. ולמד כל מעשיו
 שלמים. לא יוסיף עליהם ולא יגרע. ולא נטה ימין ושמאל ושמר
 רגלו מרע. לא רגל על לשונו לא עשה לרעסו רעה וחרפה לא נשא
 על קרובו. הולך חמים ופועל דק ודובר אמת בלבנו. לא ישב עם
 מתי שוא ועם נעלמים לא יבא. שומע חרפתו ושותק וחמם חומסו
 נשא. בדרך ישרי לב שלא לגמול לשלומיהם רע אלא משמע ודומה
 ומשא. תוכו כצרו ולשונו מה שבלבו אומרת. ואהבתו גלוי וטנחתו
 לא מסותרת:

ואמר החכם וגדול הנפש יאהב צפרסוס וישגה צפרסוס כי השגאה
 המסותרת מפועל המפחד:

כשחשנא אנוש שנאה גרויה.

שנא אוחו בלא שפחי רמיה:

ואם חאהב תהי לו אהבתך.

מוזקקת ומכר סיג נקיה:

נערה האיש על כל בני דורו. בתום מעשהו וישרו. וישם על

ראשו עטרת הענוה. ועשות לו שמחה וחדוה. מאם

בצנע מעשקות והכניע החלוה. וילך מנגד לאיש כסיל וברת. ולחצרים

עם פועלי און לא ארת. וירחק מעל רשעי ארץ ולא עמד בסודם.

וימלא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

בשחקנה לך מדה חמודה.

עלי רום נפשך תהיה לעדה:

ואז תיקר בעיני כל ויצא.

לך שם טוב בכל קהל ועדה:

המבקש

מא

ואמר החכם אין דבר שמורה על דעת הדעתן כמנסהו הטוב.
 ואמר אין דבר שלום אל דבר טוב מהענוה אל החכמה.
 ומהיכולת אל המחילה. ואמר מי שאינו מושל ברות אין שכלו שלם.
 ואמר אין למי שאין לו יכולת טוב מן הסכל. ואמר חלק האדם
 מחזנו לנפשו וחלקו מלשוכו לזולתו. ואמרתי אני:

דברחך תחיה לבך לא החטא.
 אחת ויהיה שמעך כפלים:
 וראה אשר עז כן בראך אל בפה.
 אחת וברא לך שתי אזנים:

צורה החכם ואמר הסתר שכלך ומליך ולא תראם אלא צעמם
 כי לא ייטיבו בכל עת. אמנם ייטיבו צעמם. ואם תחטא
 ותדבר צהם שלא צעמם חסנן השפלות לשכלך ולדבריך. ולא יהיה
 להם הדר וחפארת. ושלמה ע"ה אמר ודבר צעמו מה טוב. מכלל
 שלא יהיה טוב אלא צעמו:

אמר לו המבקש יברכך ה' כוה נדק הר הקודש. ומינין יסעדך
 וישלח עורך מקודש. הסתכלתי במעלותיך היקרות.
 והתבוננתי בפעולותיך הישרות. והנה הליכת דרך השלמים במעשיהם.
 ואחזת ארץ התמימים במעדיהם. כי את עני במחנותיך הושעת.
 ונפש נענה השנעת. וארשת שפתיה לא מנעת. ועתים לתורה קנעת.
 ומכל שואל הפקת זממו כפי משאלו. האות לבו נחה לו. ואתה שלם
 בכל מדה שלמה. אכן חסרת המעלה הרמה שהיא מעלת השכל והחכמה.
 ואחר שהתחלת לעלות במעלות השלמות וכנשת מקלחן היה גומר. ואל
 יתר צעיני אדוני החסיד מה שאני אומר. כי נשתמכל בדברי צעין
 שכלך ולבך. אז תחזה כי אני יוענך העלה הסוגנת לך. ולולי כי ידעתך
 לבקש השלמות מהיר. לא הייתי הזכירך זה כל שכן שאהים מזכיר.
 ואחרי הודיע אלהים אותך ההצעות דע השכליות. ואחר שקנית
 היגרות קנה השכליות. כי חיים הם למוחאיהן. ושלוס כל נתיבותיהן:

אחר היוחך במפעריך:
 חטים וחסרון אין במעלריך:
 חושה להשרים שכלך כי אז חיה.
 שלם ואיש רא יערוך אליך:

ובשמוע האיש דברי המבקש נעק צעקה גדולה ושאו לו כלביא.
 ויאמר לדקו האומרים כי הנער נער אלו היה נביא.
 ויאמר הקצב המבקש דברי דעת ומזימה. והחרש והאלפך חכמה. הלא
 ידעת כי אין שלמות כשלמות הפעלים. ותכלית האדם יוסר המעללים.
 הסתכל בתורתו הקדושה והטהורה. כי על כל הפעלים הטובי' מזכירה.

ולפתחק מהמדות הרעות. ולעשות הפעולות המעולות ולעמוד הגרועו'.
 יען המדות הטובות סדר בני אדם מעמידות. וסרעות יותר מפסידות.
 ותהיינה מורת רוח והגויות מאצידות. והנפשות מוליכות לאצדון ולחדרי
 מות יורדות. והזהירה על הסדינות כי היא מדה שלמה ויקרה. כמו
 שהכילות מדה גרועה וחסרה. ובעליה קצרי יד וגארים נמארה.
 והכילות משתית בעליה ועד עפר ישחגו. ומחן אדם ירחיב לו ולפני
 גדולים ינחגו. והכילי חומס נפשו ועליה קושר. וחכמים ז"ל אמרו כל
 מואן דליית הוא ותרון לית הוא כשר. ושאלו לחכס נמה דומין מעשה בני
 אדם למעשה השם. ויאמר בהטיב אל בני אדם. ואמר הכילות חולי
 אין לו רפואה. ואמר הכילות ראש החלאה:

ואתה המבקש חשוב למוכחתי. ולנך חשית לדעתי. ואחר אשר
 האל נחן צלנך לבקש חכמה. ורוח נכון חדש בקרבך לחקור
 דעת ומזימה. אחלה פניך שתלין הלילה עמי וכל מחסורך עלי. ולא
 חנוס מלהודיע לרובך אלי. ואני אשמיעך דברי תמימי דרך הערבים.
 וגרוה דודים עד הנוקר נתעלסה צאהנים:

ויאמר המבקש למה זה אמנא חן צעיניך אדוני. כי אין לי דבר
 ואין להטריח שום אדם רדוני. **ויען** האיש מנעורי תאנתי
 לחברת מבקש חכמה ונכספתי אליו. ולא ראיתי משכיל שלא רחמתי
 עליו. ותלילה שתייה לי לטורח אלא חקחה פת לחם והסעד לנך ותלך
 אחרי כן. ויאמר לאשר על ציתו טובה טבה והכן. כי אחי יאכל זה
 צאהרים. כי הוא מן המבקשים חכמה ומן האנשים אשר כל מעשיהם
 לשם שמים. והמשרה הבין מאכלים טובים ויהן לפניהם. ואשר ישג
 לחמשה בני אדם השים לפני שניהם. ויאכלו ויומירו. וזיה לתת
 לעניים מה שהשאירו. ויאמר המבקש לאיש ההוא מה טובו מעשיך
 וכמה הם יקרים. ואתה מהלדיקים שעושים הרבה ומעט אומרים.
 ונרשוחך אומר שנפתח פיכו. ונדברי חכמה יאירו דברינו. ולא
 יהיה מהשולחנות אשר מלאו קיח שולחננו. אלא יהיה כשולחן לפני
 ה' ערוך. ונחסוך שתלמדני יושר המעשים אשר עמם ילית האדם
 צוה העול' הקלר ויחכה לעול' ארוך. ויאמר לו החסיד טוב הדבר
 אשר דברת יהיה מקורך צרוך:

אחר אכלך אם לא תזכיר חסדי אל הוא קנד:

נבזה אכלך וכאלו קיא צואה מלא שולחנך:

אמר החסיד דע כי המדות הטובות הם נקנות בהרגל ועל כן
 צריך האדם להרגיל נפשו בהם. וינרת מהקנות עד שימלא
 האמצעות ויש בני אדם שמוגם רע ולא יקנו אותם אלא בקושי
 ובהרגל גדול ואפשר שלא יקנו אותם בכל זה. וכן אמר שלמה ע"ה
 אם תכתוש את האויל בזמחש. ואלו הם המוקים בעשותם הפעלים
 הטובים. כי הם מוכרחים בעשותם מפני שהם הפך מוגם. אצל מי

שמגם המזג הטוב הם שמחים בעשותם המעשים הטובים. וכן אמר שלמה ע"ה שמחה לזריק עשות משפט ומחנה לפועלי און. ועל כן היו האנשים שלא היו מוכנים בטבעם לקבל המדו' הטובה נהפכו' צמורה ולדרך הרעה יטונו. ומשמרים הכלי שזו חסדם יעזבו. ואמר החכם הפעלים שאינם מהאדם בטבע נהפכים צמורה יותר מהרות הנושנת: ואמרתי אני:

בני איש אשר אין בטבעם לעשות טוב.
 לטבעם יעזבו חיש וחסדם.
 וממשילם לעושים טוב בטבעם.
 כמו ממשיך לאדם המאודם:

ואמר החכם בני אדם יש מהם שיש לו טונית ההסתכלות. ויש לו כח נפשני לעשות מה שיחייבה ההסתכלות. זה הוא הנקרא אלל החכמים בן חורין. ויש מהם מי שחסר אלו השנים. והוא הנקרא אלל החכמים הנהמי והעבד. ומהם מי שחסר הכח לעשות מה שחייב ההסתכלות. ויש לו טונית ההסתכלות. וזהו תחת הראשון בכידות ואמנם היה מה שקנה אותו לנטלה כי לא יועילה. ומהם מי שחסר טונית ההסתכלות ויש לו כח לעשות מה שיחייבה הסתכלותו. וזהו מי שמסתכל בהנהגתו זולתו. ואם יהיה מקבל מהמנהיגו יהיה מללית צרב פעלתו וינאל מענדות לחרות. ואם לא יקבל מהמנהיגו יהיה צהמי. ואמר והשלמות היצירי היא אמצעות צין שני דברים גרועים האחד מלד התוספת והשני מלד החסרון. ואמנם היה שלמותו מפני שכונחו. האמצעות במקרים הנפעלי' כלומר בהפעלות והפעלים ועל כן היה מליאות הדבר השלם קשה מפני כי לקחת האמצעות בכל דבר מהמקרים קשה. ודוגמת זה האמצעות המסכה כי לא יוכל לקחת אותו כל אחד אלא היודע אותה. וכמוכן הכעם ונתינת הממון הוא קל ויכול עליו כל אחד אבל לעשות זה כמו שצריך. ונשיעור הצריך. וצעת הצריך ובמקום הצריך אין כל אחד יכול לעשות זה ואינו דבר קל וזהו הפועל הטוב והמשובח והנאה. ומפני שמוציאות האמצעות על האמתה קשה. החיוב שנקש המדרגה הקרובה מהאמצעות מאחר שלא נוכל על האמצעות. והוא שנעשה הדבר פחות ממה שאפשר. ואפשר שנוכל לעשות זה הפועל על דר זה הצד. והוא שניטי אל הרעות שאנחנו נוטי' עליהם בטבע כי מקצת בני אדם נוטים למקנת הרעות בטבע ואשר צו נודע הדבר שאנו נוטים אליו. הוא התענוג והסיק שיקרה לנו בזהו דבר כלומר שהרע נוטים אליו נתענג צו יותר. ואשר אנחנו ממנו רחוק יהי' הסיק צו יותר. וכשנעמוד בזה הדרך על זה החיוב עלינו שנמשך נפשותינו להפך אותו הצד כי כל הנחת מההטעות צמחרתינו נקריב מאד מאמצעי' בטבע כשנעזוב נפשינו לטבע כמו שיקרה

למישרים לעץ המעוקל שהם יסמכוהו אלמד שהוא הפך עד שירחיקוהו
מהיושר וכשיניחוהו ישוב ישר:

ואמר החכם ושורש הדבר צנדינות שלא תקפון ירך ממת למי
שאתה מחוייב לתת לו כפי שראוי לתת לו. ואת הוכל
להסויף על מה שראוי לתת לו. ושחששה חסד עם מי שאינד
מחוייב לעשותו עמו עשה. ודע כי מה שהולאת ממונד לבטלה
תחסרהו כשהלטרך אליו:

ושורש הדבר צדבור שהזקר שלא חטעה ואם תוכל שיהיו
צדריך לחים יהיה יותר טוב. והדבור ראה על מה
שנלצ ובני אדם יקחו ראה ממנו על המדבר יותר ממה שיהיו
מעיד' עליו עדים רבים. וכן נאמר הודאת בעל דין כמאה
עדים. ויש מהדבור ממת כמו שמדבר דברים רעים כנגד המלך
או בעל הממשלה. ועל זה הזהיר שלמה ע"ה ואמר גם צמדעך אל
הקלל מלך ובחדר משכבך אל תקלל עשיר. כל שכן שיקלל
אותו צדבורו צפרהסיה. וכמו שמדבר דברי כפירה שהם סותרי
דבר מדברי הדת:

ואמר החכם מי שצנה הנימוס המיתו הנימוס. ויש ממנו
מזיק כמו שמדבר דברים רעים צנני אדם או מדבר
דברי' קלים שהם סנה שיצוהו שומעיו. ועל כן לא ידבר
המשכיל עד שיחשוב צמה שירצה לדבר וימעית דבריו כפי
וכלתו:

ושורש הדבר צפרנסה שלא תתעלל מלנקש המותר שאין צו
חטא. ושחטיב שעור מה שתתן ומה שתוליא. ואל
שיאך צנה מרחצ שהיה צו כי הגדול צנני אדם הוא צריך לשער
יותר מה שיתן ומה שיוניא. והמלכים יותר לריכים לזה
מההמון כי ההמון יחיו צלא עושר והמלכים אין להם קיום
אלא בעושר:

ואמר אם הרצה ללבוש לבוש החפארת ולעדו' עדיהכבוד ההמון וללכ'
הדרך שאין צה מכשול היה חכם* כסכל ומדבר כאלס* .
(פי' שלא יחפאר צקעמו אלא יראה אם עלשו כאלו הוא סכל. והו אמרו
היה פכס כסכל. וישעט צדבורו. והוא מדבר כאלס כמו שצנאר והולך)
כי החכמה תדריך אוהך צאמת וחורך. ומעוט מה שתהלל עצמך
צחכמה יגרש ממך הקנאה והדבור כשהלטרך אליו עמו הגיע לצרכך.
אל הצתיקה הועיל אוהך האהבה וישוה הדעה:

ואמר השמר משררות המלכות וכן אמר שלמה ע"ה אל תתהדר
לפני מלך. ומשררות העושר וכן אמר שלמה ע"ה אל תגיע
להעשיר מצינחך חדל. ומשררות הנערות ושררות המעלה וכן אמרו

ז'ל נגד שמים אבד שמים. כי אין דבר מאלו אלא רעות רוח יסוד השכל
 ויאבד ישוב הדעת ויטריד הלכ והשמע והראות צומה שאינו מועיל:
ואמר ודע כי מפרישתך מצני אדם יקנה לך השנאה וקרבתך
 אליהם תקנה לך החצר הרע והחצרים הרעים יותר מזיק
 משנאה האויבים:

ואמר לבש אלל בני אדם שני לבושים אין למשכיל מנום מהם ואין
 חיים ואין עושר אלא עומם. לבוש פרישות והתבודדות מצני
 אדם תלכשהו על הקמון ולא יתחברו עמך ואחיה נזר ומשתמר ומתחזק
 מעצמך: ולבוש חבורה תלבוש אותו אלל היחידים מהנאמנים ותחצרו
 עמם בלב טהור וקבלה להם סודך:

ואמר הזהר מגערת הכעס. וגערת נטירה האיבה וגערת הסכלות.
 ולהכניע לכל א' מאו השתדל להכין הכנה מהענוה והמחשבה
 וההסתכלות חכרון האחרית ובקשת השלמות. ודע כי לא תוכל להכניעם
 אלא בהשתדלות גדול. ואם תמנע ההכנה להכניע הטבעים המתחברים
 יהיה הסבה שתסגר בידם. כי אין אחד מצני אדם נעזב מכל טבע
 רוע יציר'. ואמנם היתרונות בין בני אדם בנאות הטבעים הרעים
 אבל שיהי' נמלט אחד משיהי' בו מאותם הטבעים אין בזה צטחון
 ומנום אלא שהאדם החזק כשישתדל להכניעם כשיתגברו ימותם מהר'
 עד כאלו אינם בו והם נסתרים בהסתר האש כאזן שתלא ממנו
 כשמקישים עליו כי כשימואל מעורר מסב' או מהתרחשות יהיו נראי'
 אותם הטבעים כהראות האש בהקש' ואחר כך לא יתחיל היזק
 אותם הטבעים אלא בצנעיהם כמו שלא תתחיל האש אלא בעץ שהיה'
 13:

ואמר ויהי' מה שתעיין בו מעינין שונאך ומי שיקנא בך שתדע
 שלא יועליך שתודיע לשונאך שהוא שונא לך מפני כי תזהירהו
 להשמר ממך. ותצעיר אש שנאתו וכשתוכל להזיק לו ולא עשית זה
 אז הגעה למעל' גדול' ממעלות הנפש:

ואמר לא תקח הקלל' והגדוף כלי זין כי הם לא יעשו חבור'
 נפש ולא צממון ולא צמעל':

ואמר יש מן האויבים שצריך האדם להשתדל להמיתם. ויש מהם
 שצריך להסתרחק מהם. ויש מהם שצריך שישתדל לעשות
 שלום עמהם. וצריך האדם לדעת אותם. כפי מדרגותיהם:

ואמר והחצרי' שלש' יש מהם כמזון שלא תוכל לעמוד בלחם. ומהם
 כרפוא' שתצטרך לה' לפעמי'. ומהם כמדור' שאינך צריך לעול':

ואמר ודע כי יש גדיבות שהיא ככילות. ויש מהירות הדבור
 שהוא כעילגות. ויש חכמה שהיא כסכלות. ועל כן אם
 תוכל שלא תהי' מתנתך כילות ולא מה שתנאך רבוי דברים בלא

חמב קש

חועלת ולא חכמתך כמשא כנד עליך עשה זה:

ואמר אל יישר צעיניך מי שמכנד אחך למעלת ממשל'. כי הממשל' מהר' חתהפך. ולא מי שיכנדך מפני עשרך כי מהר' יכל'. ולא מי שיכנדך מפני היחוס כי היחסים הגרועים שנמעלות הטובות. אבל כשיכנדך מפני שמירת הדת ויקר הנפש זה יישר צעיניך כי יקר נפשך לא יסור ממך בזה העול' ושכר שמירת הדת. באחרת.

ואמר קחת המועט טוב מעזיבת הכל:

ויאמר המזקש אל החסיד האל שכרך יכפול. וגורלך בין המלאכים אשר לפניו יפול. וכאשר גופי הרעב מכל מעדן השנעת.

ונפשי הנענה בדברי מוסר דשנת. וחכמה לה לרוב הודעת. ותוליאני לרויה באמרותיך ותוכחתיך. כן ינחך ה' תמיד וישנע בצלחות נפשך ויחליץ עלמותיך:

פוך דברי מוסר אוסף.

בהם חרפות סבלות אוסף:

על כן טוב לי חורח פוך מאלפי זהב וכסף:

ויוסף עוד המזקש ויאמר אל החסיד אשאל ממך במדות הנפש שמונה שאלות. אולי יש צפוך עליהן חסונות מעולות:

ויען החסיד שאל כי לא אכחד ממך ממה שידעתי. אבל אגיד לך דעתי ומה ששמעתי:

שאלה ראשונה למה אמרו שאי אפשר שימלא צרעות השלמה יותר מרע אחד לנדו?:

תשובה כמו שאי אפשר שיחשוק האיש האחד לרבים יחדיו כי כל מה שהוא בתכלית הרצוי טבעי יחייב שיהיה מלורף

כל אחד. כי מה שהוא בתכלית הוא אחד. כן אי אפשר שיהיה האיש האחד רע א רבים והוא בתכלית. כי מה שיסתחף עמו זולתו אינו

בתכלית:

שאלה שנית למה אמרו כי דברי החכמים במדות נאמרים על דרך הרומס. כלומר מה שכולל הרב לא על דרך הדקדוק?:

תשובה מפני שהדקדוק בכל דבר יהיה כפי חמרו. וזה החומר משתנה. וביאר זה כי הדברים הפועלים למדות הטובות

והמועילים' אין בהם דבר קיים על ענין אחד כמו שזה ענין הדברי' הפועלי' לנריאות שאין דבר מהם קיים על ענין אחד אלא משתני'

כפי האדם וכפי הזמן וכפי העת. ומאחר שהדבר כן בכללי זאת החכמה. כלומר שלא יסבלו הדקדוק להשתנותם כל שכן צפריטים.

כלומר שאי אפשר בהם הדקדוק מפני שאינם נכללים ואינם תחת מנז' אחת. ואינם נריך האדם הפועל שיסתכל תמיד במה שיללח מפעליו צעת שהוא בו כמו שהוא הענין במלאכ' הרפוח' כלומר שפעלי'

כפי הזמן וכפי העת וכפי המקום וכפי מה שנריך:

חמבקש

מו

שאלה שלשית למה אמרו כי מדת הנזושה אינה שלמות והיא משוּבחה בקטנים? :

תשובה מפני שהקטני' יגבר עליהם ההפעלו' הם חוטאים תמיד והנזושה ימנע אותם מחטוא. והיה הנזושה מגוי' בזקנים מפני שאין ראוי להם שיעשו דבר שיתחיישו ממנו. והשל' כמו כן לא יתחייש מפני שהנזו' יהי' מדברי' הרעי' ואין לרדיך שיעש' אות' האד' השלם. ועל כן אמרו נזושה שהוא טוב אלא שאינו כמל' עם השלימות: **שאלה** רביעית היאך אמרו כי הדינר ערב ונימוס שאינו מתנשם. והשופט נימוס מתנשם? :

תשובה שהמשא ומתן בין בני אדם הוא דבר הכרחי. ועל המעט ידמן שיסיה משא ומתנ עם הנמלא בידיהם. כי לפעמים ינטרך הנגר אל האורג והאורג לא ינטרך אל הנגר בזה' שע' והוא מנטרך אל בעל החטה ובעל החט' מנטרך אל הרופא. ועל כן הניחו ציניהם דבר הוא תמורת כל הדברים על דרך ההסכמ' זה הוא הדינר והי' בדרך ההסכמ' תמורת כל מה שינטרך. ומפני שהמורכר אפש' שלא ינטרך בזה' שע' לדבר אחר אפש' שינטרך לדבר אחר לעת' הי' הדינר כאלו הוא ערב כמה שינטרך אליו. ומפני שזה הענין הוא כמנא בדינר בהנחה. והי' שם הנימוס גדר אלל היונים מההנהג' נקרא הדינר נימוס. כי הוא המשער הדברים ומשוה בין הנוס' והחסר. זה הענין כמנא בשופט כי הוא מגיע לכל אחד מבני אדם א חקו הראוי לו. ועל כן אמרו כי השם ית' וית'. הנימוס הגדול: **שאלה** תמישית על איזה יקראו למקנת בני אדם השלמים חלקים ויקראו למקנת בני אדם דוביים? :

תשובה השלמיו' שהם למעל' מטבע האדם הם השלמיות הנקראי' חלהיים כמו שקוראים לכתות בני אדם מלאכים וחלהיים לרצוי השלמיות אשר בהם. וענין אלו הפך אותם האנשים שקוראים אותם דוביים לרצוי הרשע בהם. כי כמו שאין לדובים על האמתה רשע ולא שלמות כי הרשע והשלמות הם לאדם אלא יש להם רשע יולא מסוג הרשע האנושי. וע"כ יקראו בני אדם היוצאי' ממינס ברצוי הרשע דוביים כמו כן מאחר שהי' האלו' ית' אין טובו על ג' אשר זו האדם טוב. אלא טובו יולא מסוג טבע הטוב אשר לאדם על כן נקרא המרבה בטוב יולא מסוג חלסי. ואלו שהי' הקלוות מתנגדות בטבע כלומר שהם הפך זו מזו ועל כן זה האיש מעט בבני אדם מאוד וכן האיש הדובי.

שאלה ששית באר לי אם העוש' דבר ירא' כמו שאמרו' לו הרגו את זה. ואם לא תהרגו תהרגו. והרגו את זה הפועל ממנו בבחיר' או בבכרח? :

תשובה מעטפו זה ברגלנו ובבחינתו מפני שהחללת הפועל אין. כי הפעלים שאנו מוכרחים לעשותם אין החללת הפועל אלינו. כמו שישא אותו רוס חזק' זה מוכרחי:

שאלה שביעית היאך אמרו בחזר הגאון שהוא אחד והוא הוא: **תשובה** האחים הגאונים וחזרים הוסיקין שההנחם אהב' רוחנית מאמינים שהם נפש אחת נחלקת בגופות רבים. ועל כן רואים כל אחד הטבח לחצרו כאלו הטיב לעצמו ממש. והוא החזר האמיתי שאמרו חכמינו ז"ל וקנ' לך חבר. וכן אמרו חכמי המחקר כי כשימלא אותו האד' שצריך שיסתדל להחזר אליו ולבחור אותו מכל קרוביו ואחיו ושכניו. כי הוא טוב לו מאדו שיאל מחלציו. ומצונו שיאלו מחלציו. ולתת לו יתרון ומעלה על שאר האוהבים והחזרים. מפני שאלו אוהבים האדם לחועלת שהגיע להם מזונו. או לרחוק נק. ועל כן כשלא יצטרכו אליו חגעל אהבתם ואפשר שהתפקד לשנא'. אבל זה החבר לא יאהב אותך צעבור דבר שהוא חוץ ממך. אלא שהוא מאמין שאת' הוא והוא את'. נפש אחת נשתי גופות. ישמחו מה שישמחו ויכאיבו מה שיכאיבו ויאהב לו מה שיאהב לך:

שאלה שמינית הודיעני לאיזה חלק מחלקי הנפש יוחסו הפעלים הטובים והרעים. ואי זה חלק מהם מקבל השכר והעונש? :

תשובה לא ידעתי: **ויוסף** עוד המנקה ויאמר לחסיד הודיעני ספרי בעלי חכמת המדות וחזקיהם שצריך שיקרא אותם הרונה להיות מהחכמים ולהמדות להם:

ויען החסיד כללות מדות הטובות כולן נאמרו בתורתנו. ורוב פרטיה' נאמרו במשלי גם בדברי החכמי' ז"ל מהתוכחו' והמוסרים ענינים רבים. וכן חזרו חכמי האומות במדות דברים טובים כספר הנקרא מנחת הפנינים וזולתם. אמנם ידיעת המדות הוא בחכמת ההנהגה וזה נחזר ספר הידוע הנקרא עטיקא. וגם נכתב אגרת קלרה בזה הענין וה טופסה:

אמר חייב כל משכיל להסתכל בטובת בני אדם ורעותיהם. והיאך הם זהם בתועלתם והיזקם. ואחר כך יבקש לנפשו המועיל בראותו מה שיועיל להם וירחיק המזיק בחקרו אשר יזיק להם. ויושיב הענינים כל אחד על טבעו וכנו וישים בין מעלותיהם גדולים מזדילים ביניהם. ואחר כך יבין לנפשו כלי ליסרה זה היות ידיעת מה שידע מהדברים במעשה ולהבין מה שסכל בלמוד. ואחר כך יהיה מוסרו אשר מסר לנפשו לא צעת אחר כי הוא ימלא בכל רגע מרגעיו ומעל' ממעלת הזימן אשר הוא סובב אותה או בענין מעניני נפשו אשר הוא מתנועע

אליהם מוויי כוונת ראש או קלות ראש והשמחה והיגון והעמידה
 והשיבה ממקומו' לראויים לייסר האדם נפשו בזה. ולשר את אשר
 עושה עד אשר לא יתרון עליו מאנשי מעלה מהמעלות נבזה
 תהי' או שפלי' במעלותיהם אשר השתחף בה עמהם כי כל אדם
 שיבקש שיחי' לו יתרון על מעל' מהמעלות. יזריכהו יתרום עליה'
 להתרחק מהם עד אשר החנשא מעלתו להשתחף עם אנשי מעל' אשר
 על מעלתו. כי בנקש המנוח' במנוח' יאבד המנוח' ויוריש היגיע' כי
 מוסר האדם לנפשו יזריכהו להעתיקו אל הנכבד' אם היה צעל כבוד.
 ומהשפלות אם היה שפלי' ועוז המוסר מזיק וצעל הסזיק יגע מהרשל
 כך ודרך המוסר להקיץ הנפש במוסר. ואל ימנעך קשיה ומריה מהחמיד
 להקיץ כי פרנץ זה והיא תאבד המנוחה. יוליכנה לנקש המנוחה
 במקצת ההכנע' ולא נכון למשכיל. ואם יחסר דבר הרב' להניח זה
 המעט כי זה סוד הרגילות. וכשתעורר הנפש למוסרך ותחיל
 להכנע מעט לרנוך. יהי' תחלת מה שהרגיל בו אותה למלאת
 חוק תורה ולסודיע' הנפש חלק'. ואחר כך צפקוד האחים
 והאחיות האהב' כי כל עתה נעזב לפרנות מתועלת האחים כי
 רבים יקימו ויפרסמו השבח. ואחרי כן למלאות חוקי השותקים
 המתדמים כאוהבים והתחלה עליהם. או לקוות להפוך שנאתם
 לאהב' או להשתמר מדבר רעה מאכזר הגיע לאחן כסיל לבעל
 ממשלה ולתת לאה האחים חלק מהאחיה והשמירה והזכרון כי אחי
 האחים מה מהאחים והם במעלת מי שיוקח ממנו ראייה מהנאמרות.
 ורובה לומר כי בשמך ברית אחי האחים ראייה כי אהבתך
 שלמה אל האחים. וכן למלאות חק נסיוני האד' אשר ינוס' בזה
 אלל בני אדם או צעת המות כשתשמרהו צעת החולש' או צעת
 הצורך כשתשמרהו צעת המסכנות. ואחרי כן לשקול מה ששנית
 ומה שאכלה ולהסכל אם יהי' לך מותר בחסיר החסרון ולשמור
 המותר. ולקנוף על נפשך בהיותה מקצרת. ואחרי כן לפקוד
 המלכים במהלל ולשמך מלכותם והכנעך להם. כי כל רנוס מעצמם
 להתהלל ומצני אדם להכנעם אליהם. ואחרי כן לפקוד הנאמנים
 להמתיק סוד עמם בסתר כי חלקם מיד ותועלתם מהם הוא בסתר
 וכשתחיד עמם. ואחרי כן לפקוד החסידים בתום לבב וציושר
 למען תודע כמה שגודעו בו מהטוב. ואחרי כן לפקוד הנכבדים
 המיוחדים בנפש תודה בנרה. ואחרי כן לפקוד הנחלשים במשפחתך
 ברחמנות וחזקם בלמוד כי חמלתך על הנחלשים במשפחתך ינחילך
 כבודם וחזקם בלימוד' ינחילך תועלת'. ואחרי כן תפקוד מחיותך
 בהקון מנלתי שתחסר לראויים מהם שראוי לתת להם. ואחרי כן
 לפקוד האויבים צהיזק והמתנכלים בדחות נכליהם. והמתעללים

זמחילה והמחודים זרחמנות והמקנאים זכעייםם. וזעלי החמם
 זחקור סחריהם. וזעלי הפחיוה זענוה. וזעלי הקלות זיישוב
 הדעת המחריפים זצזוי והמחגאים זגאות. והזוטרים חינה זזהעלם
 והזוטרים זלשונם זקשמר ועליך זנסחרות זזהרפות זכגלות זזהחאמך
 לעשותם זנספקות זדרישה. ואחרי כן להחיות הזרותות זעת החללות
 והחוללת זלרות ולהאריך האף זשעת החמה. ולהשיב לאחור זכעם.
 ויישוב הדעת זדברים שאינם גלויים. ואחרי כן לפקוד השכן זעזר.
 והגר זגמילות חסד והריעי הנחמן זכגייעך לו והמזקר אותך זככין
 לו זמנוחה. ואחרי כן חזרת המלכים להסחיר סודם ולחקן הפעלים
 ולעשות זלזונם המעשים. ואחרי כן להקיש זין הזונים מחזירך
 והרעים לעיין מאיזו מהשמי כחות החזקר. כי אם תחדמה
 זעזיהם חוסיף זעין רעיהם קנאה ותחרות. ואם תחדמה
 זרעיהם חוסיף זעין טוביהם שפלות. על כן קיים מה שראוי משני
 זברים ומחל אהבת שניהם. וזך הוא טופס זבריו. והם זברים
 זמראים ועגינים אחדים זמלים קלרים:

אמר לו המנקה הודיעני עוד הסנה שישחנומדות בני אדם וזעיהם:
ויען החסיד יש לזה ארבע סנות. האחת מזד החלטי אשר

זגופותיה'. כי מי שמוג לזו חם יהיה על הרוב נדיב וגזור ויישוב
 נפשו מועט והוא מפולפל וטוב הליור. ומי שהוא קר יהיה על
 הרוב קשה להבין. ומי שהוא רטוב יהיה על הרוב טוב המדות
 ומקבל בני אדם זככר פנים יפות. וממחר לשמוע וממחר לאזד. ומי
 שהוא יבש יהיה על הרוב קשה לשמוע וקשה לאזד והוא נוטר חינה
 זכילי. והשנית מזד שגוי מקומותיהם והאויור והמים. והשלישית
 מזד גדולם על חקי דמותיהם והמלמדים אותם. ושמהג אבותיהם
 זידיהם. והרביעי מזד משפטי הכוכבים זשעת הלילה וההריון.
 ואמרו המעיינים זכחות הכוכבי'. כי זה הוא השורש והשאר ענפים
 ואינו כן אצל חכמי הטבע כי לא יודו זזאת הסנה הרביעית. ודע
 כי בני אדם נהפכים מהרה מודה אל מדה ואינו קיים על מדה
 אחת. אלא הוא משתנה זמדותיו זששתנות ענינו. כי אין אדם
 שלא ישתנה ענינו או מעושר לרש או מרש לעושר או שיעתק ממקומו
 למקו' אחר ויורגל זמדות אחרות. או שיעתק מזו לכבוד או מכבוד
 לזו. או שיעתק מדעה לדעה ומאמונה לאמונה. או זמזרות לזקנה או
 מזריחות לחולי ועל כן יתחדשו לו מדות זכל זמן. ויתכרו זיירותיו
 ומדותיו עם אחיו. ומשתג' אהבתו לרעיו וזו היא הסנה שלא השאר
 אהבת בני אדם אלו לאלו על ענין אחד אלא היא נהפכת זמהרה
 אלא שהאחים הנאמנים שאהבתם אהבת רוחנית ואחותם לא לדבר
 מחוץ ענמם לא השתנה לעול'. כי כל אהבה תהיה לסנה מה זשתנטל

אוחה הסנה הצטל אוחה האהבה מלבד אהבת האחים הנאמנים מפני שהם מאמינים שהם נפש אחת בגופות רבים. ועל כן כשישחנו עניני הגופיים מאכיותהם תשאר הנפש על ענינה כי היא לא תשתנה. וכן אמרו החכמים ז"ל כל אהבה שהיא תלויה בדבר צטל דבר צטלה אהבה. וכל אהבה שאינה תלויה בדבר אינה צטילה :

ויקרא המבקש עם החסיד ספרי המוסר וישב עמו ששה חדשים. ואחרי כן כשרצה להפרד ממנו. אמר לו אדוני מורי הדרך הישרה לוני. אמר לו השמר מהכעס. והשחדל להכניע תאומך ומה שתאהב לנפשך אהוב אוחו לזולתך. וילך המבקש לדרכו והחסיד ישב במקומו:

לשון חכמים תיטיב דעת. ופי כסילים יביע אולת:

צופה רבש אמרי נועם מחוק נגפש ומרפא לעצם.

מרפא לשון עץ חיים וסלף בה שבר ברוח:

וידי כאשר תמו כל דברי המבקש עם צעל המעלות היצירות אשר הם קצרות בגיוות. ונחשבו לאדם נכריות. נהשיגו אמתה מעלות השכל הרוחניות. שם פניו אל צעל המעשות השכליות. אולי יש תקוה וימצא בהם הצלחה האדם האמתיה. כי בזה שחקר מההצלחות שדקמו מלא כי אובדות באבדן הגויה. ויש בהן חלק לזהמה ולחיה. ויתל לחקור חכמת הלשון ודקדוק המאמרים. ולחות המליצה ודברי המשוררים. יען חסרי לב צאלה יתהוללו. וחושנים כי חכמו ולא ידעו כי נצערו ונואלו:

סבך יהי קונה שכל וימנה.

עם השגמים לו חכמה יהי קונה:

אכן יכלה כל ימיו בדקדוק איך.

מן המקורים הפועל יהי בונה :

וישומט המבקש לנגש חכם בחכמת הלשון ודקדוקיה. ומצין

כלליה. ויודע חלקיה. ומי המיסד יסודתה. ועל מה

אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה. ועל מה יורו המלים ועקר בניני הפעלים. הכבדים מהם והקלים. ולרדת למולת יס זאת החכמה ולהעלות פניניה. ולדלות התרם אולי ימצא מקום ספיר אבניה. ולנסות בזאת החכמה ולדעת חכמתה. ומה תועלתה ומעלת היודע אותה. וימצא איש אשר בשמות והפעלות. מבאר הנסמרות והנגלות. ומדבר גדולות. איש עתי דרך הלשון ויודע מהלכה. ומכיר האזרת אשר בחובה. אמרותיו מנוף לחיך מחקו ודברותיו מכור חזקו. וכל מליו חרושות על לוח הלכ והחזקו. יען דבריו ישרים אין צהם נפתל ועקש. ודרכי אמריו סלולות מאין מוקש. ולמצוא דברי חפץ וכתוב יושר יבקש:

מליו מחכמים כל יהיר. ולשונו עט סופר מהיר:
 משים לאור מחשיך מלים. ובוהר הרקיע יוהיר:

אמר המצקש אליו אדני הישר במעלליו. ודעת שפתיו צרור מללו
 והחכים פתאים במליו. למען חזכה בשפטך חלדק צדצרך.
 צורא ניב שפתים יהיה עם פיך ואשר הדבר יורך שמעתי דברך :
 והנס טובים ונכוחים. אלהים ואדם משמחים. ואתזכון צמעשיך
 ואראך מהעסק חמיד בהגנת שורש הדבורים. ועל מה השמות
 והפעלים מורים. ואם כדת הרקדוק הוולא אמורה. ואינו מהם
 יש לו חזרה. ואחיה מהלשון נכריה ורה. ונאם להתגורר עמה
 מלשון עם נכרי והיא גרה. וחועי לשון חדרך עד הלכו נכוחות.
 ולשון עלגי' המהרלדצר אחי. אכן תמ' אחי איכ' אין לך עסק אלא צדברי
 גור אריה ובעל כנפי'. ולא חתעורר לרקדק צדברי' המדריכים לירא'
 שמי'. והשכחצדצר האומר אך למחסורצדצר שפתי'. ומה *בכלי אשר לא יעש'
 מלאכה עמו. (ר"ל הדבר והלשון הוא הכלי להוליא בו כל עלאכת עקשנת עכ
 העקשנה אל הפועל כמאמר החכם הלשון שליט העקשנה. וכל חכם לב בו יצא
 צרכה אל עניקו להשפיע לזולתו עמה שחכנו האל ית' ית'). ולב לא יבין מה
 חועלת צפיו וצנאומו. ואני שמעתי כי חכמת הלשון והרקדוק תכלית'
 להגיע עמה אל הענין. ואע"פ שהיא קדימת כהקדמת היסוד אל
 הצנין. והענין קודם אליו קדימת סנה כקדימת האחד למנין. ותהיינה
 שתיהן שפחות לשרת לידיעת הענין. שהיא כגזרה ומתחלה לוקחה
 הלשון להורות הענין אשר בלב נטוע. ולבאר עמו מה שנפש המדבר
 כדי להיות לזולתו ידוע. על כן אדני שמעתי ואל כל צעיניך יחרי.
 ולשון ערומים לבדה לא תצחרי. ודע כי עליך חובה. אחרי אשר
 בחכמת הלשון דעתך רחנה. שהשחדל בהגנת עיניי הדברים. כי
 הלשון ככלי האומן חשובה. וצמעשי ים אשר כלם בחכמת פלאים
 תחזה גם אם חנסה. וכל פועל למענהו אלהים האנוש לענדו וכלי
 למעשה. **ויקח** אף האיש צמקש ויאמר לו עדין אתה המצקש כי
 בחכמת הלשון והרקדוק אתה כסיל וטפש. ואלו נגלו לך שעריה
 וצביליה. לא היית מוטיח דבה עליה. הלא ידעת כי חכמת הלשון
 מאד נצחרה. ומעלת המדבר נחות מעלה יקרה. והאיש נכבד צהיות
 לו שפה צרורה. וגבר יפתח פיו צמשליו. אין ערוך אליו. ולדק
 האומר כי על שכל האיש צמליו גם חכמת הרקדוק הנחה. מפוארה
 ומשונחה. כי בה נתכנו המלות. ודרכי הלשון עמה סלולות. ובלתה
 אצלות. ואיש יהלך באפלות. והיא עמוקה ורחנה. וחומת הלשון
 הנשגבה שומרת. ופרצותיה גודרת. ותהי צלחה לשמה. וכעיר
 פרובה ואין חומה:

השוב המבקש העפ"כ אין ראוי למשיל לנלות צה זמנו. כי מעט ממנו יספיק צה כדי שלא יטעה בכתבו ויוזן ענינו. ומאחר שזהה חכם צוהח החכמה. ותוגע צה הימים והלילות. שאל ממך שש שאלות. ויען האיש שאל ואני אשיבך על שאלתך

כפי דעתי הקלה:

שאלה ראשונה הודיעני מה טעם נבחרו אותיו' אהו' להיות' אותיות המשך על שאר האותיות? :

תשובה הטעם אשר נבחרו לקלוהם ועל כן הם נמלאים עם כל התנועות ופעם נראים ופעם נעלמים וגוספים וחסרים ומצולעים. והאלף ראש האותיות והקלה שבהם. והיא כנגד האחר. ומפני שהיא כנגד האחד תמלאה נעלמת עם כל תנועה:

בראש וראשון. ראשים. ראשית. מסעף פארה

ישע' יוד. (פי' שנכל אחד טעם עלות האלו כמלא תנועה אחת. ואחד כל אחת תנוה האל"ף אחרי') וכן כל חספ' הוא צה' בכת והא' בכל מספר במעשה (ר"ל שהאקדות הוא קוטר כל העספרים וטעני מולאות כל עספר בהקרב אחד לאחד לכך כל עספר הוא בכת האחד. אבל לא נפעל. אבל בכל עספר האחד הוא נפועל כי זולמו לא יתהוה העספר) ובעצבו' היות' ראש שמוהו סימן המדב' לזכר ולנקב': (פי' בעתד ליקוד העדבר בעדו כמו אפקוד אשעור) ונמלאת כוספת בסוף כמו **אתיקהא**. ובראש כמו **אזרוע**. ובחמלע כמו **והאזניהו**. והס"א סימן המדבר כי כן טעם **הא לכם זרע**. ופעם לתימה כמו **הנהיהו**. ותודיע הדבר כמו **האיש העבר**. ונבלעת כמו **מוה בידך**. וגוספת כמו **לירדה**. ונעלמת כמו **עושה**. כי **פרעה אהרן**. **לא יקרחו קרחה**. והו"או חמלא נעלמת עם שורק וחולם (ר"ל שהיא כמלאה נקה וכסמרת אחר השורק והחולם. והוא הנקרא צפי העדקקים נק כסמר עש"כ אחר הקס"ן ואחר הל"רי והמירק טן הכטע להיות אחריהם ו"ו נקה וכסמרת כמו שכתבו העדקקים יעוין בדבריהם). ומדבק זה עם זה (ר"ל ו"ו המנוח) כמו **אברהם ויצחק**. והיו"ד עשירי לאותיות ושמוהו לסימן בסוף המדבר (ר"ל בעבר בסוף יקוד העדבר בעדו כמו פקדתי. שערתי) ואחרו כי בעבור היות עשרה כולל לכל חשבון ע"כ היו"ד בחחרוני' כולל לכל סימן רבי' כמו **אנשים** ונבלעת כמו **בטרם אצרך** (ר"ל שלפי טעם הלשון היה לרדך להיו' יוד אחר האל"ף עפני שארש העל' יוד וכסמרה ונא דגש נל"יק מטורת היוד הקסר') גס תחת ו"ו' כמו **הו"י במזנך** (ר"ל שהיה ראוי להיות הווה עלשון מדבר הוות שרשו

הוזה והיו האקט היא ויו הפעך ובאה הויד תמורה הויו שהיא עין הפעל) ומתה ה"א
 כמו **יחסרון** (פי' שה"ד מתה ה"א לט"ד הפעל כי שרשו קסה. כמו מתסה
 לכה) ותחת אלף כמו. כל פקודי כל **ישרתי** תהלים קי"ט
 (כ"ל העניה לדעת העקבר ז"ל שנתלת ישרתי הויד מתה אלף ודינו אשרתי עלשון
 כי אשרתי נטה. כמו שכתב הרא"ש בע ז"ל נפי' תהלים וכן **תתיימרו** דינו
 כמו **יתאמרו כל פועלי און**) והוא נוסף כמו **יאהררבתתי עם**:
שאלה שנית אמרו המדקקים כי חלקי הדבור שלשה. שם ופועל
 ומלם והסימן ואזיו שמר את הדבר. שלמה בנה את
 המלוא. הים טעם להקדים זה לזה עד שהוצרכו להניח לו
 סימן? :

תשובה כן יש כי השם עומד בעצמו אינו מנטרך אל הפועל
 במה שיויר. והפועל מנטרך אל השם. כי הוא הנושא אותו
 והוא בו מקרה והמקרה אינו קם בעצמו אלא על זולתו נשען על
 כן ימוט במהרה ונשען ור"ל ישנה בנמיכת הוון והגיף שהוא העלם שני
 מקרה הפעולה) והמלה לא תורה על ענין בעצמה אלא שניהם זה לזה
 קושרת. ואהליהם להיות אחד זה לזה מחברת:

שאלה שלישיית הודיעני גדר השם והפועל? **תשובה** הדבור
 כלו שלשה מינים כי יש ממנו סימנים מורים על הדברים
 בעצמם ונקראים השמות. ויש ממנו שהם סימנים מורים על רשומי
 הדברי' מקלת' במקלת' ונקראי' הפועלי'. ויש ממנו שהם סימני' מורי'
 על קשירת השמות בפעלים. וגדר השם שהוא מורה על ענין מבלתי
 שורה בעצמו על זמן. והפועל מורה על ענין ומורה על זמן בעצם.
 וישאל המבקש והנה בוקר ויום שהם שמות ומורים על זמן? וישיבהו
 המדקק איני' מורי' על ענין שיהי' מליאותו בזמן כאמרך עש' ועוש'. ועל
 כן נאמר בגדר השם שלא יורה על זמן בעצם:

שאלה רביעית היאך אמרו כי הפועל העתיד ומה שעבר בטבע.
 והעומד בהסכמה?

תשובה מפני שהזמן אין לו הפסק כי הגלגל שהוא סבתו סובב
 תמיד. ואם הפועל נשלים כלו כבר נעשה. ואם נעשה
 מקלתו יאמר על מקלתו נעשה ועל מקלתו יעשה. ועל כן היה מה
 שאומרים עושה בהסכמה. (פי' שהזמן לא יעמוד אפי' רגע אחד. ואין אחד
 מתלקיו אפי' היותו קטן ממנו אשר יאמר עליו כי הוא זה עתה. כי לא יעברו ען
 המלקה אם שהזמן כבר עבר או לא עבר לפי שאין אמצעי ביניהם ולא נוכל לומר על
 רגע מהרגעים שיהיה שעדיין לא עבר ועתה הוא בעליאות):

שאלה חמישית למה לא היתה לבני אדם שפה אחת ודברים אחדים
 ומה סנה בהשחננו' הלשוני'. ולהיו' העמים או מאן כפרדי? :

תשובה לפי אמונתנו הלשון היתה אחת בתחלה. והסבה
 בהשחנתה מה שמזכר בתורה * (ר"ל ענין דור הפלגה):

שאלה ששית החדע לזה סנה אחרת טבעית:
השיב צעל הלשון לא ידעתי:

אמר לו המבקש הודיעני ספרי בעלי חכמת הלשון והדקדוק אשר ראוי לסמוך עליהם ואשר נכונים דבריהם:

השיב צעל הלשון המתחיל במלאת הדקדוק וננין הפעלים מהספרדיים היה ר' יהודה חיוג. ואחריו החזיק ר' יונה צעל הכנפים וחבר ספר הרקמה וס' השרשים. ורצ סעדיה ז"ל פירש התורה וספרי הנביאי' ודבריו טובי' ויש בהם ענינים אמתיים מלך החכמה. גם יש בהם ענינים אחרים היו דעות חכמי המחקר. והאחרונים מחכמי המחקר סתרו אותם. ואחרים כמו כן חזרו ספרים נכבדים קצ ונקי לזה הענין כמו החכם הרב הגדול ר' דוד קמחי וצעל השרשים וזולתו. וקרא המבקש עם צעל הלשון ספרי הדקדוק והלשון ונפשט הפסוקים ויש עמו עד מלאת לו שנה תמימה. ויהי כי הגיע העת להפרד איש מעל אחיו. אמר לו המבקש אדני צעל הלשון טובי. ויאמר לו בקראך הספרים השתדל לדעת הכונה בהם ולהבין. ואל תהיה כסוס כפרד אין הבין. וילך המבקש לדרכו וצעל הלשון יש למקומו:

זמרו לה חסידיו והודו לזכר קדשו. שירו לו שיר חדש הטיבו נגן בחרו עה. שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו:
להבין משל ומליצה דברי חכמים ויודותם. לדעת מוסר נביאי השיר ותוכחתם. חפש המבקש משורר אשר לו צביר עשר ידות. מנלח בנגינות ומשכיל שיר ידידות. ולומר מנעוריו לדבר בנכנדי ארץ נכנדות. וימלא משורר אשר המליצה היקר צפיו וכננד נינו. וחזון השיר נפרץ בלצבו. איש דברים ורצ מהללים. און וחקר תקן משלים. והרי נחלי דגש וחמאה בזמרותיו. נופת תופנה שפתיו. ויוף יזוב משירותיו. ימלא הפה שחוק רוח באמרו אמריו. וזור יצוק פלגי שמן דברו דבריו. צשוררו שיריו. ועל פיו יעלם אז ידלג כחיל פסת ותרון לשון אלס. יכפר כל עון וכל חטאת ואם משוא גדול' וכבד'. באמרו מזמור לתודה. בחן שפתיו יזור הנשמות. וימשוך לו צנועס מליו שרי אדמות. יתכו לו מפרי אמריו וצשערים יללוהו ריח שמניו טובים שמן תורק שמו על כן עלמות אהבוהו צשירותיו יגשא למעלה כדיבי עם ושויעהס. וישפיל למטה בני צליעל והעושים צמעטיהס:

משורר מעשיו חמה לרואים.
 למען יעשה בשיר פלאים:
 בהגביהו עד מרום שפלים.
 והשפילו עדי ארץ לגאים:

אמר לו המבקש אדם המשורר. אשר נחמתי שיריו ישינים יעורר
 כחמי החוגות במליצותיו ילצן ויזרר. וכל אמרותיו אמרות
 טהורות. והוא נעים זמירות. נופה הייתי בשירותיך. אשר מפניני
 הלחות חלונות והסחכלתי בזמירותיך. והס אור זרוח וזוקר לא
 עבותי. ודברוחך מנוף דבש ערבות. ושירותיך ראויים להלל צהן
 לרוכב ערבות. וכל דנריך במשפט תכלכל. להצין אמרי זיגה ולדעת
 מוסר השכל. ואחר שחנך ה' דעת. חזנה עליך להתעסק נחמתי
 האמתיות וסחריהן לדעת כי הן טרת האדם וללמו. ונשכל
 נבדל האדם על כל ננראי מטה זה' יהי' עמו. ואינו מהנכון לבלות
 הימים בהבלי המשוררים. אשר פיהם דנר שוא ולשונם תהג' שקרים.
 ולטוב דע ורע לטוב אומרים. הזונים על יסוד השוא שיריהם. ותהי
 האמת נעדרת דנרניהם. הנושכים בלשונם וחקקי און חוקקים. ונכזבי
 הדמיון מחזיקים. ויתלקטו להם אנשים רקים. ולדקו נחמתי
 המושלים. כי החכמה כפרי והשיר כעלים. ואמר החכם המלליח מאד
 מזני אדם. מי שמתעסק מנעוריו נחמתי המופת לא בהבלי המשוררי'
 ואמרתני אני:

כלה ימותיך בחפש סוד.
 חכמה ודעת לא בדברי שיר:
 ולעמוד רהתחכם ולדעת.
 דעת קדושים דרכך חישיר:

ראיתי והנה הפכפך דברי המשורר חר. נכרי לחמני לב ולאנשי
 אחת מחר. כי לכילי יאמר שוע ונדיב אל נבלים דנר
 בליעל יונק צו. ועמו החולים. זה דרכו שכל לו וחמה ושוא ודברי
 כזב בשירותיו ומזימה ועל יסוד השקר בונה בית אפלי. ועח קירותיו
 טפל. וינפה אותם סיגים מחן ומצית. נוטע כרם והנה עלה כלו
 קמשונים כמו פניו חרולי' ולילה שמיר ושית. והמבוקש מדבריו והנדרש
 להיות בהם הכזב מפורש אומרי' אמור השיר עגבי'. ופונים אל רהבי'.
 ומלאו בתייהם שקר ושטי כזבים. חומר הנחיס גרוע וטפל. מאסו
 הזונים ביסוד האמת והנס טחיס אותו טפל. והוא מחומר הסיקס
 החמש' הגרוע והאפל (כ"ל הוא הקיס השרי העצוב' נס' עלות הנין להכע"ס ז"ל)
 אין נוגה לו כי אס חושך ענן וערפל. ונענור כי חכמת השיר
 מהאמת רחוקה. ורות שקר צפי נביאיה ומהאמת נעורה ורקה. לא
 ישמשו בעליה אלא בשמות המושאלים והמועתיקים אשר הם מהודות
 על האמת רחוקים. ולא ישמשו בשמות המוסכמים. אשר השמרם
 פי חכמים:

ובשמוע המשורר מליו גער צו גערה. וחס לבו נקרצו. ונהגיו
 אש צערה. ויאמר לך הקדימני במשלו. כג' מי שלא

ושכיל הדבר הוא שגוף לו. ולולי שאני נושא פני המוסר בהצל פי שרפתיך. ולחרפות לדרחון עולם שמתוך. כי חרפת מערכות המשוררים. אשר כלל דבריהם על אופניהם דבורים. וזה דרכם להזהיר האדם לקרות מוסר וחכמה. ולצקס סגולה הנפש החכמה וכל מעשה רמה. ולשנח מעשי הטובים. ולהלל ולאשר מעללי הגדינים. ולגבל ולגנות בני בליעל. האומרים לאל סור ממנו וישעו לבמות בעל. ולפרסם החנפים אשר ניוורס מעלו מעל. ומעשי הרעים להודיע ולהלשין. וכמו שאמרו חכמים ז"ל הלאי מאן דסנו שמעניה שרי לבזויי בגי'מל די'ש וסין:

אמור איך תערוך איש אל משוררי.

והוא הלב ישמח עת ישורר:

וימתיק עם חכריו סוד ורעיו.

וחיי המקנאים במ ימרר:

ולדרוף הוד מיודעיו יעירוף.

ולררוש כל יקר אוהו יעורר:

וישים מחשכי הדברים.

באור ודבר שפחים יברר:

וראש חנין ילידי יום ישבר.

בעוז שיריו וים חוגות יפורר:

ויניח במליו אוהבי חום.

והיושר ושונאיהם יצורר:

יברך מעשי נדיב ופועלו.

כמו כל מעשי כילי יארר:

יחרף הזמן יען יעקש.

ישר לבב נאח דרבו יסורר:

קום המצקש ושמע ועדי האזינה. ולן שמע גערה ופתי חכמה הביני. ראה כי נסיר אומרים תהלות לאל. אשר שוררו אנשים מלפנים משה ובני ישראל. ושירת האזינו שהיא כוללת כל עקרי התור. כלל על דרך השיר אמור. ומהמשוררים היו אנשים לדיקים וישרים. נרות הקודש מדברים. וספר תלים נרות הקודש כתוב וכלו מזמורים. וחכמינו קראו קודש הקדשים לשיר השירים. יען זו נאמר דבקה הנפש במקור. ואהבת' וחשק' אל יוגר'. ודרך השיר להעיר האהב' ולהמתיק סוד האוהבים. ולפרסם השנא' ואיבת האויבים. והחכמים הקדומים אמרו כי הפסד הילורים והיותם. השנא' והאהב' סנחם. כי נשנא' ותפרדו זה מעל זה ירחקו. ובאהב' יקרבו זה לזה ואיש נרעהו ידונקו. ומטבע המשורר לדרוף אחר הגלות בדבורו ונפועלו. וספת יתר נאום לו. וסעד הטוב ראייה

המבקש

כי טבע זך טבע אומרו. ושהוא מגדולי הנפש ואשר המלכים חפנים
 זיקרו. וישא משלו ויאמר:

בשיר בעת יפור לנפשך חבל.

רבים יהודוך ושרי חבל:

חתן אליהם את רעות רוח והם.

לך יחגו כספם וגם זה חבל:

וזכרו כי באומה מן האומות. מלך רב ואחר חיל והעצמות.
 העמיד במשפט ארץ. ויפרוץ באויביו פרץ. והרשעים לא
 שכנו ארצו ויתנס לכלה וחרץ. ויהי כשמש הדו. וראוהו אנשים
 ולא מחל על כבודו. ונתקפו ונבזרחו. נשאת למעלה מלכותו. בן
 חורין וחכם ככל חכמה. ונתחנולות עושה לו המלחמ'. גבור חיל
 נודעו צעמים פעליו. ואני הוא האומר עליו:

רא עצרו כח לנגדו לוחמיו.

אך נחבאו כצאן טובח:

לא יחרד ברבות חיייהם.

ואיך ברבות חיישים יחרה זובח:

והוליד בן ואין צידו מאומה ממדות אציו המעולות. וגולד רש
 מקניני מעלותיו הגדולות. ויתנון אציו בדרכיו והביט
 און בו ולא ישרו צעיניו מהלכיו. כי אינס כדת המלכים וכהלכה.
 והוא נער ורך לא ילית למלוכה. והמלך נענז אל עמו. צראותו
 כי אין ממלא מקומו. כי זהיות המלך מכלכל במשפט דבריו. והוא
 חכם ומזין לאשוריו. ישמח כל עם הארץ והשקוט כל עיר. והאם
 הוא סכל יאנח עם וקול מהומות בארצו ובלהות צעיר. ונחלות הלג
 ידו כל האזרים ותהי אנוס' מכחם. וכן העם לפי שכל מלכ
 תהיה הבלחם. ואמר שלמ' מלך במשפט יעמיד ארץ ואמר החכם
 כשירצ' השם להטיב לאומה ישים השכל במלכיו'. והמלכות בחכמיו'.
 ואמרתי אני:

ברשות האר דרכי העם.
 כי טוב עם ועם יהיה על פי שכר שריו ונסכיבו:

וישרח המלך לחכמים יודעי העתים ללמדו חקי המלכות ולהדריכו
 בהם. ולהורות אליו מוסר המלכים והנהגותיהם. ויסרו
 אותו ולא היה שומע אליהם. והיה הולך צשרירות לבו וחבור
 ענבים. ויתאבל המלך על צנו ימים רבים. עד שנואש ממנו
 מרפא למחלת נפשו. וישלחהו מעליו וגרשו. ולקץ ימים צא משורר
 גדול במלכותו. מקצוי ארץ אשר אין כמותו. ויגידו לו דאגת המלך
 על סכלות צנו ורוע הנהגתו. ויצא לפני המלך ויקד לפניו וישתחו'.

ויאמר יחי אדני המלך וזכוראו יחיה מפלט לו וכל אשר יאוס.
 ויאמר המלך לו מה מלאכתך. ומאין תבא ומאיזה עם אתה.
 ויאמר ערבי אנכי ומלאכת השיר מלאכתי מאז ועד עתה. ואני באת
 מהאי הנקרא אי השיר. יען כל שוכן בו יפתח שפתיו בזמירות
 וישרי. ואני הגד הגד לי דאגתך ויגונך על אודות בך ואם כשר
 הדבר בעיניך. ישנ הנער אחי ימים או עשור. ואני אדריכהו
 במוסר המלכים ואיסרהו אסור רוח השיר אתן בקרבו. ואז תבא
 חכמה בלבו. ונחה עליו רוח דעת וחכמ' ורוח ענה וגבור' למלחמ'.
 ויאמר המלך קחנו ועיניך שית עליו. ואולי בלמדך אותו יתנכר
 הנער במעלליו. ויהיו ישרים וזכים פעליו. ותסי משכורתך שלמה
 מעמי. ואתה תהיה ועל פיד ישק כל עמי. ויחל המשורר לפעמו
 במחל המשוררים. וללמדו ספר הנחות ולשון השירים. ויהי בדרך
 וימלא לסקת נביאי השיר ונהפך לאיש אחר והשיר. אז אמרו
 הרואים. מה זה היה לכן המלך הגם הוא בנביאים. ויהי כמות
 הרוח עליו. דבר נכבדות וישא משליו:

כי לב יאוח לעלות אל ראש.

עש או היות נקבר בתחתית הר:

נפשו להשיג מעלה עליו.

חקל ולרדוף היקר מהר:

כי מי בעפרה חשקה נפשו.

יקר בעיניו לו יחי מוהר:

וראה אדם מייסר בשוטים. לאחד מהשוטים. וישא משלו ויאמר:

בוד יהיר בלי תחת גערה.

ואך כי לילה ויום השיחו:

ואל חכה בשבט גו חסר לבי.

לישר מעוה לכו ורוחו:

אבל חכה ופצוע דראשו.

למען כי מקום השר במוחו:

אחרי כן גרה המשורר מדון כינו ונין אחד מרעיו. ויהי ריב

כינו ונין אחד ממיודעיו. ויאמר בן המלך לסכותו בחרב

שיריו וירס אליו חלי אמריו. ואני ענינס העתקתי. ונזס הספר

אותם חקקתי.

אשאר לאדם בחלום אחוה.

אוהו הזה הרק והנבזה:

מצאצאיך וענני.

חיה אגרש אם אמת הוא זה:

יִקְרָךְ בן המלך הלך וגדל וה' עמו. וכשמע שמו בגוים ויגדל שמו. וישלח המלך בעדו. ויבא אליו עם המשורר אשר למדו. ובראות המלך פניו אמר החנכר הנער הזה במעלליו. והכרת פניו עמתי צו כי ללחם רוח אלהים עליו. ויגד לו המשורר כל אשר קרה לו. ויתן לו ככל חפצו ומשאלו:

אנוש ערום ובמלאכתו מהיר לב.
ולחשיג כל יקר מעריב ומשכים:
אזי אחיצבה לפני מרכים.
ורא אחיצבה לפני חשוכים:

אמר המבקש אל המשורר אשאל ממך שתבאר לי ארבע שאלות בענין השירים. כי לא מלאתי מי שבארם לי מכל מה שראיתי מהמשוררים. **ויען** המשורר העמק שאלה כי יש עמי תשובה על כל שאלה:

שאלה ראשונה הודיעני עיקר השיר וגדרו. וזמה ירצה שירו?
תשובה גדר השיר כי הוא מאמר מחובר ממה שיחקה הדבר: כלומר ממה שידמה לו. ושיהיה נחלק בחלקים ידבר בהם בזמנים שווים כלומר שיהיה שקול. וזה הכרחי בקיום השיר. אבל יהיה השיר יותר מעולה כשיהיה תכליתו מחותיות בעצמם. וביפוח המשורר אותם בזה הצחות:

שאלה שנית למה אמרו כי מלאכת השיר יש להם רושם גדול בהמון ותחת גערת השיר בהם ולמה היו תוכחות הנביאים ע"ה בדברי שיר ותהלותיהם?:

תשובה הטעם בזה מפני שהשיר בנוי על הדמוי. וההמון נמשכים בדעותיהם אחר הדמוי. ועם ישתמשו במאמרים השרים כשידברו עם אדם שירצו שיהיה פועל מהפעלים. וירגילו מעט מעט לעשות. והאדם הזה אפשר שאין לו עיון בפעליו לחסרונו. ועל כן לריך שהירוד דמיון על הפועל אשר יבוקש ממנו שיעשהו. ויקום לו הדמיון המקום העיון. ועל כן היו לו המאמרים מיפים ומפארים הדבר:

שאלה שלישיית ומה הטעם שהיו המלות אשר ידברו בהם המשוררים שקולות?:

תשובה מפני שאז יהיו יותר שלמות דמיוי ומפוארות אלל הכפז המדמה המתחזה לראות הדבר המפואר והיפוי. כמו

שיחאר האמון הללם במחוגה ומיפה אותו במיני הנצעים והזהב:
שאלה רביעית היאך אמרו המאמר השירי סבה להטעות. עד שיחשוב האדם כי דמיון האדם הוא הדבר בעצמו וכל שכן כשתחקר כן הדמוי? **תשובה** לא ידעתי:

אמר לו המבקש הדיעני זעלי השירים אשר ערנו שירותיהם ונעמו זמירותיהם. **השיב** המשורר השירות על שלש מדרגות. יש שירות נאמרות זננואה כשירת אז ישיר משה ושירת האזינו ואלו במדרגה העליונה. ויש שירות נאמרות זרות הקודש כשירות דוד וחולתם משירת חלים ומשלי ושיר השירים ואלו במדרגה השנייה. ויש שירות אחרות חזרו אותם חכמי המשוררים בחושבות האל ית' ומעשיו הנפלאים. ואלה במדרגה התחתונה. אבל שירות המשוררים בשבח בני אדם וזננותם הם ככסף סיגים על חרש מזופה. וכללם העשוי מעץ אשר עשהו זכבז אותו ייפה. ולא יעלם על לשונו זעל דעה אלא אם יסיה לצורך שעה ומעת הוסר התמיד וזגלות נפלנו נקחה ממנו רוח הקודש. וסכלנו ונחלנו ונחלמנו דומינו והחשינו מטוב וכאזנו נעכר. ואיך נשיר את שיר ס' על אדמת נכר:

אבל המשוררים שהם במדרגה התחתונה. היו מהם זאי ספרד כהחכם ר' שלמה בן גנירול ז"ל. והגניד רבי שמואל ז"ל. ור' יהודה הלוי. ור' משה בן עזרא. ור' אברהם אבן עזרא. וסרז ר' יצחק אבן גיאות. והחכם סרז ר' משה אבן קמחי ז"ל. וסרז ר' יהודה בן גיאות. ור' יוסף בן אבינור ז"ל. ואחרים רבים מהם בספרד. ומהם בקטלוגיא ופרובינצה. ואין ראוי להשיר משיריהם אלא מקצת פיוטים ולא כלם. ונשירי דוד לזכרם ראוי לשבח הש"י ולהללו. והאמ' כי דומיה חסלם לו:

אחרי כן ישנ המבקש עם המשורר חדש ימים ויראה לו השירות הנחות ששרו חכמי המשוררים. וכאשר ראה להפרד ממנו. אמר לו הדני המשורר זוני. **אמר** לו תסוד כל האדם והשמר ממנו. ואל תהלל אותו עד שתנסנו. אחת השירה שימה זפיד. ודברי' אל יליו מעיניך:

קנה דעה קנה שכל וחכמה.
 בעודך חי ותור אחרי מזומה:
 חקור בינה חקור סודה בכל לב.
 וחושיה הית דורש בעצמה:
 הגה כל יום ובלידה הגה בה.
 ומעיניך תגרש התנומה:
 יגע בה כי אזי תמצא עמוקה.
 ואז תבא לבית קדשה פנימה:
 דעה כי היא למדת לב העלה.
 והיא חיי יחידה החכמה:
 לבש יושר לבש כמעיל צדקה.

המבקש

עמה תומה עמה שריון כשלמה:
 נמוש השוא נמוש שקר וכזב.
 וחמצא האמת נפש איומה:
 ומחמדי זמן יהיו נקלים.
 בעינך כי זמן הבל ורימה:
 והעפר יסוד זהב וכסף.
 וכל מה על אדמה הוא אדמה:
 עזוב תועה עזוב דרך סבלים.
 ולמה כאויל תשגה ולמה:
 אשר יוליכך למקום אכזרין.
 ויושיבך בארץ הנשמה:
 ומעדן יגרשך מהרה.
 ועד עולם ישכנך באדמה:
 ואם מצוץ אויל חשבע ודבשו.
 אזי ממחרת חשבע כלימה:
 ואל חשב בשפל הכסילות.
 ערה לך על שמי שכל ורומה:
 ומרככת סציפך לעלות על.
 מרום חכמה חתי לעד בתומה:
 וגוף שפל בהרחיק תאותו.
 תמיתנו עדי יהיה שממה:
 ואם תמית בכקש האמת אח.
 גייתך תחיה הנשמה:
 ורדת אל שאולה חי הלא טוב.
 לאדם מהיוחו כבהמה:
 ואם ממאסר מוח רצונך.
 להנצל חתי נצל בתומה:
 ואם חרצה חיות עד אין שהקים.
 קנה דטה קנה שכל וחכמה:
 גם חלה הסילים תחמוז על לוח לנז:
 דרור ממאסר סבלות קרא לך.
 וצא מהאפלה אך נגוהים:
 ואם תאור באור שכל אזי נפ-
 -שך מיד שאול יפרה אלהים:
 ושפלי היקום הרחק וחיגע.
 להדבק בנפשות הגבוהים:

וילך

המבקש לדרכו והמשורר שב למקומו. ברוך ה' השלח אמרו ואמחו להנחות לב האדם והחזק דעתו האל המורה ליראיו בדרך הישרה. המוניח לחוסכו מהאפלה לאורה. ויהי עליהם סמרה. ועד הנה הגיע דברי האגרת הראשונים. ואלה דברי שיר האחרונים. ומסיום הזה והלאה אין לי חלק בשירות. ולא נחלה בזמירות. ועת לדרוש את ה' וכוף נחמדו יורני בדרך הישר ומחטא נלשוני ישמרני. **אמן אמן:**

כך יוצר כך נפשי צמאה.
 בארץ מחשואות התלאה:
 כך יוצרי כך כמה בשרי.
 בארץ מלאה מוטה ושואה:
 בארץ מחשבים אין נגוהות.
 ושוד נשמע בכל עבר ופאה:
 כדור אין בו לבד זדים ארורים.
 ופיו מרמה וחהפוכות וגאה:
 חשוך את עבדך מהם וחסדך.
 יהי נחם לרוחו הנכאה:
 וישר מעות לבי וממ-
 חלת החאווה נפשי רפאה:
 לך חכסוף וחכלה אל בראתה.
 ובראת כמותה כל בריאה:
 לבקש אותך אהך השיטמ.
 בעוד כי היא במחשכים כלואה:
 בעוד עב חאווה חחשיך ראותה.
 מאורך איך תהי צופה ורואה:
 ואיכה תעבוד אותך בשמחה.
 בעוד אותה יסיבב חיל מלאה:
 ואיך בה רוחך תבא בעודה.
 בארץ היא מחועכות טמאה:
 שלח אורך אלהים ואמתך.
 להנהיחה ואל חליה רפואה:
 עדי חשכה למורא איד זמנה.
 ומסך היא לבד תהיה יראה:
 ורעה מבשרך העבר כי.
 לבכה היא להשכילך מלאה:
 פדה מיד שאול אותה והצל.
 ועל שרף כרוב תהיה נשואה:

המבקש

הביננה דרכך אלהים.
 זדעת לא תהי מנה פליאה:
 ואם תדעך אז חמצא חן.
 בעיניך ולא תהיה שנואה:
 והורוה והפק לה חבונה.
 ונקמה בחסרך משגיאה:
 מחה את כל עונותי למען.
 נשוי פשע אהי וכסוי חטאה:
 ולב צמא כך רוח צמאו.
 מקור חייו ואל ימות בצמאה:
 אשר דורש בטובך שארחו.
 וזה חפצו ומי יחן וראה:
 ולדעת דרכך ולראות.
 כבודך מאוד ייגע ונלאה:
 ועורם זה בעיניו קל ואמנם.
 לך יוצרי כך נפשי צמאה:

חם

הרב כבסני מעוני ומחטאתי שחרני. הסתר פניך מחטאי וכל עונותי
 מחת. לב שחור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי:

דברי האגרת האחרונים.

חורח חכם מקור חיים לסור ממוקשי מות. כי נר מצות וחורה אור
 ודרך חיים תוכחות מוסר. תחלת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה.
 וידיך ככלות המצקש לחקור עניני האנשים אשר חקר כונתם. וירא
 והנה לא הגיע להם ההלכה המנוקשת שהיא ההלכה
 האמתית. ולא ראה אותם נתואר האדם המעלה. הבין כי כל
 מעשיהם ודעותיהם הלעות ומדרגות לעלות עמם אל ההלכה
 האמתית שהיא הידיעה. אז חקר ודרש ושאל הטיב בחינו ידיעה
 תמצא זו ההלכה ומאין תבוא ואיזה מקומה. ובאי זה חכמה
 תבאר מהותה. ויחל להתוכח עם המאמין בתורה אם המלא תמצא
 זה. ויתוכח עם המאמין בתורה האמתית שהיא תורת משה ע"ה.
 יען כי זאת התורה אשר עם משה לפני בני ישראל הסכימו רוב
 העולם שהיא מאת השם ית' ויתנרך. ושאר נימוסי העמים סדרו
 אותם חכמיהם ומנהיגיהם כפי המועיל להם. וכפי הזמן והדעות.
 והם משתדלים לדמות נימוסיהם לתורתנו ולקרב מעשיהם למעשיה.
 כמו שהעושה תננית דומה לתננית אדם משתדל בכל כמו שיהיה
 דומה לתננית האדם. והם מיחסים נימוסיהם לשם ית' ויתנרך

כדי להגדילם צעיפי ההמון. ולמען יאמינו העונש על המעשים הרעים והשקר על המעשים הטובים. **ואמר** החכם החמם צטנע הנפש והאמנם ימנענה מזה אחד משני דברים או פחד או עונש או תועלת שבר. **וידרוש** המבקש איש חכם בתורתנו אשר תורתו אמונתו. ויוגד לו לאמר הנה הוא מחזודד באחד המקומות. וימחר ללכת שם וימלאהו קורא בתורה. ושנת בראשית היתה. **ויאמר** לו אלהים עמך החסיד ירא אלהים וסר מרע. **ויען** האיש אלהים

ידריכך בני באמתו. ויפקח עיניך במאור תורתו. ויאמר לו המבקש מה מלאכתך אדני. **ויאמר** את האלהים אני ירא אשר עשה את הים ואת היבשה ונחורתו חשקה נפשי. ואין לי עסק בהבלי העולם ויתקיים על ידי אחרים. וגם אתה הודיעני מה הפלך ומה בקשתך ומי הביאך הלום. **ויען** המבקש זה חפני האת בקשתי

לדעת הללחת האדם ולמ' נצרה ומה תכליתו. ואני כבר חקרתי ענינים רבים אומרים שהגיעו לתכליתה. וכשחקרתי ענינים מאלתי שהם רחוקים מעיני בני אדם ועד הנה לא הגעתי תכליתו. ומאלתי רבים מונה כרחוק מזרח ממערב. ולדקו האומרים בעת הנתינה יכוצר האדם או יצחה. וראיתי כל אחד מהם יזכה את ארתו ומכסה פשעיו. ואומר אך עשרתי מאלתי און לי. ולדקו האומרי' כי אין אדם רואה חובה לעלמו. **ואמר** שלמה ע"ה כל דרכי איש זך צעינו ותוכן רוחות ה'. ואמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות. **ענה המאמין** שלום אתה ושלום בואך

אם באמת ונתמים נדנה רוחך לדעת תכלית האדם ולמה נצרה. הט אזנך לי ושמע תורתך. ודע כי האדם נצרה לעסוק בתורה ולהנות בה יומם ולילה למען ישמור לעשות ככל הכתוב. כי אז ילית בדרכיו ואז ישכיל וזו היא תכלית האדם והשלחתו האמתית ובזכות התור' יחיה האדם נזה העולם ויזכה לעולם שכלו ארוך. וכן נאמר כי היא חייך ואורך ימך. ותכמנו ז"ל אמרו כי העול' הזה לא נצרה אלא בעבור המתעסק בתורה כאמרם מאי זה כל האדם כל העולם לא נצרה אלא ללנות לזה ואמרו אין לו להק"נה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. ואמרו העולם ומלואו לא נצרה אלא בזכות התורה:

שאל המבקש ומאי הוא עיקר ענין התורה ?

השיב המאמין עקר התורה להאמין שיש צורה לעולם הוא אחד והמציא כל הנצראים מאין ולהאמין כי העולם מחדש ואינו קדמון. כמו שאומרים הכופרים. ושהוא יתברך משרה הנצואה על הנביא והוא שלוחו להודיע לבני האדם רצונו.

המבקש

ומשנה הטבע על ידו ועושה המופתים. ולהאמין השארות הנפש
אחר הפרדה מהגוף והעונש והשכר:

שאל המבכה הגידה נא לי אם ידיעתך אלו העקרים היא
בראיהם נקבלה? כי שמעתי אומרים כי היודע דבר נקבלה.
כהולך באישון לילה ואפלה:

השיב המאמין שמעתי דברי הכופרים ואגיד לך דבר כי אין לי
ראיה אחרת על זה אלא כך קבל משה רבינו ע"ה מהר
סיני. ואנחנו קבלנו ממונו. ומה צורך לראיה אחרת ועינינו ראו
ואזנינו שמעו:

שאל המבקש ואם יקשה מקשה על אמונתך. ויאמר האלהות
שנים. הא' ישגיה בעליונים והשני נחחחונים כמו שיש
מאמינים זה וכדעת אחר שאמ' שמוא חם ושלום יש שתי רשויות
ולא יקשיב לקבלתך. ויאמר כי כל העולם קדמון ויניח ראיות
ממה שיראה האדם. ויאמר כי שנוי הטבע נמנע ויהיה מסופק אם
הנפש נשארת. וכל שכן במלאו שלמה ע"ה שאמר מי יודע נפש
האדם העולה היא למעל' ויהיה על אמונת הפילוסופים שאומרים
כי כל הנימוסים הם מהנהגת אדם ומענמו כדי שלא יפסד סדר
בני אדם ולהתמיד השלים ביניהם מה חשיבה?:

השיב המאמין זאת תהיה תשובתי בקצרה. ואומר כי האדם חייב
להשען בכל אלו הדברים על מה שנאמר בתורה ואין צריך
להשען בשכלו מפני שיש בתורה סודות אלהיות ילאה להשיגם השכל
האנושי ועל זה אמר שלמה רחוק מה שהיה ועמוק עמוק וגו'.
ואמר וגם את העולם נחן בלזם. ואלו היה יכול האדם להשיג
אוחס הסודות מנד שכלו היה נשען על שכלו ולא היה מוטרח
לנבואה ולא היחה תועלת בה. והדברים שנזכרו בתורה שירחיקם
השכל והם מגונים אללו אינם רחוקים. ומגונים אלל האמתה אלל
הם אמת אלל השכל האלהי. והאדם אע"פ שהגיע לתכלית השלמות
מהאנושות הוא אלל השכלים הנפרדים במעלה הקטן והפתי אלל
האדם השלם. כמו שרבים מהקטנים ירחיק שכלם דברים רבים
ממה שאינם שוא אלא אפשריים כמו האדם שהוא בתכלית השלימות
אלל השכלים האלהיים. ואני אומר לך כי יש רבים מהמעיינים
מיגיעים נפשם למוצא עומק הדברים ולעמוד על תכליתם וייגעו
לרקי. ויקרה להם מה שאמרו חכמים ז"ל ללל במים אדירים
והעלה חרם צידו. ושלמה ע"ה אמר וגם שם אמר החכם לדעת
וכו' ואמר כל הדברים יגיעים וכו'. **וזכרו** כי היה איש מתבודד
לדעת סודות הנריאה. והיאך נברא העולם ולמה נברא והיה תמיד
חושב בזה. ויהי היום וישכס בצוקר ללכת על שפת הנהר כמנהגו

מפני שהחכמים הקדמונים כשהיו רוגים לחשוב בדברי חכמה יוצאי מחוץ לעיר והולכים כדי שתיגע הגוף ציגיעת הכפש. ויהי הוא הולך על שפ' הנהר וחושב לדע' תכלי' זה העול'. והאיך נברא. ואם הוא מחודש או קדמון. ומה למטה ומה למעל'. ומה לפניו ומה לאחור. והנה איש עומד על שפת הנהר ולפניו חפיר' קטנ' אשר לא תכיל מלא כד מים. וזידו כלי והנ' ממלא הכלי מהנהר ומערה אותו אל החפירה. ויריץ האיש לקראתו ויאמר לו מה המעשה אשר אתה עושה. ויאמר עלה על לבי להבנים בתוך זה החפירה כל המים שעברו בזה הנהר ושעתידין לעבור מיום שנברא העולם עד סופו. אמר לו איך זה אלא שגעון גמור ודבר נמנע. ויען האיש יותר שגעון ויותר נמנע מה שאתה חושב לדעת. ויסתר האיש מעיניו ויבקשהו ולא מלאו. וידע האיש כי בא לו התעוררות אלהי. כדי להחזירו מטעותו ולהשיבו אל נכון. ולא שת לבו עוד לחשוב באחוס הדברים:

אמר המבקש לכה אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלהי'. ויפקח השם ית' עין שכלך לנאר שאלותי למה נאמר ואל משה אמר עלה אל ה' מי ה' האומר. והשם ית' ה' מדבר עמו. ועוד מאחר שעשרה הדברים היו כתובים בארבע אלהים למה לא נכתבו במשנה תורה כמו שהיו כתובים על הלוחות. כי יש שנוי ביניהם במלות. ועוד אני שואל מנך התאמין כי השם ית' אינו משתנה בשום פנים ושהדברים הנרטים לפניו הם נרטים לעול' וכן הנתענים נחענים לעולם:

השיב המאמין כן הוא בלי ספק כי כן נאמר כי אני ה' לא שניתי: **ויאמר** לו המבקש אם הדבר כן למה לקח עמרם דודתו. ויעקב שתי אחיות. ואחרי כן נאמר זה. ואמר כי את כל התועבות החל ולמה לא אסר זה על האבות:

השיב המאמין אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. כי המדקדק בכיוצא באלו הוא צעירי כופר ומקנץ בנטיעות וזרק האומר כי מי שצקס הדא בזכות כופר. ואני רוצה להיות כמו שלוגו השם יתעלה ויתנרך תמים תהיה עם ה' אלהיך. ועוד אגיד לך דבר כי כל המוסף בדקדוק בכל כיוצא בזה מוסף מחלוב ולא ימלט מאנחה ודאגה כל ימיו. ועל כן היה המאמין בחורה כפי המובן מפשטיה בששון ושמחה כל ימיו. כאמרו פקודי ה' ישרים משמתי לב. והאחרים שחוקרים ומדקקים באלו הענינים ציגון ועמל. ועליהם נאמר יוסף דעת יוסף מחלוב: ותכמינו חכמי החורה כבר פירשו על דרך האמת והשכל אלה הדברי' הנראי' כזרים. ופירושם באמת נאמרים. ועיין בדבריהם ותמלא מרגוע

לנפק: **השיב** המבקש אהה אומר הפך מה ששמעתי מפי חכמים ונבונים שפרי החכמה השמחה והמנוחה:

השיב המחמין דבר ידועה הוא כי האדם הנשען על צוראיו ומחמין בתורתו אמונה חזקה הוא מחמין בשכר העולם הבא ובוטח ציולרו שיזכה לאותם החיים. והנה הוא חי בשמחה כל ימיו. ולא יפחד מהמות לדעמו שנפשו לא תמות. אבל החוקרים והמדקקים צאלו הענינים הם מסופקים בשכר העולם הבא. ומי שהוא מהם עשיר לא ישמח בחלקו. ויחיה חי נער מפני שידוע חייו ושאלין לו השארות בזה ויפחד וידאג מהמות כי אינו מחמין שמתים נפשו אחרי מותו. ומי שהוא מהם עני כל שכן וכל שכן:

אמר לו המבקש רצוני לדבר עמך מתורה שנעל פה חולי תבאר לי מהם דברים שאני מסופק בהם כי צעלי הקבלה ז"ל הוציאו לאור דברים רבים מדברי התורה. ונארו אותם תכלית הניאור והעירו על דברים נפלאים למי שמזין דבריהם:

השיב המחמין כן הוא כי לולי הקבלה היינו משמשים בעורים בקיר:

שאל המבקש אשאלך שחודיעני למה לא נכתבה תורה שנעל פה כמו שנכתב תורה שנכתב. ואמרו ז"ל דברים שאמרתם לך נכתב אי אהה ראשי לאמרתם על פה. ודברים שאמרתם לך על פה אי אהה ראשי לכתבם:

השיב המחמין הטעם כדי שלא ירצו המחלוקות בישראל. כי הדב' הכתוב כל אחד יבין אותו כפי דעתו ודעות בני אדם אינם שוות בהנחתם. ועל כן נמסר הדבר לשופט אשר יהיה ציונים ההם. ואהה רואה כי כשנכתבה תורה שנעל פה לצורך השעה באמרתם ז"ל עה לעשות לה' הפרו תורתך. ושכתבו יהיה סבה שרצו המחלוקות והדעות והקושיות. ונפלו באחרונה במה שנרחו מומנו תחלה:

שאל המבקש אני רואה בדבריהם דברים שראוי לתמוה מהם כאמרתם ז"ל אסור לו לאדם לכוף את אשתו לדבר מזוה שגאמ' ואן דרגלים חושא וכי מה ענין זה לזה?:

השיב המחמין זה וכיוצא בזה הוא לאסמכתא לדבריהם לא שחשבו שזה פשט הכתוב וענין זה כי מי שמוכרת אשתו שלא לרצונה חושא וסמכו זה הענין לזה הפסוק. פירוש דרגלים כמו וצלית' היוצאת מנין רגליה:

ואמר לו המחמין אהה שמדקק בדברים למה לא נאמר באברהם וצרה לו הצריה ואמר וצרה עמו?:

השיב המבקש מפני שלא תמצא בלשון כריתת צרה אלא עם מלת

עם לא עם מלה לו. כאמרו כרת ה' את הצרם צרית לאמר. ואת כמו עם כאמרו את יעקב איש וניתו צאו. ואמר לא אתכם לדכס:

השיב המאמין אין זה כלום אבל חכמינו ז"ל גלו זה הסוד ואמרו מלמד שהקב"ה אחז את הצרם וסי' חותך. לכך נאמר וכרות עמו:

השיב המבקש זה אמות אבל לא על הדרך שאתה מזיני. ורמון מנחת קליפות אכלה וחוכו זרקה. ואני מבקש ללקוט שושנים ואתה רוצה להטעין אותי חבילה של קוליס:

השיב המאמין על כיוצא בך נאמר באזני כסיל אל מדבר כי יבח לשכל מליך:

השיב המבקש הנראה לי שאין לך ידיעה בפשוטה של פסוקי התורה שהוא העקר כמו שאמרו ז"ל אין מקרא יולא מידי פשוטו ורזוני לדבר עמך בשאר ספרינו. ואחל לשאל לך במשלי. אמר מי עלה שמים וירד וגו' ואני שואל ממך שתבאר לי כוונת אלו הפסוקים אם ידעת?

השיב המאמין חכמינו ז"ל ביארו זה כי אמרו מי עלה שמים זה משה. מי אסף רוח זה אהרן. מי צרר מים זה אלישע. מי הקים כל קצוי ארץ זה אליהו:

השיב המבקש גם זה דרש כי אם היה זה כונת אמרו מה חכמה סודיע:

אמר המאמין השמעת אתה זו ככון מזה? :

השיב המבקש קבלתי דבר זה מהחכמים. ואני אומר דרמז ובקצרה. ואני ערב לך שלא יכנס באזניך. אשהוללו אצירי לב ותמהו חכמים איך נחן השכל במרומים רבים. ובשפל ישב וירד על ירכתי ארץ. וישכב וירדם. על כן יאמרו המושלים כי *האשה מזודה פרוסה לאור צה האיש (כ"ל שכינת המעבר צה על המועד. וכעל צדך קמו אל האשה כי הוא בייחוס זה וכעך האשה אל בעלה כן ערך ויחס המועד אל השכל שהוא המור' שלו ואילו הוא נושא את כפשו ואין להאריך מה כי הדב' עבאר בעט העין ועין ככד הוא) וכן אמר שלמה ע"ה ומונח אני מר ממות את האשה אשר היא מזודים וחרמים לבה אסורים ודיה. טוב לפני האלהי' ומלט ממנ' והחוטא ילכד בה. ופליא' דעת מהס איך הנפש קשור' בצשר ומהסבת זה. ומי השליט צרות לכלוא את הרוח ונצורה מהס מזימה ואיך הושרש ולא ישיגהו החוש הנגר כמים הרצים אשר לא יעמוד ענור בצדו'. והנהו כערוס אשר יירא כי ערוס הוא ויחצא וימאן להראות עד שילבש בגדיו ויכסה ערותו ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים אשר חליפו' לו מאין הפסק אפילו כהרף עין והעושה תמיד על כן לא ימות לעולם. ותמהו

איך קצוי ארץ כגליון חרוץ תמיד ואיך היו לשמה כרגע ולא ספוחמו והארץ
 עומדת (ר"ל כי ההפסד והכליון בעולם הזה היא העולם הבאה.
 הוא לבד נפרטים אבל לא נהכללי) ואיש* האלהים אשר שלח להורגו סר לראו'
 ולדעת מה זה ועל מה זה: (אשר הטניה ל"ל שר"ל עשה רביו חסה על הסנה
 צוער באש ולא יצטר. והוא דבר המעומד להפסד ועליו סובב והולך ואותו לא
 יעשה כלה)

השיב המאמין אתה מדבר עמי קשות ודברים משוגשים לא יבאו
 באזני ועמל הס בעיני. והם כדברי תלומות המדברים שוא
 אין להם פתרון והם יאמרו כדבר הזה אשר אין
 לו שחר:

אמר לו המבקש וידעתי גם אני כי הסכלות השמין לנך מהשכיל.
 והכביר אזנך משמוע. ועיניך השע. והנה התנדר לי
 שאין לך עסק בנגלות. וכל שכן בנסחרות. וכל ידיעתך להשמעת
 אזנים. ואמונתך מלות אנשים מלומדה:

ויחדר אף המאמין במבקש על דרכו נפשו. ויאמר לו לך לדרך השמר
 לך אל תוסף ראות פני.

ויאמר לו המבקש לא אוסיף עוד ראות פניך. אבל אבקש ממך שמוני.
 ויאמר לו הוי ממעט בעסק ועסוק בחורה והפוך זה דכולא
 זה וסיב וכלי זה ומנה לא תזוע. שאין לך מדה טובה ממנה ועל צינחך
 אל תשען:

אז ה"ך המבקש לבקש חכם בחורה ובחכמה. ויגד לו כל אשר קרהו
 עם המאמין והשאלות ששאל ממנו והשובותיו:

ויאמר לו החכם דע כי הללחת האדם האמתית הניע לו
 בשמירת החורה. וכן אמר שלמה ע"ה סוף

דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מלותיו שמור כי זה כל האדם.
 כלומר תכלי' האד' היא יראת השם ית' וית'. אמנם ידיעת שרשי החור'.

וסבת עקריה לא יתכן אלא מידיעת החכמות המבחרות אותם. והן
 החכמו' המבחרו' מליאו' השם וייחודו וידיעות עלם נפש האדם. ואיך

הדנקות ציורה. כי הדנקות זו היא ההללחה האמתית. והטוב
 שאין לו תכלה כמו שבאמר מה רב טובך אשר לפנת ליריאיך. ומפני

שידיעת החכמות הכרחית בשלמות האדם. אמרו ז"ל ששואלים לאדם
 ביום הדין. קבעת עתים לתורה פלפלת בחכמה. ואמר החכם כמו

שהגוף יאור באור הנפש והנפש בשכל. כן השכל יאור באור האמונה ולא
 יש"ם כי אם זה. ודע כי יש הפרש בין הידיעה שיודע מלך השכל והיא

הנקראת ידיעה. ובין הידיעה שיודע מלך הקבלה והיא הנקראת אמונ'.

כי הידיעה לורת הידוע בנפש הידוע. אלא שיתכן שתהיה לורה בנפש
 שיודע שלא יהיה לה מליחות מחוץ נפשו ואין זו ידיעה אמתית. ומזה

הנך יקרה הטעות ליודעים. אבל האמונה היא שינדיק האדם למגיד
 לו אותו הדבר ויסמך עליו במה שספר לו ואפשר שיגיד לו דברי' שלא יאמין
 הוא בהם. ויגיד בפיו הפך מה שנלצו ויהיה כחצי. ומה הנך יקרה
 הטעות לקצת המחמינים. ודע כי זידיעת החכמות האמתיות יעמוד
 האדם על סודות החורה וסתריו. והמנקה השלימות האנושי לרין
 שיהעסק בהם לאחר שהעסק בחור' ואז ידע כי כל מה שנזכר בנראשי'
 הוא האמת אבל המזיניו. ויש ראיות עליו משקול הדעת ומה שאמרו
 חכמנוז' על אוחס הדברים ישלו פירושו ואין הדברים כפשוט' והם מעירי'
 האדם על דברים רבים זרמו ונקלרה:

אמר לו המנקה אשאל ממך שתבאר לי אוחס הדברים כי נחמ' נפשי אליהם:

השיב החכם לא אעשה: פן אפרוץ הגדר שגדרו חכמנו ז"ל
 ואעבור על מצוהם שלו להסתירם מהסמוך. ואמרו דבש
 ותלכ תחת לשונך. אבל זדעהך מה שזכרתי תבין הכל מאיליך כי הם
 זוסרו ראשי פרקים. ואע"פכ כדי להראותך כי כל דברים אמת
 ואינם דברים מנעיס כמו שיחשוב מי שלא יבין אותם שאל מהשאלות
 שמים ואשינך עליהם:

שאל המנקה באור לי מה שאמרו. זעשה שזרח הקנ"ה אדם
 הראשון מלא כל העולם זראו. שנאמר אחר וקדם לרמני.
 ויש אומרים גולם זראו. והיה מוטל מסוף העולם ועד סופו. הדא
 הוא דאמרן גלמי ראו עיניך:

השיב החכם זה אמת והנה מבאר אותו זרמו דבר זרור הוא כי
 השכל כללי ואינו תופס מקום. כי מה שהוא במקום הוא
 גוף זבהרת. וכששופע השכל על החומר כלו וחמעט והיה במקום
 במקרה. ומה שאמרו גולם זראו והיה מוטל מסוף העולם עד סופודבר
 זרור הוא כמו כן. כי הגולם זברא זבחילה מסוף העולם ועד סופו כי
 הוא מארבע יסודות שמקומם עד הגלגל וכשנזרח אח"כ והיה גולם
 ולורה נתמעט. ראה כי אמרו זו מלת מוטל שהוא מורה על גוף.
 אמרו באדם מלא כל העולם שמורה על דבר שאינו גוף. כאמרו מלא
 כל הארץ כבודו:

אמר לו המנקה השם ישמך לנח כי דלית אח החרם ומלאת את
 המרגלית. והולך אל חכמים יחכם וזחסוך שחבאר לי מה
 שאמרו על ושתי זח גזריא ועשה לה זננ? :

השיב החכם כל דבר שפולט נקרא זדבריהם זננ. כאמרו
 שמים כנגד שמים ואחד יולא זננ. וידוע כי יקרא לרחס
 שיפלוט לחוף. או אפשר שלמה זו נח מונע מהשמים:

אמר לו המנקה אני רואה בחורה דברים רבים שירחיקם השכל.

השיב החכם חכמינו ז"ל התירו לנו אותן הספקות באמר' דברה

תורה כלשון בני אדם. והר"ם ז"ל חזר וזוה הענין
הספר הנקרא מורה נבוכים והוא ספר נכבד עד מאוד ומועיל. ודרך
להשיב האמתות ומחיר רב הספקות למצין אותם ולא יוכל המעיין בו
לרדת לעומק דעתו וכונתו אלא אם התעסק קוד' לכן בחכמו'. ואעפ"כ
יש לך לדעת כי יש דברים נעלמו בתורה לא יוכל החכם לרדת לעמקם
כל שכן זולתו. ויש מחכמי המחקר מי שאמר כי כונת בעל הדת לא
תודע בתחלת מחשבה אלא אחר עיון גדול וחקירה רבה. והמשל על זה
נשני בני אדם שהיו הולכים בדרך. וישצו לאכול לחם על שפת הנהר.
והיו ציד האחד שלש ככרות וציד האחד שהים. ופחותו אותם לאכול.
ויעצור עליהם אדם. ויאמרו לו שיאכל עמהם ויאכל. ולאחר שגמרו
אכילתן קם האיש והשליך ציניהם חמשה דגרים. ויאמר חלקו אות' ציושר
והלך לו. ויריצו האנשים על זה בעל השתים ככרות אומר תקח אחת
השנים דגרים וחצי. ואני השנים דגרים וחצי כי כן אמר האיש שנתחלק
אותם ציושר. ובעל השלש ככרות אומר אני אקח השלשה ואתה השנים.
עד שיצטרכו ללכת לפני שופט הנימוס שישפוט ציניהם. וכאשר הגידו
לו הדבר שפט שיקח בעל השתים ככרות דיגר אחד. ובעל השלשה
ארבעה דיגרים. ואמרו כי זה המשפט משפט אמת. ואם תצין ענינו
והאיך היושר בו אתה חכם במשפט הנימוס. ואם לא תצין שאל לשופט
הנימוס והוא יודיעך האיך זה משפט אמת:

אמר לו המבקש הודיעני פירושי התורה שדרך האדם
שיתעסק בהם והם ראויים לסמוך עליהם?

השיב החכם בתחילה יתעסק בתורה שנכתב ואחר כך בתורה

שבעל פה שהיא פירושה. ודילאד' צומן הזה נקראו

הלכות רב אלפסי ז"ל. ויקרא עמהם ספרי רבינו משה ז"ל שהם נקראים

משנה תורה כי הם דברים נכוחים גם פירוש המשניות ספר מועיל מאד.

והרובה לעמוד על הפסק די צדציו. ואם יפנה טוב הוא שיטנה במשניות

ובגמרא שהיא פירושן. כדי ליגע המחשבה ולחדד אותה כי זה הכרחי

בלמוד כי היגיע זה תקל על האדם הידיעה וההבנה ושיזכור אותם

העניני'. אבל אגיד לך דבר כי אין ראוי לבלות כל הימיו בקושי' ודחיו'

כמו שעושים רבים. ומיגיעים נפשם כל הלילה בקריאה הלכה אחת.

ובנקה אם ישאל השואל ענין מענינה. אין מענה:

ואמר החכם כל חכמה שלא חכנם עם בעלה במרחץ אינה חכמה.

ואתה המבקש אם יש את לך לדעת כל דבר על צדו אחר

שתתעסק בתורה חנה את לך להתעסק בתכמות. והתל מהחכמות

שהם הלכות לחכמה הטבע והאלהות. ואז תצין יראתה' ודעת אלהים

חמא. אבל יש לך להזהר חכלית האזהרה והשמר לך ושמור נפשך מאד

פן תשכח דברי החורה ופן יסורו מלצנך ואל תאמין מדברי חכמי שקול הדעת קשון או גדול ממה שסותר דבר מדברי החורה. כי אמונת החורה היא העיקר. כי היא מהשם יח' וית'. והיא למעלה משקול הדעת והיא הדרך לדעת האמת. ורוב דעות חכמי שקול הדעת נחכמת האלוהות הם הפך האמת. ודעותיהם נחכמת הטבע הוצד מעורב בהם עם האמת והולכת להזיח על זה. פן תשא עין שכלך להסתכל בדבריהם וראיה ראיותיהם ומופתיהם ונחת ותאמין אותם. ואז תלא להרבות רעה. ותהיה מכת אלישע אחר חמס השחל להיות מכתר' עקיבא שכנס בשלו' ויאלא בשלו'. ויקרא המבקש עם החכם בחורה שנתה מדברי חכמים ל'חמש שנים. וכל שנה ושנה היו קוראים הפרש' וכל הפירושים שפירשו בה המפרשים. וכותבים על ספר הפי' הנבחר שבהם. ומה שהיו מפרשים בו מעלמם. ויהי כי הגיעו הימים להפרד זה מזה אמר לו המבקש אדני תחסיד לני. ויאמר עשה חלמוד חורה עיק' והשאר טפל' ואל תאמין לכל דבר אלא ח"כ יעיד עליו השכל או זעליו. * (ר"ל הקנ"ה בחורו או ע"י נטאיו. כי הוא עקור הנייה ואדון השכל. זה כונת המבקר בעליו) וילך המבקש לדרכו והאיש ישב במקומו:

ראשית חכמה קנה חכמה וכל קניניך קנה בינה. בדרך חכמה הורחיק הדרכיך במעגלי יושר. לשמור מזימות ודעת שפתיך ינצורו:

ויהי בכלות המבקש את כל התוכחת הזאת עם החכם המאמין בחורה הלך במלותו לדרוש נכמת הלימודיות. והיא תכח' המעיינת נכמלא' הנפשטים מהחומר אשר ישיגם השעור והם חמסה. **חכמת החשבון** (אריטמטיקה) ומעיינת בהשגת החשבון וסגולותיו. **וחכמת התשבורת** (גאומטריה) ומעיינת בקו ושטח הגוף במוחלט. **וחכמת המראות** (אפטיקה) ומעיינת בקו והשטח והגוף מלד מה שהם מעוייני' (ר"ל לפי מה שראים בעינים אבל לא לפי מה שהם בעלמם ונמוסלט). וחכמת הכוכבים (אסטרונומיה) ומעיינת בכמו' חנועו' הגופי' הגלגלי' ומכוחיהם ושערי גליהם ומקמיהם). **וחכמת הנגון** (מוזיקה) ומעיינת בניגונים ויחסיה' וחבוריה': **ויהי** מחכמת החשבון וימלא איש חכם בה מכת פיתח' גוראש המעיון בזאת החכמי'. **ויאמר ארני המבקש** כלת' נפשי לדבר חכמה. ואני שמעתי עליך כי אתה חכם נחכמת החשבון. ואני מחל' פניך שתודיעני מעט ממנה כדי שאעמוד על עקרה:

השיב החשבונאי זאת החכמה נפלאה. וחכמים גדולים דקדקו בה. ועם היותה הכרחית לנני אדם במשאל ונחתם.

יש לנו מבח גדול בידיעת השם יתעלה ויחנך ועקרי המצות והתחלום:

אמר לו המבקש ומה חכמה יש בחשבון עד שאתה מעלה אות' כל זה העלוי. והפתי שבני אדם יגיע אל לרכו ממנו צמעת עיון? :

השיב החשובי אלה דברי מי שלא עיין בזאת החכמה ואמנם מי שלא יכיר הדבר לא ידע ערכו. ועתה שמע דברי ואז תבין מה שאמרתי. דע כי בידיעת טבע החשבון והיאך הוא נולד מהאחד שהוא קודם השנים. ידעת יחד השם יחנך. וידיעת מחודשיו. וכמו שהאחד עקר החשבון וממנו יהי' החשבון. והוא נמצא בחשבון. כמו כן השם ית' עקר כל הנמצאים. והוא הממלאם והנמצא בהם:

ויאמר המבקש בלבו ה' זה אות למ' שאמר דוד ע"ה. אם חסך שמים שם אתה ואליע שאלו הכך. ודע כי הנמצאי' כלם שנים כללים ופרטים. והכללים תשע מדרגות כחשע' אחדים: **הראשון** הכורה ית' שהוא אחד לדוד. **השני** השכל צעל שני כחות (כ"ל הטבעי והקניי כמו שהולך וענאר). **והשלישי** הנפש צעל שלש כנויים. **והרביעי** החומר צעל ארבע לרופים. **והחמישי** הטבע צעל חמש' שמו'. **והששי** הגוף צעל ששה פאו'. **והשביעי** הגלגל הנחלק לשבע' גלגלים. **והשמיני** היסודות צעלי שמהם מזגים. והתשיעי הדברים המהווים צעלי תשעה המינים:

אמר לו המבקש באר לי עד שאדעהו: **השיב** החשובי דע כי כמו שהאחד קודם החשבון. כן השם ית' סבת כל הנמצאים. וכמו שהשנים ראשון לכל החשבון סודרו אחר האחד. כמו כן השכל הוא ראשון נמצא חדש אחרו הכורה ית' ויש ממנו קנוי. וכמו שהשלישה אחר השנים כמו כן סודרה הנפש במציאות אחר השכל ומיינה שלשה. בהמית ולווחת ומדברת. ואחר כך החומר הנקרא היולי סודר אחר הנפש כמו שסודרו הארבע אחר השלשה. ומפני זה נאמר כי היולי ארבעה מינים. היולי המלאכה. היולי הטבע. והיולי הכל. והיולי הראשון. ואחר כך הטבע סודר אחר היולי כמו שהחמשה אחר הארבעה סודרו ועל כן אמרו כי הטבעים חמשה טבע הגלגל וטבע הארבע יסודות. ואחר כך סודר הגוף אחר הטבע כמו שסודרו השש' אחר החמש' ועל כן אמרו כי הגוף יש לו שש פאות. ואחר כך סודר הגלגל כמו שסודרו השבעה אחר הששה. ומפני זה הגלגלים שבע' כשבע' כוכבי לכת. ואחר כך סודרו היסודות בתוך הגלגל כמו שסודרו השמונ' אחר השבעה ועל כן אמרו ששה צעלי שמונ' מזגים. ואחר כך גולדו השלש' סוגים מעלי תשע' מינים והם

אחורנייהם כלם. כמו שהשע' סוף מעלת האחדים. וביאור זה כי ההיום מהיסודות. הדומם והנזומה. והנ"ח. ו**הדרומם** שלשה מינים. עפריים שאינם נחיים ולא נשרפים כמיני קנקנתום והפוך והדומה להם ואזנים נחיים ולא נשרפים כהבז והכסף. ואזנים נחיים ונשרפים כגפרית: **והצמות** שלשה מינים נטוע כחילן. וזרע כמו הגרעיניים. וזומח מעצמו. כעשב. ו**ב"ח** שלשה מינים מוליד כמותו. ונולד מצינה. ונולד מעפוש. ומפני זה אמרו כי החשבון נאות לזורת הנמצאים. ובו חסתייע הנפש לרעת הדברים ושהוא הדרך אל היחוד:

אמר לו המבקש כל אלה הדברים מועילים מאד. ואחלה פניך שתלמדני מהם עוד:

השיב החשבוני ויש ראייה מהחשבון על מה שאמרו החכמים כי השם ית' ויתנ' לא צרא אלא דבר אחד. כי הוא אחד ועל כן ה' העולם אחד וכגוף אחד. כי כשתכה אחד באחד ילא אחד לך לבדו. וכן יש ראייה מהחשבון על מה שאמרו כי מעשי השלם שלמים. ומעשי חסר חסרים לעולם וחסרים ממנו. כי כשתכה אחד באחד ילא לך אחד והאחד דבר שלם. וכן כשתכה אחד בחני אחד ילא לך חני והחני חסר. וכשתכה חני אחד בחני אחד ילא לך רובע לבדו:

שאל **המבקש** ומה ראייה כי כן הדבר?
השיב החשבוני הראייה על זה. כי כשתכה עשרה בעשרה ילאו לך מאה. וכשתכה עשרה בחמשה ילאו לך חמשים. וכשתכה חמשה בחמשה ילאו לך חמשה ועשרים:

אמר לו **המבקש** בחסדך שתנאך לי שש שאלות מואת החכמה. ויען החשבוני שאל:

שאלה ראשונה צאר לי מה שאמרו כי החשבון כלו מארבעה יתרכב ומה חועלת בידיעה זו?

תשובה כשתצרך א' לארבעה יהיו חמשה. וכשתצרך שנים לארבעה יהיו 4' וכשתצרך ג' וד' יהיו ז'. וכשתצרך א' ושנים ושלשה וארבעה יהיו עשרה. וכן הדבר בעשרה ובמאות ובאלפי'. וזה נאות למה שהתנאך בחכמה. כי כל הגופים ההיום הנפסדים הרכבתם מארבע יסודות והם עקריהם. והדברים הטבעיים אמנם היו כלם מרובעים כמו הטבעים והחלטים וזולתם כדי שיהיו הדברים טבעיים נאותים לדברים הרחוניים. כי הדברים שאינם גופיים הם על ארבע מדרגות. השם ית'. ותחתיו השכל הכללי הפועל. ותחתיו הנפש הכללית הגלגלית. ותחתיה החומר הראשון. ואלו אינם גופיים. ויחס הש"י מהנמצאים כיחס אחד מהחשבון. ויחס השכל הפועל כיחס השנים מהחשבון. ויחס הנפש הכללית כיחס השלשה.

ויחם החומר הראשון כיחם הארבעה: |
שאלה שנית היאך אמרו כי החשבון על ארבע מדרגות וזהו
 דבר בהסכמה? :

תשובה החשבון ארבע מדרגות. האחדים. והעשרות. והמאות.
 והאלפים. ואין זה דבר הכרחי מהחייב מטבע החשבון.
 כמו היותו זוג ונפרד. אלא הוא דבר מוסכם סדרו אותו החכמי'
 בנתיחהם. והאנוס עשו זה כדי שיהיו הדברים הנמנים נאותים
 לדברים הטבעיים המרובעים :

שאלה שלישית היאך אמרו כי השגעה חשבון ראשון שלם?:
תשובה מפני שנכלל בו עניני החשבון. כי החשבון זוג ונפרד.
 והזוגות יש מהם ראשונים ושניים. וכן הנפרדים.
 כי השניים ראשון הזוגים. וארבע' זוג שני. והשלש' ראשון הנפרדי'.
 והחמש' נפרד שני וכשהקבץ זוג ראשון לנפרד שני או נפרד ראשון
 לזוג שני יהיו שבעה:

שאלה רביעית היאך אמרו כי האחד מפני שהוא א' אינו
 נחלק?:

תשובה מפני שהאחד צסוג הוא וכן האחד צמין והאחד צאיש
 אינו נחלק מנד שהוא איש:

שאלה חמישית היאך אמרו כי כמו שנכללים בשלש' הששה
 כי יש בהם האחד והשנים והשלש' וכשהקבץ
 זה יהיו ששה והם ראשונים להם. כמו כן השלש' מקרים שקרו
 לגלגל הם ראשונים אל הששה מקרים אשר קרו לגופות זה העולם
 ומהם הורכבו?:

תשובה לא ידעתי:

שאלה ששית על איזה דר אמרו מהקדמונים כי החשבון
 מהתחלות הנמנאים ומה הכריכם לומר זה?:

תשובה לא ידעתי:

ויקרא המבקש עם החשובי בחכמת החשבון עד מלאות לו
 שנה תמימה. ויהי כאשר רצו להפרד זה
 מזה אמר לו המבקש אדני החכם לוגי. ויאמר השתדל בהיותך
 חי וסיכולת צידך לעשות המעשים הטובים ולקנות החכמה כי אין
 מעש' ודעת ותשבון בשאול אשר אחת הולך שמה. **ויקד** המבקש
 לדרכו והחשובי ישב במקומו:

להקשיב לחכמה אוניך המה לבך דחבונה

אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק חבונה: נחלו פתאים
 אולה וחכמים יכתירו דעת:

אחרי כן הלך המבקש לנקשת' בחכמ' התשבור' (ונלע' געאקטעריה)

וימצא איש חכם מכת הקלידי' הששנורי. ויאמר לו אדני החכם
תאזני לרעה עקר כל חכמה ואני מבקש ממך שתעמידני על ראשי
דברי' מחכמת הששנורת;

השיב התשבורי דע כי זאת החכמה יסוד לחכמת הגלגלים.
והיא חכמה מפוארה והיא מעיינת במרחקי'
מופשטים מהחומר. והם שלשה. האחד אורך לבדו בלא רוחב והוא
הקו והתחלתו הנקודה ואין לה חלק. ומפני שהיא מהתחלה שאין
לה חלק היא אורך. ומפני התחלתו הרחב. היא בלא רוחב.
והשני הוא אורך ורוחב והוא השטח והתחלתו הקו. והשלישי אורך
ורוחב ועומק והוא הגוף והתחלתו השטח. ואלו השלשה הם התחלות
הששנורת וטרשיהם:

שאל המבקש הנראה לי מדברך כי הקו והשטח אינם נמצאים
אלא במחשבה לא בחוץ? :

השיב התשבורי כן הוא כי החוץ לא ישיג אלא גשם כולל
ג' מרחקי' :

ויאמר לו המבקש אשאל ממך שתראני דוגמתם. כדי שאעמוד
על ידי ידיעהם? :

השיב התשבורי הקו יתבאר בין הכל והאור. ובין שני גוונים.
ויתבאר השטח. כי הוא המבדיל בין המים
והשמן. וכשתראה לדעת כח הנקודה ויתרונה על הקו צמוחים
הנבט נקודת הכל והקוטבים אשר באמצעיות והכלולות :

שאל המבקש ומה תועלת זאת החכמה וכונתה? :

השיב התשבורי כונתה לעלות מהמוחש אל המושכל. ומהגוף
הטבעי המורכב אל הרוחני והמעלמיס החומריים אל
המופשטים. ואיכות ראיות הפשוטים והדנקות בהם. ולהפרד
בשלמיות שאינם נמצאים בעולם הגופנים. אלא בצורות הנקיות
מהחומר שאינם צראות העין. ולה יקיף אותם המקום אלא הם
מקום למקום. * וסבת * התחלת * הזמן. (פי' שנתכמת הששנורת גם
יודע ענין הזמן מכני שגם הזמן הוא דבר מופשט מהחומר אך הוא נשוא בחוץ הגלגלי')
וחכמת הששנורת היא מאזנים יודעו בה המרחקים. וקוטרי השמים
והארץ ומדידתם וכוכביהם :

אמר לו המבקש צהסוך שתבאר לי שלש שאלות בזה
החכמה :

ויען התשבורי שאל ואני אשיבך עליהם.

שאלה ראשונה למה אמרו כי הקו הישר חסר. והקו
העגול שלם? :

השובה מפני שהקו הישר אפשר להוסיף עליו עד אין קץ.

ומה שאפשר להוסיף עליו הוא חסרי. והקו העגול אי אפשר להוסיף עליו והוא עגול:

שאלה שנית למה אמרו מקצת החכמים כי המרחקים שלשה ענמים?:

תשובה מפני כי בהסתלק אלו השלשה מרחקים יסתלקו גרמי הענמים לדעתם:

שאלה שלשית היאך אפשר מה שאמרו בעלי הששזורת שיחכן להוניה שני קוים האחד מעוקם והשני ישר. יסיבנייהם מרחק זה בתחלת לכתם. וכל מה שירחקו יחסר אותו המרחק ויקרב האחד מן האחד ואפשר שלא יפגשו זה בזה ואלע"פ שינאו לאין תכלית?:

תשובה כבר התבאר זה במאמר אחד עשר מספר הששזורת במופת אמתי. ואלע"פ שימאן זה הדמיון והוא נמנע אללו. ואין זה מקום ביאורו כי יצטרך להקדמות רבות:

ויאמר לו המבקש והיאך הוא זה אפשרי ועל האמתה אלא אם הוא הטעאה וחכמי הטבע בארו כי כל יש לו תכלה ואי אפשר שלא יהיה למהלך שהוא על יושר קץ ותכלית. **ויען התשבורי** לא ידעתי:

ויקרא המבקש עם התשבורי שנה תמימי. ויהי כאשר רנו להפיר זה מזה. אמר לו המבקש אדני החכם לוני. ויאמר לו התשבורי קח העקר ופטור הטפלה. ואל תכלה כל ימיך לבקשת ההלעות פן ילכו לבטלה. וילך המבקש לדרכו. והתשבורי ישב במקומו. **אזן** שומעת ויעין רואה ויהי עושה גם שניהם. אל תזן שינה לעיניך ולעפעפיך חנומה. עיניך לנכה יביטו ועפעפיך יישירו:

אחרי כן כאשר ללה המבקש לדבר עם התשבורי וידע תכלית החכמה. התחבר אל איש חכם בחכמת המראות. וישאל ממנו להודיעו עיקר זאת החכמה ומה התועלת שיגיע ליודעה ממנה: **ויאמר לו החכם** דע כי זאת החכמה מעיינת בקו ובשטח ובגוף מלד שהם מעויינים. והיא חוקרת

כל מה שתחוקר אותו הששזורת מהגורות והשעורים תולתי זה: **שאל המבקש** ואם הדבר כן למה היא נפרדת מחכמת הששזורת?:

ויען החכם מפני שבזין מהדברים אשר יתחייב הששזורת שהם על ענין מהענינים מזידה או הנחה או סדור או זולתי זה יוחשו עניניהם כשיעוין בהם שהם הפך זה. כימה שהוא מרובע כשירא' האד' אותו מרחוק לפעמים יתשנהו שהוא עגול. והדברים המוחתים בשטח

אחד יראה שקלחת עמוקים ונקלחת והדומה לזה. ועל כן זאת החכמה
 חבדיל בין הדגדג הנרא' כפי מה שהוא ובין מה שירא' נהיפך מה שהוא
 עליו. וזאת המלאכה יוכל האדם לעמוד על מדידה מה שרחוק מן
 הגופים כגבסי ההרים ועמקי הנחלים ומרחקי העצים. וגופי הגלגלים
 ושיעוריהם. ויעשו כלם להשיר הראות צם. כדי שלא חטעה העין
 במה שהעין אליו. וזאת חקרו גדול השמש ושאר הכוכבים. ומס
 שהשיגו בחקירה אלף ותשעה ועשרים כוכבים. שנעה מהם הם הנקראי'
 הנזכרים (ונקראים בלע"ז פלאנטיין) ויש לכל אחד מהם גלגל. והאלף
 והעשרים ושנים כלם בגלגל אחד. והוא הגלגל השמיני המקיף בגלגל
 שבתאי. ואמרו כי הקטון שבאלו הכוכבי' כמו הארץ שמי' עשר פעמים.
 והגדול כמו הארץ מאה ושבעים פעמים. וכשחקרו שעורי הכוכבים
 הנזכרים מצאו כי הלבנה חלק מתשעה ושלושים חלקים מהארץ. כשתהי'
 הארץ נתלק. וכוכב חלק משנים ועשרים חלק מהארץ. ונוגה חלק
 משבעה ושלושים מהארץ. והשמש כמו הארץ מאה וששים (אשר העני"ה
 ר"ל ש"ס י"ב כאן ולריך להיות מאה וששים וזהו פעם. כענין צהקדשת פי' העשנה
 סדר זרעים להכנס"ס ז"ל. וכן כתבו כל המחקרים הראשונים ואף כי האחרונים לא
 הודו להם בזה וכתבו ורבו שגוף כדור השמש בערך כדור הארץ ית' מעשרת פעם מאה
 אלפים פעמים) ומאדים כמו הארץ פעם ושמונית פעם וזרק כמו הארץ
 חמשה ותשעים פעם. ושבתיי כמו הארץ אחד ותשעים פעם. וגוף
 השמש כגוף הלבנה ששת אלפים ושש מאות וארבעים וארבע' פעם. וכן
 מצאו כי מרחק השמש מן הארץ אלף חלק ומאתי' ושתי' חלק כל חלק מהם
 כחצי קוטר הארץ. ומרחקה האמצעי אלף ומאתים ועשרה חלקים.
 ומרחק הקרוב מהארץ אלף ומאה וששים חלקים כל חלק כחצי קוטר
 הארץ. ואמרו כי חצי קוטר הארץ שלשת אלפים ושמונה מאות ושמונה
 עשר מיל. והמיל שלושת אלפים אמה:

אמר לו המבקש אם השיגו זה השגה אמתית הוא פלא. ואבקש
 מורך שתבאר לי באי זה דרך ידעו זה? :

השיב החכם ככלי הנחשת הנקרא אלטור"לאב יהי' זה נראה לעין.
 כי כשנסחכל בהם וגשים סימן צמק' מהיישוב וכדע קו גובה
 הקוטב ואחר כן נלך א' לפון עד שיראה לנו יותר מואותו הרוחב צמדג'
 או נעלה לפאת דרום עד שתחכם' ממנו מדרג'. נמצא המהלך שיש בין
 שתי המדרגות. הוא שעור חלק אחד מחלקי הגלגל. ומשעור הארץ
 ששה ושתי' מיל ושני שליטית מיל. וכשנכ' ששה וששים מיל ושני שליטית
 מיל שלש מאות וששים מספר חלקי הגלגל יתקבץ מזה ארבע' ועשרים
 חלק מיל. והו הקו הסובב כדור הארץ:

אמר לו המבקש מה שאמרו משעור גדול השמש וקטנו' הארץ כמעט
 שהוא כמעט אלפי שיוכל האדם להשיג זה על אמתתו:

אמר החכם אין ספק בזה אלא מי שחקר בזה החכמה כמו שאין ספק אלאו במציאות השמש. כי השכל משיג זה מזר ראיות לקוחות מהחוש ולבאר לך זה על אמתתו ינטרך אריכו' גדול ואין זה מקומו. אלא לבאר לך במופת. כי השמש גדולה מכדור הארץ כפלי כפלים. ואומר כי דבר ברור הוא כי אור הלילה והכוכבים מאור השמש ואין להם אור אלא מאור השמש. ואן היתה השמש כמו הארץ יתחייב שיהיה לל הארץ שהוא הלילה יולא מהארץ ועובר עד הגלגל והולך למעלה עד אין קץ. ויגיע עד הכוכבי' הקדומי' מהגלגל השמיני וילקו מפני שלא יגיע להם אור השמש. מפני שהארץ תעמוד בינה ובין אור השמש. ויתחייב מזה לקוח הלכני' בכל חודש ויהיה לקותה כל הלילה לרוחב קוטר הארץ ואין הדבר כן כל שכן כשהיה השמש קטנה מן הארץ. ומפני היות השמש גדול' מהארץ בהכרח. על כן לא יעבור ללא גלגל הירח. כי לל הארץ כל מה שעולה יקלר רחבו והיה סופו דק וכשיפגש הלכני' נסיף הכל שהוא דק תלקה הלכנה ויהיה לקותה כשיעור רוחב הכל. ואפשר שיעבור הלכנה על ימין או על שמאל וילקו רביעיתה או שלישייתה או חזיה כשיעור מה שהשמש לו לל הארץ. ואפשר שיעבור הכל על קוטר הלכנה וחלק' כול'. ולעול' לא ילקו מלל הארץ שאר הכוכבי' אלא הלכנה. מפני שכל הארץ יכולה קודם שיגיע אליהם. ומפני שהשמש גדולה מהארץ מאוד:

אמר לו המבקש רצוני שחבר לי ארבע שאלו' מזה החכמה.

ויען החכם שאל ואני אשיבך עליהם:

שאלה ראשונה בניה יהיה הרחוק לדעת חכמי המרחות? ?
תשובה אמרו כי העין תראה הדבר בדבר היולא מהעין. ויקראו אוחס ניגולות ויפגשו במוחם הנרא' ותשיג אותו וזה הוא דעת הפלטון. וחכמי הטבע בטלו זה ואמרו כי אלו היה כן לא תצטרך העין לאמצעי שהוא האויר. והביאו על זה ראיות אחרות:

שאלה שנית הנראה ממה שאמרת כי גוף הארץ אין לו שיעור כנגד גוף הגלגל ואם כן הוא היאך יחשיך ללו אור הלכנה כשיעמוד בינו ובין השמש. וכל שכן בזהויות השמש גדולה מהארץ השעור אשר זכרת? :

תשובה מפני כי כל גוף אע"פ שהוא קטון ויהיה ללו מהשמש ומכלי אור שיהיה נגדו על השווי ממקומו יאריך אותו הכל כפלי כפלים מנבזה קומתו. כמו שנראה לל האדם כשירח השמש ויהי' נוכח מקום רגליו יאריך כפלי כפלים. ואמנם לא תהיה לו לל כשיהי' השמש על ראשו. מפני שאין לו מקום יהיה נראה בו. וכאלו הוא עובר תחת הארץ. ואמנם לא יגיע אז אור השמש ללכנה מפני שהארץ קרוב' מהלכנה ורחוקה מהשמש כמו שמגן האדם יגן עליו כשהוא דבק לגופו. וכשירחק ממנו לא יגן עליו:

שאלה שלישיה למה לא היה העומד צמים יראה השמש קרובה ממנו עד שיחשוב שהוא נשטת המים. וכמו כן יקרה לנו שהוא על הים כשהזרח השמש וכשתערב. וכמו כן יקרה כשיהיה אור עב עולם ממקום קרוב מהרואה. שיחשוב שהשמש נשטת אותו האור. ולמה היא נראית פעמים גדולה. ופעמים ידוקה ופעמים אדומה? :
השובה לא ידעתי:

שאלה רביעית למה יראה האדם הכוכבי' הקצועים כאלו הם רועשים מה שאין כן בשאר הכוכבים? :

השובה לא ידעתי. ויקרא המבקש עם צעל חכמת המרחות שנה תמימה. וכאשר רצה להפריד ממנו אחר לו אדני החכם לוגי. ואמר לו למען לא חטע' בנפשך ותחגא' הסתכל בשיעור עומך ומעלתו. וערוך אותו כנגד שאר הנמצאים. ואז תדע כי מאפס ותהו חמה נחשב: **וירך** המבקש לדרכו והחכם ישב במקומו: **ך** יום אפלך לילה אחה הכינות מאור ושמש. ויודו שמים פראך ה' אף אמונתך בקהל קדושים. ראו הליכותיך אלהים הריכות אלי מלכי בקדש:

וירי כאשר חמו דברי המבקש עם צעל חכמת המרחות שם מומת פניו אל חכמת *הכוכבים (אסטרונומיה) והכחות המגיעים מהם לארץ. וימלא איש חכם בזה החכמ' והוא מכת בטלמוזם. ויגד לו לאמר. אנה מלא ענדך תת לבו להבין דברי חכמים ולשמוע דבריה'. והגני מפיל תחנתי לפניך שתודיעני ראשי פרכים מחכמתך:

ויען החכם הגני והלוגי להפק זממך. ודע כי זאה החכמה עיונה בעצמי הגלגלים ותנועותיהם. ומהם חוקח רחיה על המניעם שהוא הצורה ית' ויתנרך. ודע כי שורש חכמת הכוכבים אחר ידיעה שלשה דברים. והם הכוכבים והגלגלים והמזלות. והגלגלים גופים כדוריים ועל כן נקראו גלגלים לכדירותם. וכמו כן הכוכבי' הם כדוריים והכוכבים יש מהן שנקראים נכוכים. ומהם נקראי' קצועי'. והכוכבים הם שנעה בשנעה גלגלים. האחר מקיף האחר כקרומות הצלל. והקרוב אלינו הוא גלגל הלבנה והוא מקיף בארבע היסודות. וגלגל כוכב מקיף לגלגל הלבנה. וגלגל נוגה לגלגל כוכב. וגלגל שמש לגלגל נוגה. וגלגל מאדים לגלגל שמש. וגלגל דק לגלגל מאדים. וגלגל שבתאי לגלגל דק. וגלגל הכוכבים הקצועים לגלגל שבתאי. וגלגל המזלות לגלגל הכוכבים הקצועים. ויקיף הגלגל האחרון לגלגל המזל' והוא המניע לשאר הגלגלי' מקיף בכל יום ולי' הקפ' אח'. ויש אומרים כי גלגל המזלות וגלגל הכוכבים הקצועים אחד. מפני שרואים שזה נוכח זה. והסכמת קועניהם ומרכזיהם. והגלגל המקיף נחלק לשנים עשר חלקים כמו האצטיות כל אחד ממנו נקרא מזל. ואלה שמות'

טלה שור האומים סרמן אריה בחורה מאזנים עקרב קשת
גדי דלי דגים. עשה מהם שמאלים. והם עש"ה סא"ב. וכשתהיה
השמש באחד מאלו תהיה הלילה גדולה מהיום. ודע כי בחנועי הגופים
הגלגלים תהיה ההויה וההפסד וישפעו כחות מהם ומהכוכבים על זה
העולם השפל וכל שכן השמש:

ואמרו כי הטבע הוא כח מכחות הנפש הכללית והוא מתפשט בכל
הגופים אשר תחת גלגל הלכנה. והנפש הכללית הגלגלית
היא רוח העולם והסב' נשמיר' לורות הגופי' והמיני' בחומר הוא קיו'
סבותיהם הגלגליות. אבל שנוי האישי' הוא מנד שנוי סבותיהם. וניאור
זה כי הסבה הפועלת לאלה הפעלי' מאחר שהיא' הנפש הכללי' הגלגלי'
דרשות נוראה ית' וית' והיו היסודות חומר להם והטבע פועל אותם.
והגלגל וכוכבי' כמו הכלי'. והי' המונח בחכמת הכוכבים שלש' מינים.
והם הגלגלים והמזלות והכוכבים. והיו רשומיהם באלה היסודות כפי
היחסים השלשה. והם יחס גדלי גרמיה' ויחס מרחקי ערכויהם. ויחס
חכמות מוקנתם. ומפני שהיו היחסים אשר בין גלגל הכוכבים
הקצועים ובין היסודות שמורים מרחקיהם וחכמותיהם כלומר שלא
ישתנו. היו הסוגים השלשה לורותיהם שמורות בחומר. ומפני שהיו
היחסים אשר בין מרכזי הגלגלים הנושאים לכוכבים. ובין אלו
היסודות מרחקיהם שמורים וחכמותיהם וגדליהם היו לורות מיני
אלו הסוגים כמו כן שמורות בחומר. ומפני שלא היו שמורים
היחסים אשר בין גופים הכוכבים *הגנוהים (ר"ל הקצועי' שה' גלגל השמיני)
וגלגל בתקופותיהם ובין אלו היסודות. לא היו שמורות לורות אישי
אלו המינים בחומר כלומר שהם משתנות:

ואמרו כי שנתאי ישפיע ממנו כח רוחני ויתפשט בכל העולם
וכו מתאחז הנורה בחומר כמו שיתפשט מהטחול כח
המרה השחורה בכל הגוף וכו יתאחזו חלקי הגוף בעלמות והעור
ויקפאו הליחות. והנימום (ר"ל שקי הדם) יקרא זה הכח מלאך בעל
נצאות ומלאך המות ולו יחסו האקלים הראשון:

ואמרו כי ישפע מנדק כח רוחני יתפשט בכל העולם מהגלגלים
והיסודות ומה שיוולד מהם. וכו יהיה הזריות במעשים
והמלאכות ובקשת המעלות הגדולות והתכליות. והנימום יקרא זה
הכח מלאך הכעס. ואור גיהנם. כמו שיתפשט מגוף המרה
הירוקה המתכת לחלקים המשלחת אותם למקומם. והאקלים השני
מיוחס לו:

ואמרו כי ישפע כח ממאדים בו יתמלעו הטבעים שהם הפכים
וישמור סדר הנמלאים כמו שמשלת כנד רטינות הדם
אשר עמו יתמלעו החלטים ויגדל הגוף. והאקלים השלישי
מיוחס לו:

ואמרו כי ישפע מהשמש כח רוחני יתפשט בכל העולם. וכו' יהיה גדול הגופים וחיותם. והוא סנה היותם נרשות בוראו ית' ויה' במקומות שיגיע ממנו לזה העולם. כמו שהלכ מתפשט ממנו חמימות לכל האיברים והוא מקור חייהם. והתועלת המגיעים ממנו לזה העולם נראות לעין. והוא סנה ארבע פרקי השנה והיום והלילה והוא המאור הגדול. והאקלים הרביעי מיוחס לו:

ואמרו כי ישפע מנגה כח רוחני יתפשט בכל גופות העולם. וכו' תהיה טובת סדר ותפארת הנמצא' כמו שיתפשט מהאלטומכא תאות התענוגים לכל החושים. והאקלים החמשי מיוחס לו:

ואמרו כי ישפע מכוכב כח רוחני יתפשט בכל העולם מהגלגלים והיסודות בו תהיינה החכמות וההתעוררות והנבואה. כמו שיתפשט מהמות המחשבה והדמוי והסתכלות. והאקלים הששי מיוחס לו:

ואמרו כי ישפע מהלכנה כח רוחני יתפשט בכל העולם. בו יהיה הנשימ' הנמצאת בעולם. כמו שיתפשט מהגוף הכח אשר בו תהיה הנשימה. והנימוס יקרא אותו מלאך בעל חילים וגבריאל ונחלה ירדו המלאכים וירדו הנרכות משמים וזהם תעלינ' הנפשות והאקלים השביעי מיוחס לו:

ודע כי מלבד מה שתחקור זאת החכמה מתנועות הכוכבים ושעוריה' ושעורי הגלגלים חוקרות הארץ וכמה הוא הנושג ממנו. ותחקור ישוב האקלימים:

אמר לו המבקש ומה תועלת זאת החכמה וכוונתה:

השיב החכם כדי שתתאו הנפש הזכה והטהורה המאירה באור החכמה לעלות לעולם הגלגלים ולהגיע למעלות השלמות. שהיא מעלת המלאכים. ושיקל בעיניה להפחד מהמקומות הטבעיים והתענוגות הגופניים. ויקל בעיניה המות ולא תכאז על פרידת מה שהורגלה מעיני זה העולם. ושחדע ידיעה אמיתית כי מה שחגיע אליו הוא דבר נפלא. ושחראה מה שלא ראתה עין ולא שמעה אוזן ולא עלה על לב בן אדם ושהיא תעלה למקו' הרוחני' ולמקום הקדש:

אמר לו המבקש אשאל מייך שתבאר לי ראשי דברים מזו החכמה. ויען החכם כי החכמים

שחקרו זה אמרו כי הארץ כביצה חזיה שקועה במים. וחזיה צולט מהמים. והחזי המגולה החזי ממנו חרב אלל דרום מהקו השוה. והחזי האחר הוא נושג אלל לפון מהקו השוה. וזה הקו הולך

מוזרה למערב זהו במחשבה. והוא תחת טלה זיהום וזליל' צו שוים. וזנה הרובע הנושג שבע' ימים. וכל ים מהם איים יש בכל. אי מהם עשרים פרס' עד מא' פרס'. עד חלף פרסה. ומאלו השבעה ים אספ'מיים ויש צו כמו חמשים איים. ומהם ים אלפ'קאלנה ויש צו כמו שלשים איים. ומהם ים גר'גאן ויש צו חמש' איים. ומהם ים סוף ויש צו חמש' עשר איים. ומהם ים פרס ויש צו שבעה איים. ומהם ים אלס'כס ואלה'נד ויש צו חלף איים. ומהם ים אלס'ין ויש צו מאתיים איים. וזנה הרובע גם כן חמשה עשר ימים קטנים ויש מהם מעשרים פרס' עד מאה פרס'. אבל גוג ומגוג וים קרושיים. וים זא'נג וים הירוק וים המקיף אינם זנה הרובע הנושג. וכל מאלו הימים הוא כמו סעיף מהם המקיף. וזנה הרובע הנושג כמו מאתיים וארבעים נהרות גדולים יש מהם מעשרים פרסה עד מאה פרסה ועד חלף פרסה. וזנה הרובע כמו מאתיים הרים גדולים. יש מהם כמו עשרים פרסה עד מאה פרס' עד חלף פרס'. ומהם שארכו מוזרה למערב ומלפון לדרום. וזנה הרובע שבע' יסונים וים הנקראים **אקלימים** יש בהם כמו שבעה עשר חלף מדינ'. ימשלו עליהם כמו חלף מלכי' והאקלימים הם שבעה חלקים אורך כל אחד מוזרה למערב וארכו מלפון לדרום. ואורך הראשון כשלוש אלפים פרסה. ורחבו כשמונ' וחמשים פרסה. והקצר שבכלם הוא השביעי. כי ארכו כאלף וחמש מאות פרס' ורוחבו כחשעים פרסה:

יאמר לו המבקש רצוני לשאול מן חמשה שאלות מזו החכמה:

ויען ההכם שאל ואני אשיבך עליהם:

שאלה ראשונה הודיעני היאך אמרו כי הגלגלים הם זה למעלה מזה. ויש לכל כוכב משבעה כוכבי לכת כוכב בפני עצמו?.

תשובה ידעו זה מתנועותיהם. כי ראו כי כשהלכנה תחת כוכב או נוגה ולא יהיה להם רוחב שהלכנה תחשיך אותם. וכמו כן תחשיך הלכנה הכוכבים שלמעלה ממנה כשתחבר עמם באמצע הגלגל. וכמו כן תחשיך נוגה מה שלמעלה ממנו וכן השאר. וכמו כן נראה מקצת הכוכבים פעם הולכים לפני השמש ופעם אחריה:

שאלה שנית היאך תאיר הלכנה מאור השמש והיא שחורה?:

תשובה נוף הלכנה אע"פ שהוא עב הוא מקבל אור השמש כמו שיקבל אותו הדומם. וכמו שנראה לפני ההרים

הקשים כמו החלמים מקבלת אור השמש כשמערב ומזרח ויהיו כגון
 הלבנה אע"פ שהם שחורות. ואפשר שיאירו עמקי הרים האפלים
 ויגיע להם האור על זה הגד תזרח השמש צערצ כשיפלו לנזויה על
 הענן העצ השחור:

שאלה שרישית אמרו כי כפות רגלי בני אדם צייטוב כנגד
 כפות רגלי קנחס. וראשיהם כנגד ראשיהם (והם הנקראים
 בל"ע אנטיוורס ר"ל כוכבי רגלים) והיאך יתכן זה והוא נמנע אלל
 הדמיון? :

תשובה זה דבר נראה לחוש לחוקרים היסוב. וראיה על זה
 כי הנושג מהארץ ארכו מוזרח למערב מאה ושמונים
 חלקים. והנושג צפתי הקלוות והאמצע. ומי שהוא בקנה כמו
 שהוא באמצע. ומי שהוא באמצע כמו שהוא בקנה וכאלו הוא על
 שטח שיה. ואע"פ שאינו שיה אלא כדורי. וזה ראה כי היושבים
 בקצוי היסוב ראשיהם כנגד היושבים באמצע. ואלו היה יסוב
 ביתר הארץ התחתון אשר יסוב עליו טלה היו עומדים שם בני
 אדם כמו שעומדים היושבים על פניה. ומטה הארץ על האמתה
 הוא עומק בטנה אלל מרכזה ואי זה צד שיהיה בארץ. כי מרכז
 הארץ הוא למטה מהכל אלל שטחה הממשש לאויר מכל הצדדין:
שאלה רביעית למה אמרו כי יש ללבנה שתוף עם אויר הארצי?
תשובה לא ידעתי:

שאלה חמישית למה יתנועע הכוכבים הנזכרים תנוע' לצד
 מערב מלבד תנועתם לצד מזרח? :

תשובה לא ידעתי? :
שאל המבקש עוד הודיעני הדברים אשר ייעיינו בהם צעלי
 חכמת משפטי הכוכבים:

ויען החכם הם שבע' מינים: מהם המלכות והממשלות אשר
 יקחו ראי' עליהם מהמחזרות הגדולות אשר יהיה בכל אלף
 שנה בקירוב פעם אחת. ומהם העהקת הממלכה מאומה לאומה
 ומצעלי בית לצעלי בית. והם אשר יקחו ראייה על חדושים
 מהמחזרות אשר יהיו בכל מאתים וארבעים שנה בקירוב פעם אחת.
 ומהם תמורת האישים במלכות ומה שיחדש מפני זה מהמלחמות
 אשר יקחו ראייה עליהם מהמחזרות אשר יהיו צעשרים שנה פעם
 אחת. ומהם החדושים וההויות המתחדשים בכל ש' ושג' מהשונע
 והרעב והפסד האויר אשר יקחו ראייה על חדושים כהתחדש הימים
 והחדשים. ומהם משפטי* המולדות (בלע"ל כאטיוויטעט) לכל אחד
 ואחד מבני אדם. ומהם לקיחת ראייה על דברים נסתרים כגנבה

והולאות השאלות. ודע כי חכמת משפטי הכוכבים היא אומדנית ורוב עניניה אין להם אמתה:

ויקרא המבקש עם החכם בחכמת החכונה שנה אחת. אחרי כן כשראו להפרד זה מזה אמר לו המבקש אדני החכם צוני. ויאמר לו הסתכל להדמות בהשאלות לעליונים אשר לא ישחנו ולא יכלו והעל' מן התחמונים אשר כעשן יכלו. **וילך** המבקש לדרכו והחכם ישב במקומו:

כל ממלכות הארץ שירו לאלהים זמרו לה' סלה. כי מדך כד הארץ אלהים זמרו משכיל. זמרו כבוד שמו וישימו כבוד ההלחתי:

ייהי כאשר כלל המבקש לדבר עם צעל חכמת הכוכבים. הלך לדרוש חכם בחכמת הנגון. וימלא איש מתבודד לדעת עיקר זאת החכמה. והי' חזי כל חופש כבוד ועיגוב. **ויאמר לו המבקש** אדני. המשמת אלהים ואנשים בכלי זמר אחל' פניך שתודיעני עקר זאת החכמה ומה תועלתה ולמה דקדקו בה אנשים חכמים וידועים?:

השיב הנגוני דע בני כי אחת מהסנות שהוליוו החכמים בחכמת הנגון. מפני שהם היו משמשים אותם בהכלי עבודותיהם כשהיו מקריבים קרבנותיהם. והיו אומרים נגונים בתפלותיהם ובשבת הצורא ית' וית'. מהם נגון ייגה הלצ עד שיפנה שומעו ויחנחם מחטאיו וישוב מהם. והוליוו נגון אחר יחזק הלצ במלחמ' ויחזיר על הגבורה. והוליוו נגון אחר ינגנו אותו בצתי החולים יקל על החולים כונד חלים. וכן מינים אחרים מהנגון. וזו החכמה נחלקה לשנים חלקים האחד חכמת הנגון המעשית והיא תמלא מיני הנגונים מוחשים בכלי זמר ככנורות והנבלים וזולת'. והשנית חכמת הנגון העיונית והיא חודיע הנגונים בכלל ומופשטי' מכל כלי ומכל חומר ותעיין בהם מנר שהם נשמעים מאי זה כלי שיזמון ותצאר כמה מיני הנעימות וערך קלחם לקלחם ואיך יתחברו הנגונים. והנגון הוא נעימות זו אחר זו בלי הפסק. והנעימות קולות שוות. והקולות שני מינים. יש מורים בדבור האדם. ומהם שאינ' כשחוק והנכי. והקול הוא הכאת הגופי' אלו לאלו תתחדש באויר מהקול. וציחור זה כי לאויר לחזק דקותו וקלו' עלמו ומסירו' תנועתו הוא נכנס בחלל הגופים כלם וכשיכח גוף לגוף אחר ידלג אותו האויר מציניהם והוא נדחה לכל הכחות ויתחדש מתנועתו תצנית כדורית ויתרחב כמו שיתרחב כלי הזכוכית מנפיתת הזגג. וכל מה שיתרחב אותו התצנית תחלש תנועתו. ומי שיחיה קרוב לו מצעלי

חיים וכנס אותו האויר באזניו וישמע תנועתו. וכל הגגון הטבעי הוא הגרון:

אמר לו המבקש ומה תועלת זאת החכמ' ומה כונת החכמים בה? **השיב** הגנוני מפני שהחכמים נסו בחכמהם כי יש לאלו הגנונים כשיהיו ציחם השלם רשומים בנפשות השומעים כרשומי המרקחות שעושים אותם לחולאים. ומפני שאמרו כי יש לגלגלים והכוכבים בתקפותיהם. נעימות משמחים וגנונים ערצים. ושהנפש כשהשמע נגון שזה החנור ושקול בשקל ישר תתענג בו ותשמח ותשתוקק ליוזרה ותתאוה להגיע אליו. ויקלו צעיונה החלואות ופגעי זה הזמן ותסתכל בעולם העליון. וזו הית' כונת החכמים בעלי הגגון:

אמר לו המבקש רצוני שתשיב לי על ארבע שאלות. ויען הגנוני שאל:

שאלה ראשונה היאך מקנת בעלי חיים יתנו קול ואין להם ריאה וגרון:

השובה קולות בעלי חיים שאין להם ריאה כמו הדגורים והאפעה וחלחס. כי הם מניעים האויר בכנפיהם במהירות קלות. ויתחדשו מזה קולות משונים כמו שיתחדש מהנעת מיתרי בל"א ויטון) הכנור ויהיה שנוי קולותיהם כפי דקות כנפיהם ועצם וארכם וקצורם ומהירות תנועתם:

שאלה שנית מהו כלי הגגון המשונח אלל בעלי הגגון? **תשובה** הוא הכנור. ואמרו שיהיה ארכו כרחבו ועמקו כחני הרוחצ וגו' ונארו כרביעית:

שאלה שלישית ולמה אמרו שצריך יתריו ארבעה כל אחד ענ מהאחר כי אז יהיה על היחס המעולה?:

תשובה אמנם עשו זה כדי שתחזק נעימות כל אחד מהם לכל אחד מהחלטים הארבע'. והאחד הוא הנקרא אל"ב"ס הוא מארבע' וששים חוטים משי ונעימתו תחזק החלט השחור לבסותו. והשני והוא הנקרא אל' מחל"ת הוא משמנ' וארבעים חוטים. ונעימתו תחזק החלק הלבן. והשלישי מששה ושלושים חוטים והוא הנקרא אל' מת"ני ונעימתו תחזק הדם. והרביעי מזערה ועשרים חוטים ונקרא אל"זיר ונעימתו תחזק המר' הירוק' לדקות':

שאלה רביעית היאך אמרו כי עשו זה להחמשל בטבע וזה כמו כן נמצא ציסודות? **תשובה** לא ידעתי.

ויקרא המבקש בחכמת הגגון עם הגנונים ששה חדשים. אחרי כן רצה להפרד ממנו ללכת לדרכו אמר לו אדני החכם

זוני. ויאמר לו החכם השתדל שיהי' כונתך צננוך לשמח
הלב ולהסיר האנח' למען תעבוד את ה' בשמח'. וילך המבקש
לדרכו והחכם ישב במקומו:

חבינו פחאים ערמה וכסילים הבינו לב. קונה לב
אודה נפשו שומר חבונה למצוא טוב. ישזהכורב
פנינים ובר יקר שפתי דעת:

ידי כאשר כלה המבקש להחוכך עם צעלי חכמת הלמודיות.
והבין כי הכלית' לחדש המחשב' הלך לדבר עם צעל חכמת
הדבור. ולדעת תועלתה ומעלתה בחכמות. וימלא איש חכם צדו
החכמ'. ויאמר לו אדני שמעתי עליך לאמר מי אחת מהיר בזאת
המלאכ'. על כן אחל' פניך שתנאך לי ומנה המעט כדי שאעמוד
על תועלת'. ויצחנו דברי האומרים כי אי אפשר לעמוד על האמת
בלתה:

השיב החכם הדבורי דע כי כל ידיעה היא או *ניור

(בלע"ו אידעה) או *הנדק' (כ"ל קשטט
ונלע"ו פראפטיטיע והליור נודע בגדר. והדושה לו נליור קהות אלס. והגזקה
נודעת בהקא ובלא גלוס) כהנדיקנו שיש לכל החל'. והגדר והשתחל'
עמהם ידע האדם בהסתכלות הדברים שלא היה יודע אותם. וכל
אחד מאלו יש ממנו אחת. ומה שהוא למטה *מהאמת (כ"ל
הנקה. ונקראת למטה ען האמת לפי שאין עומת לא על אמתה ולא על
סומרה ובלע"ו היפאטעדעם) אלא שהוא מועיל כפי מה שהוא. ויש
ממנו בטל דומ' אל האמת. ועל הרוב תקצר דעת האדם מלהבדיל
בין אלו. ועל כן נפלה מחלוקת בין המעיינים וכל אחד מהקש
והגדר הוא מחובר מעינים מושכלים תבור מוגדר. ויש לכל א'
מהם חומר ממנו חומר וזורה בה יהיה נשלים. וכמו שאין מכל חומר
שהדמן אפשר לעשות בית ולא צחיזה זורה שידמן אפשר שיהיה.
אלא מחומר הבית יהיה בית. ומחומר המטה יהיה מטה. כי לכל
דבר חומר מסוגל. זורה מסוגלת. כמו כן לכל ידיע' שהיא נודעת
בהם בהסתכלות חומר מסוגל וזורה מסוגלת עמהם נודע' אחתה.
וכמו שיקר' לבית הפסד מלך החומר אע"פ שהזור' שלמה. ומלך
הזור' אע"פ שהחומר טוב. ויקרה מלך שניהם. כמו כן הפסד
בהסתכלות. לפעמים יקרה מלך החומר ומלך הזור' ומלך שניהם.
וזאת החכמ' היא המודיע' מאי' מהזורות והחמרים יהיה בגדר
הספוקי הנקרא רוס. ומאי זו מהזורות והחמרים יהיה הסק
הספוקי אשר יקרא מה שהוא חזק ממנו. ותהי' הנדקתו דומ' אל האמת
בלות. ומה שהוא חלש נקרא מליני. ותודיע מאי זו זורה וחומר יהי'
הגדר הנפסד הנקרא סופי'סטאני והוא המזויף אשר ישתדל צעליו

להטעות השומעים ויחשבוהו מופת. ומאי זה צור' וחומר יהי' כהקש
השיריי אשר הזכיר הנפש לעשות דבר או להרחיקו חו' היא תועלת
זאת החכמ' ויחס' אל ההסתכלות יחס' הדקדוק אל הלשון אלל
כי מי שיצירתו שלמה מצני אדם אפשר שלא יצטרך להתלמד. אלל
חי אפשר לאדם צעיון שלא יצטרך לזאת החכמה:

והספרים המחזרים בזאת החכמ' תשעה. שמה צרשים ואחד
מצוא להם. והוא הנקרא חסג' וני. והכול צו לבאר

חמש מלות. **האחד סוג** (כל"א איין גאטונג) והיא כל מלה
מורה על רבים אשר לורותיהם משונות. ויכלול אותם ענין אחד.
כצעל חיים הכולל האדם והבהמות והעופות. **והשנית** המין
(כל"א איין ארט) והיא כל מלה מור' על רבים אשר לורותיהם מוסכמות
ויכלול אותם ענין אחד. כמו האדם כי הוא מור' על רבים אשר
לורותם אחת ונבדלים במקר'. **והשלישית** הסגול' (אויגענטומליכ)
והיא כל מלה מור' על חומר מוסוגל למין אחד מצין שאר המיני' כשחוק
לאדם. **והרביעית** המקר' (פופעליג) והיא כל מלה מור' על חומר
יקר' למחומר במהירות ויסיר במהירות כאדמיומות הצשר. והחמישית
הבדל מור' על ענין צו נבדל המין מהסוג כדבור לאד' והשאג' לארי'.

והספר הראשון מהשמונ' הוא הנקרא קטגוריא ובו יתבארו
המחמרות העשר והם. הסוגים העליונים הכוללים לכל
הנמצאים והם העלם. והכמות. והאיכות. והצירוף. והאנה. ומתו.
וההנח'. והקנין. ויפעל. והפעל:

וישאר **המבקש** הודיעני אם אלה הסוגים העשר ידעו
אותם הקדמוני' נקבל' או נשקול הדעת? **ויען** הדבורי
הקבל' צאל' הדברי' מדרך עורי לני. אמנם ידעו זה נשקול הדעת
כי כשעיינו אלה הדברים התבאר להם שזה זולתי זה והם מוסודרים
במליאות בסידור החשבון וקשורי' ותלויי' קנתם בקנתם בהשארות
וההתמר' צעל' הראשונ' שהוא ית' ויתצרך כהקשר החשבון קנתו
בקלתו מהאחד וכשהתבארו להם אלו הדברים ככל הדברים הקודמים
במליאות הצורות. התבאר להם כי הצורות שני מינים מקיימות.
כלומר אשר בהם קיום הדבר והשארותו ומשלימות קראו לצור'
המקיימת ענם וקראו לצור' המשלמת מקר'. וכשהתבאר להם כי
הצורות המקיימות משפטן משפט אחד אמה כי העלמים סוג אחד
כלם. וכשהתבאר להם כי הצור' המשלמת משפט' משונים. אמרו
כי המקרים משונים הסוגים. והם השע'. והעלם נמצאים כמו
האחד בחשבון. וההשע' מקרים כמו השע' אחדים. והחכמים
כשעיינו נמצאים ראשון מה שראו היו האישים. ואחר כך חשבו במה
שלא ראו מצני אדם שעצרו וידעו כי תכלול כולם הצור' האנושית

ואנע"פ שהם משוגים בתאריהם מהקולר והאריכות תולתי זה. ואמרו כי כלם חדם וקראו לאדם מין. ואח"כ ראו אישי' אחרים כחמור תולתו וחשבו בכלם וראו כי החיים כוללים אותם וקראו אותם בעלי חיים. ואמרו כי זה סוג. ואחר כך ראו אישים אחרים כאלין והלמח ומיניהם וידעו כי הגדול וההזוננות כללו אותם וקראו אותם הגדול. ואמרו כי הוא סוג וצ"ח והלמח מיני' להם. ואח"כ ראו דברי' אחרים כד' יסודות והככנים וידעו כי הם כלם גופים וקראו הגוף סוג וידעו כי הגוף מד' שהוא גוף לא יתנועע ולא יחוש ולא ישכיל. וראו שהוא מתנועע ומקבל הפועל וידעו כי עם הגוף עלם אחר הוא הפועל אלו הפועלים וקראו אותו רוחני. ואחר כך קבלו כל זה צמל' אחת ואמרו עלם והי' העלם סוג. והרוחני והגופני מיניו. ומפני שראו העלם מקבל השיעור שהוא הכמות ויאמר שמי אמות ושמי ליטרין והדומה לזה. קבלו זה ואמרו סוג הכמות. והם כלם מקרים בעלם. ומפני שראו דברים אחרים אינם עלם ולא יאמר להם כמות כשחרות והלובן והמתיקות והמרירות והרית. קבלום כלם וקראום סוג האיכות ואלו המקרים תארים לעלם ועומדת זו וכלם צורות משלימות. ואחר כך מלאו דברים רבים וקראום סוג הלירוף כמו האדם שהוא נקרא אב וכן ואח' וריע תולתי זה מהשמות הגופלים בין שנים אשר ישתתפו בענין מהענינים וזה הענין לא יהי' נמצא בעלמיהם אלא נכפש המחשבה וקראו לזה סוג הלירוף. ואחר כך מלאו שמות אחרים עניניהם זולתי עניני מה שקדם זכרם כמו מטה ומעל' ומה שדומ' לזה וקראו אותו סוג האנה. ואחר כך מלאו שמות אחרים עניניהם זולתי עניני מה שקדם זכרם כמו. היום. והחדש. והשכ' ומה שדומ' לזה וקראו אותו סוג מתי. ואחר כך מלאו שמות אחרים עניניהם זולתי עניני מה שקדם זכרם כמו עומד או יושב או שוכב וקראו אותו סוג ההנח'. ואחר כך מלאו שמות אחרים כאמרך עליו. ולו. אללו. וקראו זה סוג הקנין. ואחר כך מלאו שמות אחרים כאמרך הכה. ועשה. וקראו זה סוג יפעל. ואחר כך מלאו שמות אחרים כאמרך הוכ' ושורף והדומ' לזה וקראו אותו סוג ההפעלות. ולא מלאו סוג אחר נמצאים אלא אלו. ונכללו עניני כל הדברים בעשר' מלות. ואפשר שיתקבלו כלם באיש אחד כאמרך ראובן הארוך והלבן פלוני בן פלוני במקום פלוני וציוס כך והוא יושב ובעל עושר ויכה והוכה:

והספר השני התנאר בו היאך הרכבת הענינים הנפסדים *בחיוב

(פי' עאמר הקטייב דבר לדבר. כמו כל ז"ק מתנועע. שקטייב ענין

המתנועה שהוא הכואל לכ"ק שהוא הכואל. וכל"עו סאזטייווא) *ובשלילה (ר"ל

קאמר האולל דבר קדבר כאמרך כל דומס אינו מתנועע שולל ענין המתנועע מהדומע'

שהוא הכושר הזה העצמי. ובל"ע כעגאטיווא ונאטרו הרכבת הענינים הנכסדים
 ר"ל שכל אומר עורכב עמי ענינים שהוא הכושר והכואו והוא על דרך אמת
 עשייהם או בקיבו או בשליה כאשר נאטרו) עד שתהי' מהם גזר' וזה
 נקרא ספר הניחור:

והספר השלישי התבאר בו הרכבת הגזרות (פי' עלת גרה
 הוא העאט' ובל"ע פראפאזיטליע) עד שתהי'

מהם *היקש (בל"ע סיללו גיט"ס ובל"א שלום רעדי) וההקש הוא מאמר
 מחובר מנוחמרות כשיוגחו יתחייב מהם בעלמם ולא במקר' מאמר אחר
 זולתן בהכרח. ודוגמה זה. כל אדם צעל חי. וכל צעל חי גדל
 *התולדה אם כן כל אדם גדל (פי' התולדה הוא העאמר השלישי ונקרא
 תולדה לפי שגולד ועמחייב עמי העאמרים הקודמים לו דוגמת בן הנולד מאביו ואמו)
 והשמים מוקדמות לא יתחברו אלא אם ישתתפו *בגדר אחד.
 (פי' הוא מה שנקרא גבול אטליי בל"ע טערטייטס ענדיוס ובל"א עיטל גליד)
 ויהיו נבדלות בשני גדרים אחרים. והגדר אשר בו ישתתפו. או
 שיהי' מונח (ר"ל נושא) באחת מהמוקדמות ונשוא בשניה. כאמרך כל
 אדם צעל חי. וכל צ"ח מתנוועע(פי' נושא הוא הדבר אשר עליו כאמר דבר אחר
 כמו עלת אדם נשאל הראשון. שעליו כאמר שהוא צ"ח ובל"ע סוביעק. ונשאל
 השני כל צעל מי הוא הכושר. והכושר הוא העאמר הנאמר על דבר אחר שהוא הכושר.
 כמו עלת צעל מי נשאל הראשון ועמנוועע נשאל השני. ונקרא בלשון סוביעקט)
 ובצ"ח הוא המשוחף בשתי הקדמו' וזה הוא בתבנית הראשון. ואם הוא
 נשוא בשתיהן יחדיו נקרא התבנית השני. כאמרך כל אדם צ"ח
 וכל עוף צ"ח:

(אמר העניה כלע"ד כי שגנה היא היולאט עלפני השליש הרצ המאמר ז"ל. או
 העעתיק שנה נרואה. וטעה בדבר הנודע לכל באי שערי עיר המקמה האחת
 כי שני המעשטים האלו כל אדם צ"ח. וכל עוף צ"ח לא יולד מהם תולד' לודקת
 אע"ס שיש להם גדר עמחף. כי איך מאמר התולדה נשאל כל עוף אדם או כל
 אדם עוף והוא עבאר הניטול לשפוע ען הפרטי על הכללי כאשר שאינו מאמר
 העתהפך לומר כל צ"ח אדם. או נכדון השני לומר כל צ"ח עוף. והוא היקש
 המעעה הנקרא בל"ע סופיסטא ובל"א טרוג שלום. ויחר טוב לומר בתבנית השני
 שהוא כמו באמרו כל אדם צ"ח. וכל אכן איכו צ"ח. והתולדה היא נשאל כל אדם
 אינו אכן) ואם הוא מונח בשתיהן נקרא התבני' השלישי כאמרך כל אדם
 צ"ח וכל אדם לוחק (ר"ל שהתולדה עזה הוא יש ענ"ח טקט) ואמנ' הולרך
 אל הגדר המשוחף כדי שיהי' הזיווג ציניסה. והזיווג כדי שיהי'
 התולד' שהוא הכו'. כמו שהכו' ציווג בעלי חיים הננים:

והספר הרביעי התבאר בו ההיקש המופתי אשר עמו חניע
 לאדם האמת שאין זה ספק. וזו היא
 החכמה האמיתית וזה הספר קודם לשאר במעלה:

והספר החמישי יתבארו זו הדיקשות המועילים למי שתקצר דעתו מהננת הדיקש המופתי. והיאך יתברר

האדם מהמאמרים המפורסמים הדיקש הנלווה:

והספר הששי יתבארו זו היאך ישמור האדם עלמו שלא יטעוהו בדיקש הזיופי הנקרא סאפוס"טע (כ"ל המטעה):

והספר השביעי יתבארו זו הענינים המליצים המועילים בלמוד ההמון על דרך העלות והערבות

ושנת הדבר וגנות אוחו והדומה לזה:

וספר השמיני יתבארו זו המאמרים השירים ומה תועלתם: **אמר לו המבקש** הנה נרא' לי צורך המעיינים לזאת החכמ'.

ושתועלת' גדולה. ואני מחלה פניך שתבאר

לי שש שאלות ממנה:

השיב הדבורי שאל:

שאלה ראשונה למה אמרו כי העגס אין לו גדר ויש לו רועס?

תשובה מפני שהגדר יתחבר מדברים קודמים לו. והעגס הוא הקודם לשאר דברים. אבל יש לו רועס ורעמו שהוא העומד בנפשו המקבל למקרים שהם הפכיים:

שאלה שנית למה לא מנו בסוגים העליונים הדברי' העליוני' שהם כוללים לכל הנמצאים כמו הנמצא והדבר

האחד?

תשובה מפני שאין אחת מאלו מהות הדבר. ועל כן לא יוקח אחת מהם בתשובת מה הוא כלומר כי כשישאל השואל

מה הוא זה. לא ישיבהו שהוא הנמצא:

שאלה שלישית היאך אמרו כי החלת מחשבת הפלוסוף בחבור אלה הספרי' היתה סוף מעשהו.

וסוף מעשהו החלת מחשבתו?

תשובה מפני שהוא עיין במאמרות ומלא אוחן שקולות וחבר בשקולו' ספר בשיר ועיין במאמרות שאינן שקולות ומלא

אות' נחלקי' לשני חלקי'. האחד סיפוק במלי' והאחד סיפוק בדראי'. וחבר בסיפוק במלי' ספר המלי'. והסיפוק בדראי' נחלק לשני חלקי'

האחד סיפוק בדראיה זיופית וחבר זו הספר אלספוס"טא' והוא הזיוף. והשנית ספוק בדראי' אמיתית וזה נחלק לשני חלקים ספוק בדראיה

נלוותית וחבר זו ספר הנלוות. וספוק בדראיה מופתית וחבר זו ספר המופתי. ואחר כך עיין באל' ורא' כי יהי בדיקש וחבר זו ספר הדיקש

והדיקש יהי' במוקדמו' וחבר בהם ספר השני. והמוקדמות ממל' פשוטו' וחבר בהם הספר הראשון. וחבר ספר יהי' מבווא לזאת החכמ' יתבארו

זו המלות והענינים מחד שהם כלליים נפרדים:

שאלה רביעית מה טעם שקראו לסוגים העליונים נאמרות?
תשובה מפני שאלו הסוגים העשר' הם הנשואים על הנמלאים
 כלם. ולא ימלט דבר כלל שלא יהי' תחתם. והנשוא
 על הדבר נקרא הנאמר על הדבר ועל כן טעו האומרים מאמרות.
 (פי' שאמר הוא גם כולל תמחו כל הדבור הנשא והנשוא וכל הנלוים אליהם. אבל
 עתה כאשר הוראתו על הנשוא בלבד):

שאלה חמישית הודיעני מה הוא הכללי ואם הוא נמלא
 חוץ למחשב'?

תשובה הכללי הוא נמלא במחשב' לא מחוץ. וענינו כי המחשבה
 תקבל צורה האדם ואמתתו. כשיראה האדם איש אחד מבני
 אדם ואלו ראה אחר כך איש אחר זולתו לא התחדש בו ידיעה אחרת.
 וענין היותו כללי כי יחסו הווה אל כל איש מבני אדם. ומה שיהי' ומה
 שהיה אחד (כ"ל אולם שכבר היו בזמן העבר ואולם שיהיו בעתיד עלמות א' הוא)
 והנה המחשבה תקח הדמות אשר בין האישים וזה הוא הכללי. ועל
 כן אמרו בגדרו שהוא הדבר המוזן שיתדמו בו יותר מאחד:

שאלה ששית שמעתי כי אמרו החכמים כי הדבר הנודק גדרו
 שיהיה מחוץ למחשבה כפי מה שהוא במחשבה
 ואם הדבר כן יהיה הכללי כחצו. (פי' שהדבר נקרא אמת ונודק באם עלמות
 הדבר שהוא חוץ למחשבה כמלא כמו שהוא בדמיון המחשבה ואז ליורו אמתו. והכללי
 לא כמלא חוץ למחשבה כלל ואינו כמלא אלא במחשבה וצניור השכל. ואם אינו כמלא
 חוץ לשכל היאך יתכן אמתתו):

תשובה לא ידעתי:

(אמר המניה לא ידעתי פי' לא ידעתי שהשיב המכס על שאלת המבקש. ובעל
 מפניו שערי תשובה בלמוד לשוכו אינו יודע כי לדעתי ידעתי להשיב בתשוב'
 שלימה. כי מה שאמרנו בגדר הנודק שצריך שיהיה מחוץ למחשבה כפי מה שהוא
 במחשבה פי' שלא יהיה הדבר ההוא המלייר במחשבה בעדר המליאות כמו פי' שמלייר
 בשכלו סוס בעל ככבים. או שיהיה הדבר ההוא על ענין זולת מה שמלייר כמו
 דבר גדול הנראה קטן ודומים שענין הדבר ההוא לא כמלא כלל חוץ למחשב' כפי
 מה שהוא במחשבה וכמלא דמיונו כחצו עש"כ הכללי ד"ע כללות האדם או כללות
 הקו הוא ליור המהות משולל מנשאו ועלמות ענין הכללי הוא גדרו. במה שמחמתק
 בו אותו הסוג או המין. כאשרנו דרך כלל אדם ליורנו מי עבדנו. או דומם ליורנו
 בו גשם בלתי מתנועע. והוא כמלא חוץ למחשבה כמו שהוא במחשבה בכל אחד ואחד
 הכלל באותו הכללי כ"ל שכל איש עשוי מין האד' הוא מי עבדנו וכן בכללות
 הדומם. ואין לומר שאינם חוץ לכפש מפני שכולם לא ימלאו בזמן אחד או במקום
 אחד. והנה בעלמך כל העקריות כמו הלכות והשקרות או הגאות והענו' ודומיהם
 כולם. שגורם בכפש משוללים עמוסאם ולא יתכן עליאומם זולת נושאם חוץ לכפש.

ואע"פ לא כאשר עליהם שליוס כחנה ובלתי לזקן. אך כאמרים באמת ולדק
באשר שמתארים כל אחד בנשאו. והענין ענאר בעלמו ואין ען הלוך להאריך
בו יותר):

ויקרא הנער עם הדבורי בספר הדבור ובשאר ספרים המדברי'
בחכמה הזאת. ויש עמו שנחיס ימים. **ויקרי** מקץ שנתי'
ימים ורנה המבקש ללכת לדרכו. אמר לו לוי אדני החכם.
ויאמר לו יהיה השתדלותך לתקן דבור הלז יותר מהשתדלותך
לתקן דבור הפה. וכל השתדלותך יהיה בחכמת המופת.
וילך המבקש לדרכו והאיש הדבורי יש במקומו.

מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ
קנייניך. גדולים מיצשה ה' דרושים לכל חפציהם.
עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר:

אחר הדברים האלה כאשר ידע המבקש כי כל החכמות
שקדמו הם הנעות להשיג עלם
הנמצאים ומתוהים הלך לדרוש חכם בחכמות המעיינת במהות
הנמצאים הטבעיים. וימצא איש נבון דרוש וחוקר הדברים הטבעיים
וחוקר נפלאות השם ית' וית' בהם וחכמתו העזומה. ויאמר לו אדני
החכ' למא' נפשי לחכמתך האמתית אשר טוב סתר' מסתר כסף ומחרון
תבואת'. ואם ישר צעיניך להודיעני ראשי דברים מומי' אז הייתי
משבחך על זה. ואשאל מהשם ית' להכפיל שכרך על החסד שגמלתני:
השיב הטבעי דע בני מי שנדב' רוחו להתעסק בזה החכמ' לריך
להקדים ידיעת החכמות שהם הנעות לה והן החכמות
הלמודיות. ויתעסק בחכמ' הדבור כי היא כלי להדריך השכל כדי שלא
יטעה:

אמר לו המבקש כבר עשיתי כמותיך. ויספר לו את כל
אשר קרהו עם החכמים:

השיב המבעי זאת החכמ' שהיא חכמת הטבע מעיינת בגופים
הטבעיים ובמקריה' *ומונחיה זאת החכמ' (כ"ל יסודותי')
הם העשר' סוגים אשר התבארזו בחכמת ההגיון:

אמר לו המבקש אחל' פניך שתודיעני כללים מהטבע ומה
הוא? :

השיב הטבעי דע כי הטבע הוא כח מהנפש הגלגלית הכללית.
זה הכח מתפשט והולך בכל הגופים שתחת הגלגל.
והחכמים קוראים אותו טבע ההוי' וההפסד ויקרא אותו הנימוס
מלאך המלאכים. והוא נפש אחת ויש לה כחות רבים מתפשטים
ביסודות והגופות הדומים והנחות וצ"ח ובכל אחד ואחד מאלו כח
מה הנפש ינהיג אותו ונקרא נפש פרטי'. וראשון מה שיחדש בהוי'

הם הרשומים הנולדים כמטר וברוח וכדומ' לוי. כי נחמימות הנפש
 יעלו מן הארץ שני מיני חידים. האחד חמים עשניים. והשני חמים
 ורטובים. והחמים הרטובים כשיגיעו אל האויר הקר ילמחו ונהפכו
 למים כאיד העול' מהסיר כשיגיע אל מכסהו ויתקרר שהוא נהפך
 טפת מים. ואם ישיגם קרירות גדול קודם שילמחו ויהיו טפו' יקפאו
 ויהיו' השלג. ואם ישיגם קרירות לאחר שילמחו ויהיו טפות ואחר כך
 ישיגם חמימות מהלדים וירד קרירותם לעמקם אז יקפאו ויהיו'
 הצרד. וזהו' האויר רטוב כמטר רטיבות עם לטיט' יהי' כמו המראה
 וזהו' השמש נכחו למעלה ממנו אז יהי' השמש נראית צהויר
 כמו שהוא נראית במרא' ויתחז' אותו האויר כאיד הרטוב ותולד
 ממנו הקש' לה שני גוונים. והאדי' העשניים אם יכה אות' הקריר'
 בעלוחם יכבד וירד למט'. ויגיע האויר בחזק ותהיו' הרוח. ואם
 לא יכס הקרירות יעלו אל יסוד האשוי וישרפו שם ויהיו כאש
 דולקת ומרא' אדומים וכדמות כוכב. ואם ישאר מהם בחוץ הענן
 ויתקרר ותהי' רוח צחוכו ויתנועע בו בחזק יהי' מונו הנקרא רעם.
 ואם תחזוק תנועתו ישרף מחמימות תנועת האויר והאיד העשני
 ויהיה אש דולקת ונקרא ברק. ואם הי' גשרף כבר ירד למט'.
 ואחר כך יתהו' הדומם והוא נולד מהאידים הנסתרים בצטן הארץ
 ויתקבלו ויתמזגו. ויוכן מנד מזגו המשונים לקבל צורות משונות
 ישפיעו אליו מנותן הצורות. ואם ימזגו היסודות מזג יותר
 קרוב אל המזוע ממזג הדומם אז יוכן אותו המזג לקבל
 צורות נכבדות מצורות הדומם ויגיע בו הדבר שאינו צדומם ונקרא
 נפש הצומחת ויש לו שלש פעולות. ההזנות והגדול וההולד'. ואם
 יתמזגו מזג שלם מזה וקרוב אל המזוע יוכן לקבל הנפש הצמחית
 והיא יותר שלמ' מהצומחת כי יש לה כח הנפש הצומחת ושני כח'
 אחרים האחד משיג והשני מניע. ואלו השני כחות לנפש אחת ועל
 כן ידבק פועל מקלט' בזה כי כהיות ההשג' תולד החאו' ותהי'
 התנוע' או לבקש דבר או לצרות ממנו ואם תהי' החאו' לדחות
 נקראת הכעסנית. והחושים החוש' מכחות זאת הנפש ויש להם חוש
 משתתף. ממנו נולדים אלו החושים ואליו ישונו. ולזאת הנפש כח
 הדמיו' והוא כח השומר לצור' המתרשמות בחוש המשתתף כהשמיר'
 זולתי הקבול כי המים מקבלים הצור' ולא ישמרו. ואם יהי' מזג
 היסודות יותר ממוזע מזה ויותר שלם ויהי' בתכלית שאי אפשר
 שיהי' שלם ממנו ויותר ממוזע כשכבת זרע האד' אשר התבטל בגופו
 ממוזנות הם יותר זכים ודקים ממוזנות שאר בעלי חיים והצמח.
 אז יוכן לקבל הצור' מנותן הצורות היא המעול' שצורות והיא נפש
 האדם. ולנפש האדם שני כחות האחת מעשי והשני עיוני. והמעשי
 היא ידוע' במעש' כמעשים הטובים והמדות הטובות. והעיוני ישיג

מהות הדבר כשהשגנו מהו' האנושות מופשט מכל דבר זולתי האנושות. זה הכח נקרא שכל והוא זולתי הדמוי. כי הדמוי לא יוכל להשיג זה כי לא נוכל שנדמ' האדם אלא רחוק ממנו או קרוב או יושב או עומד. ואל' הדברים זרים ממהות האדם. וזוה הכח ישיג הענינים הנסתרים ועל כן סגולתו אשר לא יסתחף עמו שאר בעלי חיים והוא הניזור וההנדק' *בכללים (כ"ל הסוג והמין לפי שהם דברי כוללי' ר"ל אישים רבים) ולכח השכל מדרגות ויש להם שמות הראשונ' שלא יהי' זו דבר מהמושכלות אלא ההכנ' כמו הקטן. ונקרא השכל *החמרי ושכל זכח (פי' על דרך ההשאלה כי יש יסוד ומין בינו ובין השומר והוא כמו השומר המסולל מן הצורה. והוא קודם לה נוסף) והשנית שיהיו נראי' זו שני מינים מהצור' המשכלת. האחד ראשונים אמתיים יגיעו לו מאין קנין. והשני מפורסמי' יקבל אותם בשמיעי' מאין עיון זה נקרא שכל זקנין כלומר שיוכל לקנות המושכלות אס יר' וכשיקנס זחשבו בהם נקרא שכל בפועל והוא ציודע המתרגל מהידוע אמנ' יכול לדעת אותו כשיר'. ובהיות לור' הידוע זחשבתו מנז' חמיד נקרא' אות' הצור' שכל נאלל כלומר נאלל מסב' אלהיה. ואי אפשר שהיני' אלו ההשגות זכח גופני כמו שאי אפשר שתהייני' אלו השגיו החושי' אלא זכח גופני. אמנם המשיג לאלו המושכלות ענש עומד זנפשו אינו גוף ולא זגוף ואין כלה זכלות הגוף אלא נשאר חי לנלח:

אמר לו המבקש אשאל מורך שתזכר לי חלקי חכמת הטבע? :

ויען המבעי חלקי החכמי' הטבעית שמונ'. **הראשון** ידיעת הדבר' הכוללי' לכל הנמצאי' הטבעי' כחומר והצור' והנוקם והתנועי'. ומה שיקרי' להם מהענינים כשיצורף קצתם לקצת'. וקשירת התנועות זחחנועעים. ושיש להם מניע אינו מתנווע אין חכלית לכתו ואינו גוף ולא כח זגוף זה החלק כולל אותו הספר הנקרא טבעי:

והשני ידיעת השמים והעולם והוא ידיעת מהות עצמי הגלגלים והכוכב וסנת הקפתם ויחקור אס הם מקבלי' הסוי' וההפסד כמו שמקבלים היסודות. ומה סנת תנועות הכוכבי' וטנויים זמחירות והעיכוז ומה סנת עמידה הארץ זחמנע ואס יש בעולם רקוח. זה כלו זכספר השמים והעולם:

והשלישי ידיע' הסוי' וההפסד והוא ידיעת מהות עצמי היסודי' והיאך נהפכים קצתם לקצתם. והיאך יתהוו מהם הדומם והזומח והצ'ת. וחכמת האל ית' ויחצרך זקשירת הנמצאים הארטיים והגלגלים. והשארות המינים עם הפסד *האישים (אי יכל ייגין) ושתי התנועות הגלגליות האחת מזרחית. והשנית מערבית.

זה כלו בספר ה'הוי' והפסד:

והרביעי ידיעת הנמצאים המתחדשים באויר. והוא ידיע' איכות שנוי האויר כרשומי הכוכבים ברשומיהם ונילויהם הנופלים על אלו היסודות והעתקהם מהם. ונלכד האויר שהוא בשנוי תמידי מהאור והחושך והחמימות והקרירות. והיאך נולדים הרוחות והערפל והענן והמטר והשלג והגזר והברק והרע'. והכוכבי' המדלגים והקשת ורוח סער' והימים והנהרות. ומה שדומ' לזה למה שיתחדש למעל' מראשינו:

והחמישי ידיעת הדומם והוא ידיעת העצמים האצנני' הנקפאי' מהאדים הנעצרים בצטן הארץ כמיני הספירי' והכסף והזהב והנחושת והברזל והגפרית והמלח ודומ' לזה כלו בספר הדומם:

והששי ידיעת הזמח. מה שזורעים ומה שנוטעים ומה שזומח מאליו וסגולת אותם המינים:

והשביעי ידיעת צעלי חיים ועוד ידיעת כל נזון רוחש ומחנודע והיאך הוויחם ברחס או בניל' או בצפוש וידיעת תועלת האזורים:

והשמיני ידיעת הנפש וכחות צעלי חיים המשגיים והמניעים. ונלכד אשר באדם אשר לא תמות צמות הגוף ושהיא עלם רוחני. וזה כלו בספר החוש והמוחש:

אמר לו המבקש אם יש על זה שזכרת ראיות מלד החכמה. או זה נודע בקבלה? :

השיב הטבעי דע כי רוב החכמים הנביאים בחכמות מורים בהשגרות הנפש וכל שכן צעלי הנימוסים. וזה מהדברים המפורסמים צנני אדם. ויש על זה ראיות מלד החכמה. ואמנם לא ידע אמתת זה אלא היודע אמתת מהות הנפש. ואמרו כי האחים הנאמני' והחזרי' הותיקים. והם אשר כונתם אחת לטהר נפשותיה' מטומאות זה העולם. וכל יגיעם יומם וליל' להשלים אות' בידיעות הרוחניות וההשגות האלהיות הם הזוכים לזאת ההצלחה. ותהיין נפשותיהן לאחר הפרדן מגופותיהן כנפש אחת והם צמעל' המלאכי' הקיימים לעד. לא יקרה להם מקרה מהמקרים ושנוי מהשנויים. והחכמים משלו בזה הענין משל:

אמר הטבעי זכרו כי צאי מאוי הים היתה עיר גדולה על הר גבוהה וחלוש. והיה אוירה ממוצע ומימיה מתוקים זכים וערבים. ובה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל. והיתה כעדן גן אלהים. והיו כל שוכניה אחים ורעים מזרע אדם אחד. ומימיהם חיים טובים בשקט ושלוה אין פגע ואין שטן אין ביניה קנאה

ותחרות ולא שנא' ואינ' אלא כל אחד היה אוהב לחבירו מה
 שהי' אוהב לנפשו. ועתה אלו לאלו לקנות מדות טובות ולהשיג
 המעלות הרחוקות. ועל כן נקראת מדינת' המדינ' החסיד'. והנשי'
 הנשי קהל חסידים מפני שלא נמצא ביניה' מין ממיני הרעו' הנמצאו'
 בשאר המדינות שאנשיהן הורגלו במדות הרעות. ולהאמין אמונות
 הנפסדות. ויהי היום הזמן לכת מהם שירדו לים ללכת אל מקום
 ידוע אללם. ויהי סער גדול ניס. והרוח השליב' הספינ' לאי רחוק
 מאד מאותו האי. ובאותו האי הר קש' ורצו בו הקונים והחדק
 ואילני סרק. והאילנות הנושאים פרי מועטים צו ומעיניו עמוקי'
 ומימיה' עמקי'. וצו מערות אפלות והאצים מזיקי'. וחיו' טורפו' נחשים
 ועקרבים וכל שוכני אותו ההר היו קופים. והי' צחי מאותם האיים
 עוף גדול מאוד והי' מאכלו מאותם הקופים שהי' חוטף מהם. ואל'
 החנשים נחפזו צאותו האי וצמעינות ההר לקנץ' מאכלם. והיו אוכלים
 מפרי אותם האילנות ושוחים ממי המעינים. והיו שוכני' צליל' צחות'
 המערות והיו נסתרי' בהם מהחמימות והקרירות. והתחברו להם אותן
 הקופים מפני שהיו להם שווי צלרותיהם יותר משאר החיות המזיקות.
 ומפני שהי' בהם רוב התאו' למשגל שכנו עם נקבות הקופים והתערבו
 בהם וילדו וירצ' זרעם בצאורך הימי' עד ששכחו מנהג מדינת' ותענוגיהם
 והנשיהם וכלאו לא היו מהם. ויצנו צמים צאותו האי ויטעו כרמים
 וירצו זהב וכסף ושאר מחמדי זה העולם. ויחמדו מה שהיו שוגאים
 בהיותם על אדמתם. ויקרבו מה שהיו מרחיקים. והרצ' ביניה' השנא'
 והקנא' והתחרות. אחרי כן חלם אחד מהם חלום שחזר אל המדינה
 שיצאו ממנ' ושאנשי אות' המדינ' כששמעו צוהו יצאו לקראתו ויראו אותו
 משוב' ממה שהי' ולא רצו שיכנס במדינת' בטנוף צנדיו וגופו והיה על
 פתח המדינ' מעין וירחצו אותו וגלחו שערו והחליפו שמלותיו ויציאוהו
 אל המדינ' וישאלו אותו לספר מה שקרי' לו ולחבריו. ויספר להם והי'
 הוא שמה טוב לב בעבור שנמלט מחצרת אותם הקופים ומלער אותם
 החיים. והי' חושב שזה בהקיץ. ויהי כאשר הקיץ משנתו והי' הוא בתוך
 האי עם הקופים ויחאב ויחנח על זה. ויספר החלום למקלת' מחבריו
 וזכרו מדינתם והנשי' והטוב שהיו בו בה. ויחיעלו לעשות ספינ' מעלי
 אותו האי ולהזור בה למדינתם. ונדרו להשחלל בזה בכל כחם. ויהי
 בהתעסקם צעשיית הספינ'. והי' עבר עליהם העוף הגדול. (כ"ל שהוא
 העוף הנקרא בל"א גייף הנמצא בצרבי הים) וחטף אחד מהם והגביה אותו
 באויר. וכשרא' העוף שאינו קוף והוא צורת אדם הורידו לארץ והזמן
 שהשליכו צביתו. וירא האיש כי הוא צביתו עם אחיו ורעיו וקרוביו
 וישמח על זה שמח' גדול' ויתאבז שיקר' כמקרהו. לכל אחיו שנשארן עם
 בתוך האי. אבל אחיו הנשחרים צאותו האי צכו צכי' גדול'. וילבשו

שקיס ויתחבלו עליו מפני שנפרד מהם ולא ידעו אנה הלך. ואלו ידעו שחור א המדיני שיצאו ממנו. ושיצא ממקום צר מלא תשואות ונפלאות א מקום רחב והסקט ומנוח. היו מתאווים שיקרי להם מה שקרי לו. וכן צריך שתהי' חמונת הרעיי הנאמני' שכונתם להשיג האמ' והסללחה האמתית כמי שמת מהם קודם חנרו. כי זה כל העולם דומי' לאותו האוי שהיו צו הקופים. ואנשיו דומים א הקופים. והמות דומ' לאותו העוף. והתכמים שהם בני אקים כאנשים שהשליכו' הרוח לאותו האוי. ואותה המדיני' שיצאו ממני' כגן עדן המוכן לנפשות הדיקים:

אמר לו המבקש אחרי כן אשא שתצא לי אחד עשר' שאות מחמת הטבע כי אני נכסף מאד לדיעתן. **ויען** הטבעי שאל כי לא אעלים ממך מה שאדע:

שאלה ראשונה למה לא יתהי' העין במקום העליון מהאוויר. וכן השלג צראשי ההרים. והי' מהמחוייב שיהיו אותם המקומות חמים לקרצם מהשמש? :

תשובה מפני שחזרת נילולי השמש לא יגיע שם. והתימים מחזרת הנילוונות והתקבלם. והראי' על זה המראות השורפות:

שאלה שנית הודיעני מה שאמרו חכמי הטבעי. כי סוף מעלת הדומם דבק צראשית צ"ח. וסוף מדריגות צ"ח דבק

צראשית מעלת האדם. וסוף מעלת האדם דבק צראשית המלאכים? :

תשובה אמרו כי האלמונים הנקרא קור"ייל בל"עז כי הוא נומת בקרקע הים וכשמוציאין אותו מתקש'. ועל כן קראוהו עץ אבניי. ואמרו כי התמר צ"ח מפני שהכח הפועל אשר בו נדל מהכח הנפעל כי יש בו זכר ונקביי. ואין כן בשאר הנמת. ועוד כי כשיכרתו ראשו יבש. וכן החלזון מורכב מלמת ומצ"ח. וסוף מעלת הצ"ח הדבק צראשית מעלת האדם אינו מדר אחד אלא מדרדין רבים. כי מפני שהאדם מקור המעלות הטובות לא נמצאו למין אחד. אלא יש מהם דומה לאדם צורת איבריו כקוף. ומהם צמדות הטובות כמו הסוס והפיל צהודרו והדומה לזה. וסוף מעלת האדם דבק צראשית המלאכים כאנשים האלהיים היודעים דעת עליון:

שאלה שלישית היאך אמרו כי מסגולת השכל שיהיה החלק ממנו כל? :

תשובה רצו לומר כי צכח שכל רחובן שהוא שכל פרטי שיטכיל כל המושכלות. אם לא ימנע מונע או שלא יקרהו מקר' ואין למצוא מהנמצאים זאת הסגולי:

שאלה רביעית צמה יחי' הראות לדעת חכמי הטבע? :

תשובה הסכימו חכמי הטבע כי הראות יחי' בהתרגם לירות המוחשים בלח' הנרדי' בלחות העין כשחזרת השיש צאור

שהוא אמנעי. ויתרשמו בה כהתרשם הזורות צמרא'. ואלו הית'
 המרא' בעלת כח רוא'. הית' משגת הזורות שהתרשמו בה:
שאלה חמישית מפני מה אמרו החכמים כי האדם עולם
 קטן? :

תשובה הטעם מפני שמלאו בו חלק מכל נבראי זה העולם.
 כי יש בו ארץ ומים ואויר ואש כמו שיש בעולם הגדול.
 והעינים כמו השמש. והירח. והאזנים והאפים והפה כחמשה.
 כוכבי לכת. והמוח דומה ללב. והלשון לכוכב. והריאה לכוגה.
 והלב לשמש. והמרה למאדים. והכבד לזרק. והטחול לשבתאי.
 והכליות והמזושים דומים לכוכבים הקטנים ושחים עשרה ללעות
 לשנים עשר מזלות והעורקים דומים לימים ולנהרות והשער לזמח.
 והאזן הכוללת בכליות דומה לדומם. והכפף המדברת מנהגת הגוף
 כמו שמנהיג העולם יתברך ויתרומם?

שאלה ששית אמרו כי האויר נדל בשלש' טבעים. האחד
 מה שאלל גלגל הלכז' והוא בתכלית החמימות.
 והשני האמנעי והוא בתכלית הקרירות. והשלישי מה שהוא אלל
 הארץ והוא ממוצע בקצת המקומות הדיעני סבת זה:

תשובה הסנה בשני אלה הטבעים כי האויר הממשש לגלגל
 הלכזה מפני שהוא סובב עמו מתחמם חזק. וכל מה
 שירחק מהגלגל ימעט חמימותו. ויגבר קרירותו עד שיהיה בתכלית
 הקרירות. ולא יהיה גובה כידור האויר החום הממשש לגלגל כנגד
 האויר הקר אלל מועט. ולולי נפילת נילנות השמש והירח והכוכבים
 על שטח הארץ וחזרת' באויר ותמום אותו ה' האויר הממשש לארץ
 יותר קר מזולתו כמו שיקר' זה תחת הקוטב *השמאלי (כ"ל השפוני
 הנקרא כ"ל אכר"ד פ"אל) שיתקרר בו האויר קרירות חזק ויהיה
 בדרום הפך זה:

שאלה שביעית היאך אמרו כי גדר הגוף שהוא העומק
 והרוחב והאורך. ואמרו אחרים שאין זה
 על האמת? :

תשובה טעם האומרים שאין זה על האמת' כי אמרו כי הגוף
 אינו גוף בנחינת מה שבו מהאורך והרוחב והעומק
 בפועל אלל בנחינת יקנלו לאלו המרחקים. והראי' על זה כי אלו
 לקחת דונג ארכו זרת. ורחבו אלנעיים. וגובהו אלנע הוא גוף לא
 צמה שבו מאלו המרחקים. כי אלו עשית אותו עגול או על חבנית
 אחר. אז יסוד ארכו שהיה זרת ויתחדש אורך אחר תחתיו. והאורה
 הגופנית לא התחלפ'. ועל כן אלו המרחקים הם גשמי' חק מהגשמות
 (כ"ל עקרים לגשמים) ויש מהם מתחייבים שאינם נדלים כתבנית הגלגל

(ר"ל שהתשובה העגולית היא עלמית בצורת הגלגל וקיים בה. באשר שלא מוכל לומר 'שהוא גלגל אם לא תהיה לורחו עגולית ויבנה את חפקידו על תבנית אחר):
שאלה שמינית היאך מנו בהתחלות. האפס. והוא דבר שאינו נמצא?
 :

תשובה מפני שאי אפשר זולתו להו' במה שהוא הוה. והוא התחל'

כי בהסתלקו יהיה ההו' לא במציאותו. וההו' אי אפשר שלא יקדם לו האפס. כי מה שלא קדם לו האפס הוא נצחי:

שאלה תשיעית למה ה' גדול הנקב' אחר הלידה במהירות יותר מגידול הזכר עם היות הנקב' קר' והזכר חס.

והי' זה הפך תנועתם ברחם?
 :

תשובה מפני שגוף הנקב' יותר רטוב מגוף הזכר. והגוף הרטוב

הוא נמשך בשלש' המרחקים בקלות ובמהירות יותר מזולתו:

שאלה עשירית הינטרך העובר להו' מותרי מזונו ולנשימ'.

כמו שינטרך הילוד. ואם ינטרך הוא פלא איך

יהי'?

תשובה אינו צריך מפני כי צעוד היותו ברחם ימין מדם אמו המזון

הנאות לו בלבד. ועל כן היו מותריו מועטים. ובשגולד לא

ימין מהחלב הנא' לו בלבד אלא ימין אותו בכללו. ועוד כי צעוד היותו

ברחם לא ימשך הכח המושך אשר בו אלא השיעור הצריך אליו בלבד.

ובשגולד יונק מהחלב יותר מצרכו מפני שהוא מושך אותו

ברצונו ובתאוה. והעובר מושך בטבורו מאמו אויר ממוצע כפי צרכו.

ובשגולד יהי' מה שימשך מהאויר זולתי ממוצע. כי האויר יתמצע בלב

אמו ועורקי' הדופקים. וימשך אותו לאחר שימתצע בהם. ועוד כי למצו

מזינו לא יולדו בו אידים עשניים שינטרך לנשימה כמו הגולד:

שאלה אחת עשרה למה לא ילכו על יושר זוג *העצבים.

(בל"א זענובא) אשר בהם הראות אלא

מהקצבים נגד הנחירים ויהי' נקב אחד. ואחר כך נגדלים זה מזה.

והולך מחד ימין אל העין הימנית והצומח מחד שמאל אל השמאלית?
 :

תשובה אמרו כי יש לזה שני טעמים האחד כדי שיהי' הכח הרוא' אחד.

ואם תחל' העין או הסתמא שישוב הכח הרואה אל

העין האחרת. והראיה על זה כי אלו ישים האדם כפו על אפיו בין

שתי עיניו באורך. ויביט אל דבר שיראה אותו בכל אחד מעיניו ראה

חלוש' מראותו אותו בשתיים. וכשיעצם אחת מעיניו יהי' ראות האחד

יותר חזק ועל כן יתרחב נקב העין. כשיעצם האדם העין האחרת

כי הכח הולך אל העין האחר'. והטע' השני והוא יותר חזק כדי שלא

יראה האדם הדבר האחד כאלו הוא שנים:

ויקרא המבקש עם הטעני ספרי הטענע. וישב עמו שש שנים

ואחרי כן כשרצה להפרד ממנו אמר לו אחי

החכם לוי. ויאמר לו הטנני דע כי הנפשות הפרטיות אמנם נקשרו
בגופותיהם. והם גופים פרטיים. למען שיגיע להם שלמה פעליהם.
וילא כלמה שנתה האפשרות אל הפועל. ואי אפשר זה אלא בהיותם נקשרי
באלו הגופים. כמו שהנורא ית' ויתנרך אי אפשר להראות חסדו ושפע
טובו אלא בצראו לזה הסיכל הגדול הגלגל. ועל כן השתדל צעורך חי
להשלים נפשך. ולהיטיב טוב מעשים ותפארת מעלותי' מהכח אל הפועל.
והשתדל לדעה נפשך ותדע יולרך. ודע כי גופך אחד מההווים הנפסדי'.
והוא יום ויום יכל'. והוא חלל לפשך כבית שכנת. וכלבוש לבשת.
ועל כן לא יסי' כל השתדלותך בצנין זה הבית ובהדור זה המלבוש. כי
כל בית יחרב וכל בגד יבלה. וכל עמלך יסי' להשיג הנפש אשר לא
תכלה:

וילך המבקש לדרכו והטנני יש צמקומו. כן דעה לנפשך
אם מלאה ויש אחרית ותקוהך לא תכרת. ען
חיים היא למתזיקים זה ותומכים מאושר. זה השער לה' לדיקים
יבואו בו:

אחר הדברים האלה כאשר ידע המבקש. כי כל האנשים
אשר התוכח עמ' לא הגיעו אל התכלית'
המבוקשת. וקצת' יד דעתם להשיג על כל שאלותיו. וראה כי יש מהם
אשר שמעו שמע המלך. אבל לא באו אל חצר בית המלך פנימה. ופני
המלך לא ראו. ומהם עומדים בחלר. ומהם עומדים בשער המלך. ומה'
אשר הכו בסגורים וילאו למנוח הפתח. אז בקשה נפשו לדבר עם האיש
השלט' במדותיו והוא המעיין בכל הנמצאי' כלם ומשתדל לעמוד על
אמתת' ונגדל מבני אדם כדי להשיג יולרו ולדבק' בו. והוא הנקרא בלשון
יון הפילוסוף כלומר חובב החכמ':

וימצא אותו ויאמר לו אלהים עמך אדני הפילוסוף. ויטיף הפילוסוף
האלהי' המלמד לאדם ישכילך. ויורך בדרך זו תלך. ויאיר עין
לך במאור השכל. ויגד לו המבקש נקשתו ואת כל אשר קרהו
ואת פרשת הדברים שדבר עם החכמי' שקדמו ושאלותיו ותשובותיהם.
ויאמר לו הפילוסוף יפ' דקדקת הטינות לשאל ולחקור.
ודע כי לא תמצא התכלית המבוקשת בכל האנשים ההם. אמנם כל
דעותיהם מדרגות להגיע אליה. ואמת ויציב כי הללחת האדם השגת
יולרו והדבקות בו. וזה לא יתכן אלא צדיעת הנצרחים. וצליור יחודו
ושהוא סבת כל הנצרחים. והתכמה המצוורת זו היא חכמת
האלהות:

אמר לו המבקש נחסוך שתבאר לי דברים מזה. החכמה
ובמה עיוני':

השיב הפילוסוף דע כי שרטי זה החכמ' העקרים חמש':

הראשון העיון צדיעת הענינים הכוללים לכל הנמצאים. זיחוד והרצוי. והסכמ' והשנוי. והכח והפועל. והעל' והעלול. וכל דבר שיקרו לנמצאים מלד שהם נמצאים:

והשני העיון צשרשים ובהתחלות לכל החכמות העיוניות הפרטיות וסתירת הדעות הנפסדות כמו שיאמין שהנקוד' והקו והשטח ענמים ושהם ננדלים:

והשלישי יחקור הנמצאים שאינם גופים ולא נגופים. ויבאר שיש למקלחם יחרון על מקלחם בשלימות. ויבאר צמופת שאע"פ שהם רבים הם עולים מהחסר אל השלם. עד שיגיעו צהחרונ' אל שלם אי אפשר שיהיה שלם ממנו ולא צמעלתו. ויגיע אל הראשון ח"א שיהי' ראשון קודם לו. ויבאר צמופת שהוא ננדל צרבנותו משאר הנמצאים ושהוא נמנע שישתחף אחר עמו צמעלה. ושהוא נדדו מחוייב המליחות צעמנו ומליחת זולתו מחוייבה צו. והעיון צהחריו ושהמוצן ממלת כל תואר מה הוא. ושהמלות האמורות צהחריו. כיחוד. והנמצא. יסקדמון. והיודע. והיכול. תורי' כל אחד מהם על ענין אחד. ולא יתכן שיהי' אל הדבר האחד אשר אין רצוי צו ענפים רבים. ויודיע היאך יתחייב שיוצנו אלה התוארי' צו למען לא יחייבו צעלמורצוי. אלא יחודו העלמי והאמיתי. ויבאר כי אין עול צמעשיו. ולא רוע סדר ואין צמעשיו חסרון:

אמר המצקש צלבו זה נאו' למ' שאמר מש' רנינו ע"ה הצור חמי' פעלו וכו':
ויאמר המצקש אל הפילסוף אפול חחגתי לפניך חדני שתבאר לי שאלות מזו החכמ':

השיב הפילסוף לא אעש' כי הפילסופים האלהיים צו שלא לגלות סודות זו החכמ'. חנל צקראך הספר שחנרו צו החכמ' הפילסופים והוא הנקרא מה שאחר הטבע. משם יתבאר לך מה שלא חדע ותבין הדברים על אחתהם:

שאל המצקש ומה טעם להסתיר זאת החכמה. מה שאין כן צשאר החכמות המעיינות צשאר הנמצאים?:

השיב הפילסוף הטעם לעומק זאת החכמ' ושאין כל דעת סובלת אות' ואין כל המעיינים מוכנים להשיג' על החכמ' כל שכן שאר בני אדם. ומפני שדברים רבים שהם שלמות צתק השי' וית' יחצנום הסמון לחסרון מה שאין כן צשאר הנמצאים:

אמר המצקש צלבו חולי אל זה רמז שלמה ע"ה צהחרו כצוד אלהים הסתר דבר:

ויקרא המצקש עם הפילסוף שלם שנים ויבאר לו כל השאלות אשר שאל ממנו. ויסי' כאשר הגיע הזמן להפדר ממנו. חמר לו חדני הפילסוף צוני. ויאמר חנוך שתקנע מקום ללמודך. ותתבודד צו ללמוד. ויהיה רצ' למודך צחכמת הנפש. והחוט

והמוחשי. והשכל והמושכל. ולריך כמו כן שתחעסק בחכמות
 הלמודיות. אבל רוב השגחך תהיה בחכמת האלהיות שכן החכמית.
 וסוף דבריך לך אלזה שיהיו זעירך קנים ונזנס. כל דבר זה
 העולם השפלי. כנגד השגת הנורח ית' וימנך והדנקותי צו:

וילך המבקש לדרכוי. והפילסוף ישב במקומו:

הנה תמיד נאגרת מורה. לך דרך ישרה. וארמות כל איש
 חס. והוא סוף דברותי. וקץ לזמירותי. וחכמית שירותי.
 ונה שירי נחתם:

נשלמו דברי האגרת האחרונים:

תל מרבה עצמה לאין אונים:

וזאת ליסודה סימן על האנשים אשר פגע המבקש לנחוח
 דברי חפץ:

להתעשר היה גבור וחרש. להרפא תהי חסיד לעולם:
 ודקדקם תהי ישר על אמונים. והתחכם בחשבון טיב ונעלם.
 ותשבור דע ומראות התכונה. וגם נגון והגיון ופעלם:
 והטבע והכמת האלהות. ועם כל זה תהיה חמים ונשלם:
הא לך לסימן לחקירות הספר הזה. אנשים שזנחו צקנינים
 אשר היו דברי זה המבקש עמהם:

לעושר תהיה דומה לאחאב:

ולגבורה כמו שמשון ויואב:

ולמלאכות טבורכה היה אב:

לחסות צל בצלאל אהליאב:

ואח רופאים קחה ספר לגנוז:

ראה וחזה אפוקראט וגליאנוס:

ולמשוררים יהודה בן להימן:

ועם שונים כרב ששח לנאמן:

ולמספר ככן עזרא יסופר:

ואקלידוס לחשבורת ישופר:

ולתכונות אלכאטאני סגולה:

וכנגון בנו קרח לגולה:

ואריסטו הלא הוא בשלשה: * (סיגון טבע חלכות):

הכי נכבד והאבן לראשה:

חם המבקש ונשלם. תהלה לאל עולם:

